

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Diplomová práce

Mgr. Bc. Jan Jiří Buchta

Integrační centrum Praha a výuka češtiny pro ukrajinské žáky

The Integration Centre Prague and teaching Czech to Ukrainian pupils

Praha 2024

Vedoucí práce: prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc.

Poděkování

Chtěl bych velice poděkovat vedoucímu práce panu prof. PhDr. Karlu Šebestovi, CSc. za veškeré rady, konzultace, připomínky a odborné vedení při psaní této diplomové práce. Děkuji za projevenou trpělivost a podporu mých nápadů.

Dále bych chtěl poděkovat Integračnímu centru Praha za to, že jsem směl učit v kurzech českého jazyka pro ukrajinské děti uprchlé před válkou na Základní škole Žernosecká, protože tato práce nejen že byla smysluplná a naplňující, především však se stala základem předkládané diplomové práce.

Paní Bc. Evě Šenkýřové, metodičce Integračního centra Praha, bych chtěl poděkovat za vstřícnost a pomoc s obstaráváním materiálů potřebných pro mou práci a především za osobní rozhovor poskytnutý mi ze stejného důvodu i následnou pomoc při řešení dotazů vzniklých z rozhovoru.

Paní Janě Januševičové, koordinátorce Integračního centra Praha, bych chtěl poděkovat za osobní rozhovor a pomoc při řešení organizačních otázek týkající se kurzů pro děti, jelikož tyto otázky by jinak zůstaly bez odpovědi.

Panu Mgr. et Mgr. Tomáši Stuchlíkovi, koordinátorovi žáků s OMJ na ZŠ Žernosecká, bych chtěl poděkovat za spolupráci při odpovídání otázek týkajících se průběhu kurzů i za vstřícnost při jeho samotném průběhu.

Paní PhDr. Ivě Novotné bych chtěl poděkovat za možnost začít smysluplně pracovat s dětmi s odlišným mateřským jazykem, neboť tato práce stála na začátku celé mé kariéry.

Své mamince Janě a babičce Vlastě bych chtěl poděkovat za lásku a podporu, kterou mi věnovaly v celém mém životě.

Své drahé přítelkyni Kristýně bych chtěl poděkovat za to, že se mnou při mém mnohdy strastném psaní diplomové práce vydržela.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24. července 2024

Mgr. Bc. Jan Jiří Buchta

Klíčová slova (česky)

Integrační centrum Praha, učitelství češtiny jako cizího jazyka, kurzy pro děti, základní školy, Základní škola Žernosecká, ukrajinské děti, Ukrajina, deskriptivní případová studie, lektor, metodika vyučování, přímá metoda, učebnice, evaluace výsledků vzdělávání.

Klíčová slova (anglicky):

Integrační centrum Praha, teaching Czech as a foreign language, language courses for children, primary schools, Základní škola Žernosecká, Ukrainian children, descriptive case study, lecturer, teaching methods, direct method of language teaching, textbook, schoolbook, evaluation of teaching.

Abstrakt (česky)

Po začátku války na Ukrajině v roce 2022 došlo k výraznému nárůstu počtu dětí s ukrajinštinou jako prvním jazykem ve všech stupních českého vzdělávacího systému. Klíčovou rolí v integraci ukrajinských žáků na pražských základních školách hrálo Integrační centrum Praha, o.p.s., které organizovalo jazykové kurzy s cílem usnadnit přechod těchto žáků do českého vzdělávacího systému a zlepšit jejich jazykové dovednosti.

Diplomová práce se zaměřuje na deskripci kurzů češtiny pro ukrajinské děti českých základních škol v Integračním centru Praha v letech 2022 a 2023. Metodika zahrnuje analýzu veřejně dostupných materiálů a rozhovorů s klíčovými osobami z Integračního centra. Práce popisuje organizaci, její právní postavení, nabízené služby, výběr a přípravu lektorů, metodiku vyučování a používané učebnice v rámci iniciativy Učebnice pro Ukrajinu. V teoretické části jsou prezentovány organizační aspekty výuky češtiny pro ukrajinské děti a analýza vzdělávacího systému ČR. V závěru teoretické části se práce zaměřuje na specifikaci požadavků na lektory.

V praktické části práce popisuje konkrétní případovou studii výuky na ZŠ Žernosecká, kde se realizovaly kurzy češtiny pro děti z Ukrajiny, popisuje jejich průběh a hodnocení výsledků spolupráce. Výzkum ukazuje, že klíčem k úspěchu byla rychlá organizace kurzů a zkušenost lektorů s výukou dětí. Na základě těchto zjištění jsou vytvořena doporučení, například důraz na povinnou docházku do kurzů pro všechny děti, včasné zajištění materiálů a rychlé nasazení zkušených lektorů specializujících se na výuku dané věkové skupiny.

Tato práce poskytuje vhled do organizačních, metodických a praktických aspektů výuky češtiny pro cizince a zdůrazňuje význam její rychlé a efektivní výuky u nově příchozích dětí.

Abstract (in English):

After the start of the war in Ukraine in 2022, there has been a significant increase in the number of children with Ukrainian as their first language at all levels of the Czech education system. A key role in the integration of Ukrainian pupils in Prague primary schools was played by the organization Integrační centrum Praha, o.p.s., which organized language courses to facilitate the transition of these pupils into the Czech education system and improve their language skills.

This thesis focuses on the description of Czech language courses for Ukrainian children in Czech primary schools at the organization Integrační centrum Praha during 2022 and 2023. The methodology of this thesis includes analyzing publicly available materials and interviews with key personnel from Integrační centrum Praha. This paper describes the organization's structure, its legal status, offered services, selection and preparation of teachers, teaching methodology, and textbooks used within the Textbooks for Ukraine initiative. The theoretical part presents organizational aspects of teaching Czech to Ukrainian children and an analysis of the Czech education system. The conclusion of the theoretical part specifies requirements for teachers.

The practical part of the thesis details a case study of Czech language courses at the primary school ZŠ Žernosecká, where classes for Ukrainian children were conducted, describing their progress and evaluation. The research shows that the key to success was the rapid organization of the courses and the teachers' experience with child education. Based on these findings, recommendations are made, such as emphasizing mandatory attendance for all children, timely provision of materials, and quick deployment of experienced teachers specializing in the relevant age group.

This thesis provides insight into the organizational, methodological, and practical aspects of teaching Czech to foreigners and emphasizes the importance of teaching it quickly and effectively to newly arrived children.

OBSAH

1	ÚVOD DO DIPLOMOVÉ PRÁCE	- 1 -
2	INTEGRAČNÍ CENTRUM PRAHA A VZNIK KURZŮ ČESKÉHO JAZYKA PRO UKRAJINSKÉ DĚTI UPRCHLÉ PŘED VÁLKOU. ORGANIZAČNÍ ASPEKT SPOLUPRÁCE - OSLOVOVÁNÍ ŠKOL, PŘIHLAŠOVÁNÍ DĚTÍ, PRŮBĚH KURZŮ, JEHO EVALUACE	- 3 -
2.1	ZKUŠENOST S POŘÁDÁNÍM ZVÝŠENÉHO POČTU KURZŮ V SOUVISLOSTI S VÁLKOU NA UKRAJINĚ	- 4 -
2.2	FINANCOVÁNÍ PROJEKTU	- 4 -
2.2.1	<i>Nárůst počtu dětí a s tím související nárůst nákladů</i>	- 5 -
2.2.2	<i>Počet kurzů financovaných v projektu a minimální i maximální počet dětí v nich studujících</i>	- 5 -
2.3	PŘÍPRAVA ORGANIZOVÁNÍ KURZŮ	- 5 -
2.4	VÝSLEDNÁ PODOBA KURZŮ	- 6 -
2.5	ZAČÁTEK SPOLUPRÁCE SE ŠKOLAMI, VYUČOVANÝMI DĚTMI A JEJICH RODIČI	- 6 -
2.5.1	<i>Nabídka spolupráce školám</i>	- 6 -
2.5.2	<i>Organizační náležitosti a přihlášky dětí</i>	- 6 -
2.5.3	<i>Osoba zodpovědná za kurzy ve školách</i>	- 7 -
2.5.4	<i>Problém s agendou - děti a jejich zákonní zástupci</i>	- 7 -
2.5.5	<i>Informační setkání s rodiči dětí</i>	- 7 -
2.5.6	<i>Problémy se získáváním dokumentů</i>	- 8 -
2.6	PRŮBĚH KURZŮ	- 8 -
2.6.1	<i>Počet škol zapojených do projektu</i>	- 8 -
2.6.2	<i>Začátek kurzů – testování dětí</i>	- 8 -
2.6.3	<i>Nutnost pobytu delšího než 90 dní u vzdělávaných dětí</i>	- 8 -
2.6.4	<i>Děti přicházející po začátku kurzů</i>	- 9 -
2.6.5	<i>Největší problém z organizačního hlediska</i>	- 9 -
2.6.6	<i>Konečný počet kurzů v obou sledovaných pololetích</i>	- 10 -
2.7	PROPUSTNOST KURZŮ – ZMĚNA ÚROVNĚ KURZU V PRŮBĚHU ČI V DŮSLEDKU STĚHOVÁNÍ	- 10 -
2.8	NEDOKONČENÍ KURZU DĚTMI	- 11 -

2.9	HLEDÁNÍ DŮVODU, PROČ DĚTI NA KURZ NECHODILY	11 -
2.10	VÝSLEDKY KURZŮ, TESTOVÁNÍ DĚTÍ NA KONCI, EVALUACE SAMOTNÉ SPOLUPRÁCE INTEGRAČNÍHO CENTRA PRAHA S JEDNOTLIVÝMI ŠKOLAMI.....	11 -
3	DESKRIPTIVNÍ ČÁST A) ZÍSKÁVÁNÍ, VÝBĚR A PŘÍPRAVA LEKTORŮ – ZÁKONNÝ ASPEKT	13 -
3.1	V SOUČASNOSTI AKREDITOVANÉ VYSOKOŠKOLSKÉ OBORY PRO PŘÍPRAVU UČITELŮ ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA.....	13 -
3.2	ZÁKONNÉ POŽADAVKY PRO VÝUKU ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA.....	14 -
3.3	POŽADAVKY NA UCHAZEČE O VÝUKU ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA DĚTSKÝCH KURZŮ V INTEGRAČNÍM CENTRU PRAHA	14 -
4	DESKRIPTIVNÍ ČÁST C) VZNIK KURZŮ. VÝBĚR POUŽÍVANÝCH UČEBNIC, MATERIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ KURZŮ, SPOLUPRÁCE SE ŠKOLAMI. PRŮBĚH KURZŮ, JEJICH EVALUACE	16 -
4.1	KONCEPT KURZŮ ČEŠTINY PRO DĚTI Z UKRAJINY.....	16 -
4.2	VZNIK KURZŮ V INTEGRAČNÍM CENTRU PRAHA	17 -
4.3	VYBÍRÁNÍ VHODNÝCH UČEBNIC.....	17 -
4.4	KONEČNÁ VOLBA UČEBNICE.....	18 -
4.5	PROJEKT UČEBNICE PRO UKRAJINU	18 -
4.6	VÝBĚR UČEBNIC PRO PROJEKT UČEBNICE PRO UKRAJINU	19 -
4.7	POVINNÁ/ZÁVAZNÁ KNIHA PRO LEKTORY	19 -
4.8	MATERIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ KURZŮ - VZNIK KURZŮ A JEJICH PODOBA.....	20 -
4.9	NABÍDKA KURZŮ ŠKOLÁM	20 -
4.10	ČASOVÁ DOTACE KURZŮ.....	21 -
4.11	ROZDĚLENÍ DĚTÍ DO SKUPIN.....	21 -
4.12	VÝJIMKY V ROZDĚLENÍ PODLE SKUPIN	21 -
4.13	VÝJIMKA V DOCHÁZCE DO SKUPIN – PŘEŘAZENÍ DO VYŠŠÍ TŘÍDY PODLE V PRŮBĚHU PROKÁZANÉ ÚROVNĚ	22 -
4.14	OSLOVENÍ ŠKOL	22 -
4.15	SÍŤOVÁNÍ A POZICE SÍŤAŘKY	22 -
4.16	SPOLUPRÁCE INTEGRAČNÍHO CENTRA PRAHA S MĚSTSKÝMI ČÁSTMI ..	23 -
4.17	USPOKOJENÍ POŽADAVKŮ VŠECH ZÁJEMCŮ O KURZY	24 -

4.18	DISKUSE NAD UČEBNÍMI MATERIÁLY	- 24 -
4.19	VÝUKA ČESKÉ GRAMATIKY VEDLE VÝUKY ČEŠTINY PRO CIZINCE	- 25 -
4.20	SPOLUÚČAST ŠKOL PŘI POSKYTOVÁNÍ KNIH ČI MATERIÁLŮ K VÝUCE ...	- 25 -
4.21	SPOLUÚČAST ŠKOL PŘI SAMOTNÉ VÝUCE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA-	26 -
4.22	PRŮBĚH VÝUKY KURZŮ ČEŠTINY PRO CIZINCE INTEGROVANÉHO CENTRA PRAHA NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH.....	- 26 -
4.23	ROZDÍLNÁ ÚROVEŇ ZNALOSTI JAZYKA ČESKÉHO JAZYKA NA ZAČÁTKU KURZU.....	- 27 -
4.24	TESTOVÁNÍ DĚTÍ NA ZAČÁTKU KURZU	- 27 -
4.25	ZNALOST ČEŠTINY VYUČOVANÝCH DĚTÍ NA ZÁKLADĚ INFORMACÍ Z JEDNOTLIVÝCH ŠKOL	- 27 -
4.26	POVINNOST DOCHÁZET DO KURZU NA JEDNOTLIVÝCH ŠKOLÁCH.....	- 28 -
4.27	ROZDÍL V DOCHÁZCE DĚTÍ U POVINNÉHO VS. NEPOVINNÉHO KURZU ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA	- 29 -
4.28	NOVĚ PŘÍCHOZÍ DĚTI A JEJICH ÚČAST NA POVINNÉM KURZU	- 29 -
4.29	POŽADAVKY ZADAVATELE KURZŮ NA VÝSLEDKY ČI EVALUACI KURZŮ	- 30 -
5	DESKRIPTIVNÍ ČÁST B) ZÍSKÁVÁNÍ, VÝBĚR A PŘÍPRAVA LEKTORŮ – ASPEKT ZKUŠENOSTI S VÝUKOU	- 33 -
5.1	KRITÉRIA PRO VÝBĚR LEKTORŮ.....	- 33 -
5.2	NEDOSTATEK LEKTORŮ NA ZAČÁTKU SPOLUPRÁCE.....	- 34 -
6	DESKRIPTIVNÍ ČÁST C) VÝBĚR A CHARAKTERISTIKA METODIKY VYUČOVÁNÍ A CHARAKTERISTIKA UŽÍVANÝCH UČEBNIC.....	- 35 -
6.1	METODIKA VYUČOVÁNÍ, POUŽITÍ ZPROSTŘEDKOVACÍHO JAZYK	- 35 -
6.1.1	<i>Používané učebnice, metodika výuky k nim, workshopy pro lektory..</i>	- 35 -
6.2	METODIKY Z JINÝCH ZDROJŮ.....	- 36 -
6.3	UČEBNICE POUŽÍVANÉ PŘI VÝUCE V DĚTSKÝCH KURZECH INTEGROVANÉHO CENTRA PRAHA.....	- 38 -
6.4	CHARAKTERISTIKA UŽÍVANÝCH UČEBNIC - UČEBNICE ČESKY RAZ DVA.....	- 40 -
6.4.1	<i>Vznik knihy.....</i>	- 40 -
6.4.2	<i>Cílová skupina</i>	- 40 -
6.4.3	<i>Témata a obsah knihy</i>	- 40 -

6.4.4	<i>Cena knihy</i>	- 40 -
6.4.5	<i>Charakteristika knihy ČESKY RAZ DVA I</i>	- 41 -
6.4.6	<i>Specifikace knihy:</i>	- 42 -
6.4.7	<i>Charakteristika knihy ČESKY RAZ DVA rozšiřující aktivity k výuce.</i> -	42 -
6.4.8	<i>Metodická podpora pro lektory</i>	- 43 -
6.4.9	<i>Koncepce knihy, její kapitoly a specifika z hlediska výuky češtiny jako cizího jazyka</i>	- 43 -
6.5	CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍ METODY NA ZÁKLADĚ UČEBNICE	- 44 -
6.5.1	<i>Učebnice LEVOU ZADNÍ I.</i>	- 47 -
6.5.2	<i>Charakteristika knihy:</i>	- 47 -
6.5.3	<i>Pracovní sešit Levou zadní</i>	- 48 -
6.5.4	<i>Charakteristika knihy</i>	- 48 -
6.5.5	<i>Další volitelné součásti</i>	- 50 -
6.5.6	<i>Online nástroje</i>	- 50 -
6.5.7	<i>Online obsah</i>	- 50 -
6.5.8	<i>Testy</i>	- 50 -
6.5.9	<i>Konverzace levou zadní</i>	- 50 -
6.5.10	<i>Rychlokurz pro Slované</i>	- 51 -
6.6	KONCEPCE KNIHY, JEJÍ KAPITOLY A SPECIFIKA Z HLEDISKA VÝUKY ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA	- 52 -
6.7	CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍ METODY NA ZÁKLADĚ UČEBNICE	- 54 -
6.8	SUPERVIZE VÝUKY	- 56 -
6.9	CÍL VÝUKY	- 56 -
6.10	NAPLNĚNÍ KURIKULA KNIHY	- 56 -
6.11	ZÍSKÁVÁNÍ KOMPETENCÍ PRO STUDIUM JINÝCH PŘEDMĚTŮ NEŽ ČESKÉHO JAZYKA	- 56 -
6.12	DOCHÁZKA DO KURZŮ A ÚSPĚŠNÉ SPLNĚNÍ JEHO PODMÍNEK	- 57 -
6.13	SPOKOJENOST ŠKOL SE SPOLUPRACÍ	- 57 -
6.14	PROBLÉMY SE SPOLUPRACÍ ZE STRANY LEKTORŮ	- 58 -
7	PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE – VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S OMJ NA VEŘEJNÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 8	- 59 -
7.1	ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI PRÁCE	- 59 -

7.2	ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ NA PRAZE 8 S PŘIHLÉDNUTÍM KE VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S OMJ.....	- 60 -
7.3	POČET TŘÍD A ŽÁKŮ NA ZŠ ŽERNOSECKÁ V POROVNÁNÍ S OSTATNÍMI ŠKOLAMI.....	- 61 -
7.4	VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S NEDOSTATEČNOU ZNALOSTÍ VYUČOVANÉHO JAZYKA VE ŠKOLÁCH NA PRAZE 8	- 61 -
7.5	ŠKOLY PRO POSKYTOVÁNÍ JAZYKOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮM CIZINCŮM.....	- 62 -
7.6	NÁRODNOSTI DĚTI VZDĚLÁVANÝCH NA ŠKOLÁCH PRAHY 8	- 62 -
7.6.1	<i>Děti cizích státních příslušníků z devíti států Evropské unie:</i>	<i>- 63 -</i>
7.6.2	<i>Děti cizích státních příslušníků z třiatřiceti ostatních států:</i>	<i>- 63 -</i>
7.7	ZŠ ŽERNOSECKÁ – CHARAKTERISTIKA ŠKOLY, SPÁDOVÉ OBLASTI, ZÁKONNÉ PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ	- 65 -
7.7.1	<i>Povinnost školní docházky.....</i>	<i>- 65 -</i>
7.7.2	<i>Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků ..</i>	<i>- 65 -</i>
7.8	JAK SE CIZINEC STANE ŽÁKEM ČESKÉ ZŠ	- 66 -
	ŠKOLSKÝ ZÁKON UVÁDÍ TAKÉ ZPŮSOB, JAK SE ČESKÉ DÍTĚ ČI CIZINEC STANOU ŽÁKY:....	- 66 -
7.9	CHARAKTERISTIKA ŠKOLY ZŠ ŽERNOSECKÁ.....	- 66 -
7.10	SPÁDOVOST ŠKOL.....	- 66 -
7.11	VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ – CIZINCŮ ZE SPÁDOVÉ OBLASTI NA ZŠ.....	- 67 -
7.12	CHARAKTERISTIKA VÝUKY NA ZŠ ŽERNOSECKÁ - ZAMĚŘENÍ ŠKOLY, VELIKOST, ŠKOLNÍ UČEBNÍ PLÁN (ŠVP) A POČTY ŽÁKŮ	- 69 -
7.12.1	<i>Výuka jazyků</i>	<i>- 69 -</i>
7.12.2	<i>Velikost školy ZŠ Žernosecká a počet tříd</i>	<i>- 70 -</i>
7.13	ZAMĚŘENÍ ŠKOLY	- 70 -
7.14	ROZVÍJENÉ KLÍČOVÉ KOMPETENCE.....	- 70 -
7.15	ROZDĚLENÍ NA JAZYKOVOU A NEJAZYKOVOU SKUPINU.....	- 71 -
7.15.1	<i>První stupeň.....</i>	<i>- 71 -</i>
7.15.2	<i>Druhý stupeň.....</i>	<i>- 72 -</i>
7.16	POČET ŽÁKŮ NA ZŠ ŽERNOSECKÁ A JEHO NÁRŮST V DŮSLEDKU KONFLIKTU NA UKRAJINĚ	- 75 -
7.16.1	<i>Počet žáků v letech 2021-2022 a 2022-2023</i>	<i>- 75 -</i>
7.16.2	<i>Počet žáků – cizinců v letech 2021-2022 a 2022-2023.....</i>	<i>- 75 -</i>

7.16.3	Počet cizinců ve školním roce 2021/2022.....	- 76 -
7.16.4	Počet cizinců ve školním roce 2022/2023.....	- 76 -
7.17	CELKOVÝ POČET VŠECH UKRAJINSKÝCH ŽÁKŮ NA ŠKOLÁCH ZŘIZOVANÝCH MČ PRAHA 8 PODLE INFORMACÍ ODBORU ŠKOLSTVÍ MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 8.....	- 77 -
7.18	PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ UKRAJINSKÝCH DĚTÍ A ZŠ ŽERNOSECKÁ VZHLEDEM K PROCENTUÁLNÍMU ZASTOUPENÍ UKRAJINSKÝCH DĚTÍ NA OSTATNÍCH ŠKOLÁCH PRAHY 8.....	- 78 -
8	PRAKTICKÁ ČÁST – PŘÍPADOVÁ STUDIE KURZŮ ČEŠTINY PRO CIZINCE POŘÁDANÝCH INTEGRAČNÍM CENTREM PRAHA NA ZŠ ŽERNOSECKÁ.....	- 79 -
8.1	INFORMACE O PRŮBĚHU PŘÍCHODU UKRAJINSKÝCH DĚTÍ A JEJICH VÝUCE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA PŘÍMO NA ZŠ ŽERNOSECKÁ.....	- 79 -
8.2	PŘÍCHOD UKRAJINSKÝCH DĚTÍ NA ZŠ ŽERNOSECKÁ	- 79 -
8.3	POČET ŽÁKŮ A JEJICH ROZDĚLENÍ DO JEDNOTLIVÝCH TŘÍD	- 79 -
8.4	VÝUKA ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA U UKRAJINSKÝCH DĚTÍ	- 79 -
8.5	SPOJENÍ INTEGRAČNÍ CENTRUM PRAHA – ZŠ ŽERNOSECKÁ.....	- 80 -
8.6	POČET KURZŮ ČEŠTINY PRO CIZINCE VYUČOVANÝCH NA ZŠ ŽERNOSECKÁ A POČET LEKTORŮ KURZY VYUČUJÍCÍCH	- 80 -
8.7	ZÍSKÁNÍ FINANCÍ NA KURZY A ZABEZPEČENÍ PROSTOR A ČASOVÉ ORGANIZACE KURZŮ	- 80 -
8.8	PODMÍNKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ NA ČESKÝCH ŠKOLÁCH A SPECIÁLNĚ ZŠ ŽERNOSECKÁ.....	- 80 -
8.8.1	Co je dočasná ochrana	- 81 -
8.8.2	Co získává držitel dočasné ochrany?	- 81 -
8.9	ZAŘAZENÍ ŽÁKŮ Z UKRAJINY DO JAZYKOVÝCH/NEJAZYKOVÝCH SKUPIN VZDĚLÁVANÝCH NA ZŠ ŽERNOSECKÁ (VZDĚLÁVACÍ PROGRAM VIZTE VÝŠE)	- 81 -
8.10	NAVŠTĚVOVÁNÍ KURZŮ DĚTMI, KTERÉ PŘIŠLY AŽ PO JEHO OFICIÁLNÍM ZAČÁTKU.....	- 82 -
8.11	SPOLUPRÁCE S VYUČUJÍCÍMI ČESKÉHO JAZYKA NA ŠKOLE.....	- 82 -
8.12	HODNOCENÍ VÝSLEDNÉ SPOLUPRÁCE	- 82 -
8.13	DOKONČENÍ KURZŮ ŽÁKY Z UKRAJINY, POKROKY V OVLÁDÁNÍ ČEŠTINY, JEJICH SETRVÁNÍ VE ŠKOLE A ÚSPĚŠNOST VE VÝUCE	- 83 -

9	ZÁVĚR	- 84 -
10	CO SE Podařilo – PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE A Z NÍ VZEŠLÁ DOPORUČENÍ.....	- 88 -
11	SEZNAM POUŽITÉ A PROSTUDOVANÉ LITERATURY:	- 89 -
12	OSOBNÍ ROZHOVORY A EMAILOVÁ KOMUNIKACE	- 92 -
13	SEZNAM OBRÁZKŮ:	- 93 -

1 Úvod do diplomové práce

V posledních letech se **Česká republika** stala cílovou zemí pro mnohé migranty, kteří v nové zemi hledají nové životní příležitosti, stabilitu či bezpečí. Mezi imigranty jsou rovněž děti, což vytváří potřebu efektivních integračních programů, které pomohou nově přichozím dětem přizpůsobit se místnímu prostředí. Velký nárůst jejich počtu na všech stupních českého vzdělávacího systému nastal po začátku války na Ukrajině v roce 2022.

Klíčovou roli v podpoře integrace ukrajinských žáků od začátku roku 2022 hrálo v Praze prostřednictvím organizování jazykových kurzů na základních školách **Integrační centrum Praha, o.p.s.** Cílem organizace bylo a je usnadnit přechod do českého vzdělávacího systému a zlepšit jazykové dovednosti imigrantů.

Jazykové dovednosti jsou zásadní pro úspěšnou integraci dětí a jejich školní úspěšnost. Efektivní výuka češtiny umožňuje (nejen) **ukrajinským žákům** lépe se orientovat ve školním prostředí, porozumět učivu a komunikovat s učiteli i spolužáky.

Diplomová práce se bude věnovat právě činnosti Integračního centra Praha a zaměří se na analýzu programů výuky češtiny v Integračním centru Praha především v letech 2022 a 2023, které byly nejvíce ovlivněny příchodem ukrajinských dětí do českých škol. Přinese popis organizace, jejího právního postavení a nabízených služeb.

Dále popíše způsob výběru lektorů a požadavky na ně, stejně jako jejich přípravu. Práce rovněž přinese pohled na výběr a charakteristiku metodiky vyučování a výběr a charakteristiku užívaných učebnic iniciativy Učebnice pro Ukrajinu, jež Integrační centrum Praha využívalo, a v důsledku pak na celý koncept kurzů nabízený školám.

Role Integračního centra Praha ve vzdělávání ukrajinských žáků bude v práci konkrétně zkoumána na příkladu městské části Praha 8 a především Základní školy Žernosecká ve jmenované městské části. Tato škola od samého začátku spolupracovala s Integračním centrem Praha vzhledem k vysokému počtu ukrajinských žáků, kteří na ni nastoupili.

Autor práce působil právě v této době na ZŠ Žernosecká jako lektor češtiny pro cizince, což umožňuje detailní analýzu a zkoumání efektivity i dopadu spolupráce mezi Integračním centrem Praha a zmíněnou základní školou.

Cílem praktické části práce bude formou deskriptivní případové studie zjistit, jak Integrační centrum Praha postupovalo při zajišťování pomoci školám s vyučováním kurzů češtiny jako druhého/cizího jazyka pro žáky základních škol s ukrajinštinou či ruštinou

jako prvním jazykem od začátku války na Ukrajině v roce 2022 a s ní souvisejícím prudkým nárůstem počtu těchto žáků.

Metodika práce bude zahrnovat vedle analýzy údajů z veřejně dostupných materiálů rovněž klasifikaci a interpretaci informací od koordinátorky kurzů českého jazyka Integračního centra, dále od metodičky kurzů stejné organizace a také od koordinátora kurzů českého jazyka Základní školy Žernosecká, díky čemuž podrobně popíše průběh kurzů od prvotních plánů přes jejich skutečný průběh až k evaluaci jejich výsledné podoby.

Problematice konání takového množství kurzů pro děti školou povinné s odlišným mateřským jazykem v tak krátké době nebyla dosud v odborné literatuře věnována dostatečná pozornost.

Proto v závěrečné části práce přinese autor zamyšlení nad celou problematikou rychlého organizování kurzů češtiny pro větší množství žáků s odlišným mateřským jazykem a na základě poznatků získaných v průběhu případové studie a tzv. dobré zkušenosti zprostředkované respondenty přinese také konkrétní návrhy pro snazší konání podobných kurzů v případě, že by se podobná situace někdy v budoucnosti opakovala.

2 Integrační centrum Praha a vznik kurzů českého jazyka pro ukrajinské děti uprchlé před válkou. Organizační aspekt spolupráce - oslovení škol, přihlašování dětí, průběh kurzů, jeho evaluace

V době po vypuknutí války na Ukrajině 24. února 2022 (i před jejím „oficiálním začátkem“, neboť v důsledku nevyhlášení války, ale pouze „speciální vojenské operace“ je těžké určit její přesný začátek) začaly do Evropy proudit skupiny uprchlíků – mužů, žen a především dětí, o jejichž následném vzdělávání je tato práce.

Dále uvedené informace o průběhu kurzů autor čerpal z veřejně dostupných zdrojů, ovšem stěžejní byl osobní polostrukturovaný rozhovor s **koordinátorkou Integračního centra Praha Bc. Janou Januševičovou**. Její medailonek uvádí níže:

Medailonek Bc. Jany Januševičové, koordinátorky kurzů českého jazyka v Integračním centru Praha

Vzdělání

Ostravská univerzita, Filozofická fakulta

Anglický jazyk a literatura, Ruský jazyk a literatura

Pracovní kariéra (výběr):

Integrační centrum Praha, o.p.s.

Koordinátorka kurzů českého jazyka

listopad 2019 – dosud

Jak autorovi práce koordinátorka uvedla: „Kurzy jsme jako Integrační centrum Praha začali organizovat v září 2022, kdy začal školní rok. O problému s nárůstem počtu ukrajinských dětí, které nemá kdo učit, jsme věděli od února stejného roku, když začala válka.¹

Původně měl tento projekt skončit až **na konci roku 2022**. Jak ale vyplývá z informací od koordinátorky, „kvůli velké vlně nově příchozích dětí ale skončil (zmiňovaný projekt, pozn. aut.) dříve a potom od srpna 2022 začal nový projekt, ve kterém jsme

¹ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

obdrželi větší finance na více aktivit. Mohli jsme díky němu rozšířit naše aktivity, protože bylo jasné, že klientů bude daleko více. V novém projektu na jeden rok byl navýšený rozpočet a především v něm byly navíc **peníze určené na kurzy na školách**. Začalo totiž být zřejmé, že základní školy nejsou připravené na nápor tak velkého množství ukrajinských dětí, proto byl projekt napsaný a podaný právě s tímto novým cílem. Projekt jsme takto pozměněný podali a prošel schválením.“²

2.1 Zkušenost s pořádáním zvýšeného počtu kurzů v souvislosti s válkou na Ukrajině

Autor práce položil koordinátorce otázku týkající se zvýšeného počtu kurzů. Zněla: „Měli jste nějakou zkušenost s pořádáním takového množství kurzů pro tolik studentů? Z výroční zprávy pro rok 2022 vyplývá, že IC Praha právě **v roce 2022 pořádalo celkem 103 kurzů českého jazyka oproti 65 kurzům v roce 2021**. Studentů ale v roce 2022 jednorázově přibýlo, byli jste připravení na takové navýšené množství?“ Odpověď koordinátorky přikládá autor práce celou, neboť velmi ilustruje složitost situace:

„Pro nás to bylo poprvé, kdy jsme organizovali tolik dětských kurzů, a především jsme je organizovali se zapojením externích subjektů, což byly právě základní školy. Dětské kurzy sice pořádáme, ale jedná se spíše o okrajovou záležitost. Konají se například dva intenzivní prázdninové kurzy v létě. V roce 2019, když jsem nastoupila, probíhaly dětské kurzy i v průběhu školního roku, ale byly obvykle jen dva. Přestali jsme je dělat, protože na ně studenti příliš nechodili. Spolupráce s externími subjekty, což byly základní školy, byla organizačně velmi náročná. Informace o registraci studentů na kurzy zajišťovala základní škola sama a s rodiči komunikovala také pouze škola. Komunikace se tedy odehrála mimo nás, ale my jsme pak na škole učili.“³

2.2 Financování projektu

Jak uvedla k projektu koordinátorka Januševičová, projekt nebyl financovaný Ministerstvem školství, Magistrátem hlavního města Prahy ani nadací Petra Kellnera, která poskytla finance na projekt Učebnice pro Ukrajinu, nýbrž byl financovaný přes projekt

² Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

³ ibidem

AMIF (Operační program Azylového, migračního a integračního fondu 2021-2027, pozn. aut.)⁴. Dodala, že se jednalo o evropské peníze sjednávané přes Ministerstvo vnitra.

2.2.1 Nárůst počtu dětí a s tím související nárůst nákladů

Autora práce zajímalo, zda obdrželo IC Praha peníze na financování kurzů pro tolik dětí hned na začátku (podle statistiky zmíněné na úvodu práce se počet studentů základních škol zvyšoval do roku 2022 přibližně o 2000 studentů ročně, ovšem v roce 2022 to byl nárůst 32 000 studentů, z nichž většina byly patrně ukrajinské děti). Koordinátorka uvedla: „Finance na pořádání kurzů jsme v projektu měli a nebyl to problém. V projektu máme vždy dané, kolik kurzů máme realizovat a na kolik kurzů máme peníze. Dostali jsme peníze na 20 dětských kurzů a ty jsme v rámci jednoho roku měli podle projektové žádosti realizovat.“⁵

2.2.2 Počet kurzů financovaných v projektu a minimální i maximální počet dětí v nich studujících

Počet 20 kurzů byl podle informací od koordinátorky v součtu za obě pololetí roku 2022/2023: „Jednalo se o 20 kurzů v součtu a s omezením kapacity kurzu, protože není možné efektivně učit 30 dětí, přičemž byl ale stanovený i minimální počet dětí, které by měly kurz navštěvovat.“⁶

2.3 Příprava organizování kurzů

Ve chvíli, kdy Integrační centrum Praha peníze získalo, mohlo začít s organizací kurzů, jak vyplývá ze stejného rozhovoru. Koordinátorka autorovi práce přímo sdělila, že tyto peníze IC Praha získalo v srpnu 2022. Nejednalo se ale o peníze pouze na samotné kurzy, nýbrž jak upřesnila:

„V rozpočtu jsme měli i peníze na poloviční úvazek dalšího administrativního pracovníka, který měl právě tyto kurzy na základních školách na starosti a měl je

⁴ Více o projektu AMIF přináší oddíl Výběr a charakteristika používaných učebnic a metod vyučování v rozhovoru s metodičkou Integračního centra Evou Šenkýřovou.

⁵ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

⁶ ibidem

organizačně zajišťovat. Od srpna 2022 jsme na přípravě kurzů začali pracovat, oslovili jsme základní školy a vytvořili jsme nabídku.“⁷

2.4 Výsledná podoba kurzů

Metodička kurzů Eva Šenkýřová⁸ na otázku, zda byl součástí diskuse o konání kurzu i požadavek na jejich podobu, anebo bylo vše v režii IC Praha, odpověděla: „**Koncept kurzů jsme vymysleli my v Integračním centru Praha.** V projektu financovaném AMIF chtěl zadavatel vytvořit kurzy pro základní školy, přesněji jejich první a druhý stupeň.“⁹

2.5 Začátek spolupráce se školami, vyučovanými dětmi a jejich rodiči

2.5.1 Nabídka spolupráce školám

Koordinátorka nabídku školám vzniklou na základě konceptu uvedeného výše specifikovala takto: „Školám jsme poslali nabídku kurzů, a kdo měl zájem, tak se nám ozval. Náš kolega, přijatý navíc právě na tuto práci, domlouval setkání se zástupci školy. Poté měl schůzku na této základní škole, kde se domlouvaly právě organizační záležitosti - jaké budou učebny, kolik bude skupin a také termíny samotných kurzů. Paralelně s tím měla kolegyně Eva (v práci zmiňovaná jako metodička, pozn. aut.) na starosti zajištění lektorů.“¹⁰

2.5.2 Organizační náležitosti a přihlášky dětí

Jak bylo uvedeno výše, samo Integrační centrum Praha zaslalo školám nabídku spolupráce. Na otázku, zda děti samy musely vyplňovat přihlášky, což mohl být vzhledem k jejich neznalosti češtiny problém, autorovi práce koordinátorka Januševičová odpověděla: „Ano, děti musely vyplňovat přihlášky, ale toto vše si zajišťovaly školy samy. Školy vyřizovaly přihlášky na kurz s rodiči, sbíraly je a předávaly kolegovi Matyáši Havlovi. My jsme jako Integrační centrum Praha dostávali seznam zaregistrovaných dětí

⁷ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

⁸ Metodičku Evu Šenkýřovou blíže představuje část Výběr a charakteristika používaných učebnic.

⁹ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

¹⁰ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

a jejich zákonných zástupců – rodičů – a s těmi jsme domlouvali informační setkání.“¹¹ Přihláška do kurzů, nazvaná v Integrovaném centru „**Dohoda o účasti na kurzu českého jazyka pro děti**“ stejně jako s ní související tzv. „**karta klienta**“ jsou s ohledem na větší počet stránek umístěny v příloze práce.

2.5.3 Osoba zodpovědná za kurzy ve školách

V jednotlivých školách se podle informací z IC Praha lišilo, jakou funkci zastávala osoba delegovaná pro styk s IC Praha stran kurzů a jejich průběhu. Na ZŠ Žernosecká, o níž pojednává praktická část práce, existovala funkce koordinátora pro žáky s OMJ. Koordinátorka Januševičová k tomu uvedla: „Většina škol měla jen metodika prevence, který s námi řešil kurzy, nebo to v některých případech byli vyučující češtiny pro české žáky. Na ZŠ Žernosecká, kde jste působil i vy (míněno autor rozhovoru a současně i práce, pozn. aut.), byla rovnou funkce koordinátora pro žáky s OMJ.“¹² Tímto koordinátorem byl Mgr. et Mgr. Tomáš Stuchlík, od něhož získal autor informace především pro část zabývající se samotnou základní školou.

2.5.4 Problém s agendou - děti a jejich zákonní zástupci

Jak je zřejmé z popisu cílové skupiny – dětí starých 8 až 13 let – problémy nastávaly, když bylo třeba cokoli podepsat. Januševičová objasnila ze svého pohledu nejsložitější část agendy: „Z mého pohledu to bylo vyřizování veškeré projektové administrativy se všemi zájemci, posléze studenty a jejich rodiči. Děti nemohly samy nic podepsat, byl nutný podpis jejich zákonného zástupce. Děti je sice většinou měly, ale rodiče zase někdy nerozuměli tomu, co mají podepsat.“¹³

2.5.5 Informační setkání s rodiči dětí

Informační setkání pak podle informací z Integrovaného centra Praha i základní školy Žernosecká probíhala přímo ve škole. Rodiče dětí dostali informace, kam a kdy mají přijít. Jak uvedla koordinátorka: „Součástí našeho projektu je totiž velmi přísná administrativa. Pokud někdo chce využívat našich služeb, **musí mít podepsanou kartu klienta a dohodu o účasti na kurzu**. Tyto karty museli podepisovat jak rodiče, tak děti.“¹⁴

¹¹ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

¹² ibidem

¹³ ibidem

¹⁴ ibidem

2.5.6 Problémy se získáváním dokumentů

Výše popsané byrokratické náležitosti komplikovaly celý proces přihlašování se do kurzů. Je nutné si uvědomit, že mnohé děti neměly s sebou rodiče, samy neuměly česky a nemohly nic podepsat, případně jejich rodiče neuměli česky tak, aby dokument podepsali. Podobně se vyjádřila i koordinátorka na otázku, zda byly se získávání takového množství dokumentů nějaké těžkosti: „Ano, tím, jak se komunikace částečně vedla dvěma směry, od nás i od školy, jsme mnoho studentů museli téměř uhánět, jestli podepíšu nebo ne. A poté začal na kurz chodit i někdo, kdo mezi tím dorazil a chtěl jej navštěvovat, a my jsme opět museli nahánět rodiče. Mnoho z nich ale nereagovalo na e-maily.“¹⁵ Současně dodala, že „rovněž mnoho dětí, které byly původně nahlášený, nikdy nedorazily a škola ani nevěděla, kam zmizely. Často jsme žádné zprávy o nich vůbec neměli.“¹⁶

2.6 Průběh kurzů

2.6.1 Počet škol zapojených do projektu

Do kurzů, které začaly v roce 2022 na podzim, se zapojilo celkem 6 základních škol. Počet kurzů českého jazyka pro děti z Ukrajiny na nich se ale různil, **obvyklé byly dva až tři kurzy.** Podle informací od koordinátorky „na jaře 2023 už ale pokračovaly jen 4 základní školy – byly to však všechno školy, které začaly už na podzim, nepřibyla žádná nová. Spolupráci jsme totiž nabídli jen tam, kde už byla navázaná a fungovala.“¹⁷

2.6.2 Začátek kurzů – testování dětí

Děti podle informací z Integračního centra Praha na začátku nikdo netestoval. Koordinátorka Januševičová doplnila jednu důležitou podmínku: „Děti ale nesměly mít české občanství, ačkoli by třeba vůbec neuměly česky, jako se to stává u dětí vietnamského původu. Současně nesměly mít občanství jakéhokoli státu Evropské unie.“¹⁸

2.6.3 Nutnost pobytu delšího než 90 dní u vzdělávaných dětí

K tomu, aby dítě mohlo být v kurzech Integračního centra, potřebovalo pobyt delší než 90 dní. Autor práce proto položil koordinátorce otázku, zda pokud dítě pobyt delší než

¹⁵ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

¹⁶ ibidem

¹⁷ ibidem

¹⁸ ibidem

90 dní nemělo, nemohlo se dítě v ICP učit. Koordinátorka objasnila problém: „Ano, to se ale příliš často nestávalo, že by k takové situaci došlo. Podmínka pobytu na vízum delší než 90 dní je projektová podmínka. **Klienti z Ukrajiny ale vždy měli dočasnou ochranu**¹⁹, tudíž s tím nebyl problém. Děti mluvící jiným než slovanským mateřským jazykem vždy také nějaký pobyt měly.“²⁰ Současně dodala, že **Integrační centrum Praha neřešilo nikdy žádné problémy týkající se toho, že by dítě nemělo takový druh pobytu, aby v kurzech mohlo být vzděláváno.**

2.6.4 Děti přicházející po začátku kurzů

Pakliže dítě přišlo až po začátku samotného kurzu, který začal obvykle v říjnu 2022, ale splňovalo podmínky k výuce (vizte výše), vyvstal problém, zda smí kurz navštěvovat či nikoliv. Koordinátorka autoru práce sdělila, že po začátku kurzu se nemělo stát, že by dítě přišlo přímo z Ukrajiny a chtělo se kurzu účastnit. „Po začátku kurzu se to nemělo stát. Rodiče před kurzem vyplňovali přihlášky, tudíž vždy museli být v republice jak oni, tak děti. Spíše se stávalo, že dítě v průběhu roku odešlo a už se nevrátilo. Je možné, že se to několikrát stalo, ale protože vše neprobíhalo na naší půdě, nýbrž externě ve školách, tak tomu nešlo 100% zabránit. V té chvíli nás ale měl lektor kontaktovat a říci, že má na výuce nějaké nové dítě. Domnívám se však, že se to nestávalo. Rozhodně to nebyla masová záležitost.“²¹

2.6.5 Největší problém z organizačního hlediska

Integrační centrum Praha mělo rozpočet na 20 kurzů, jak bylo uvedeno i výše, což obnášelo zaplacení lektorů a poskytnutí knih, stejně jako zaplacení organizačních náležitostí těchto kurzů – jak však autorovi práce uvedla koordinátorka, **bylo na Integračním centru Praha a jeho zvažení, kolik kurzů bude v prvním a kolik ve druhém pololetí.** Koordinátorka specifikovala celou situaci takto: „Bylo to ale organizačně velmi náročné. **Za prvé z personálních důvodů, protože bylo opravdu**

¹⁹ Dočasná ochrana trvá nejméně jeden rok a podle situace na Ukrajině může být prodloužena. Práva podle směrnice o dočasné ochraně zahrnují povolení k pobytu, přístup na trh práce a k ubytování, lékařskou pomoc a přístup dětí ke vzdělání. Každý, kdo legálně pobývá v EU, má rovněž právo otevřít si základní bankovní účet. https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine/fleeing-ukraine-your-rights-eu_cs

²⁰ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

²¹ ibidem

náročně zajistit lektory, za druhé z organizačních důvodů, protože dětským kurzům se věnoval primárně právě pouze koordinátor a bylo by pro něj opravdu velmi těžké mít jedno pololetí dvacet kurzů najednou.²²

2.6.6 Konečný počet kurzů v obou sledovaných pololetích

V prvním pololetí Integrační centrum Praha nakonec zorganizovalo 12 kurzů a v pololetí druhém 8 kurzů, přičemž do výuky těchto dvaceti kurzů se zapojilo deset lektorů. Koordinátorka upřesnila: „Jeden kurz jsme navíc museli zrušit, nebo lépe řečeno spojit s jiným, protože do původního kurzu nechodily děti.“ Nestejný počet kurzů v prvním a druhém pololetí byl dán jednak tímto spojením, dále pak finančními limity – jak bylo uvedeno výše, Integrační centrum Praha dostalo peníze na 20 kurzů a pakliže jich v prvním pololetí bylo 12 (či po korekci 11), je zjevné, že na druhé pololetí vybylo kurzů méně. Současně koordinátorka dodala: „**Na konci prvního pololetí jsme už museli nějaké zájemce odmítnout z toho důvodu, že bylo nesmírně obtížné zajistit lektory a organizačně vše zajistit.**“²³

Maximální počet kurzů za obě pololetí na jedné škole byl sedm, přičemž tento počet kurzů se konal shodou okolností právě na Základní škole Žernosecká, jež je představena podrobně v závěrečné části práce. V jejím případě Integrační centrum Praha poskytovalo v prvním pololetí školního roku 2022/2023 **kurz pro 1. a 2. druhou třídu, 3. až 5. třídu, 6. a 7. třídu a nakonec 8. a 9. třídu.**

2.7 Propustnost kurzů – změna úrovně kurzu v průběhu či v důsledku stěhování

Autora práce zajímalo, zda bylo možné změnit pokročilost kurzu či samotný kurz v případě, že dítě změnilo místo svého bydliště (logicky pouze v Praze). Januševičová ale k tomu uvedla: „To se nestávalo, protože **kurzy byl rozdělné podle věku a ne podle úrovně**, proto nebyl přestup mezi skupinami dost dobře možný a nestalo se ani, že by někdo přestoupil na jinou školu, která zrovna měl kurz od nás. Teoreticky to ale možné bylo.

Z autorovy osobní zkušenosti ze ZŠ Žernosecká (vizte část práce zabývající se právě ZŠ Žernoseckou) se ale nejméně jednou stalo, že dítě změnilo skupinu – v daném případě se jednalo o studenta, který se učil česky velmi rychle a byl schopný dělat takové

²² Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

²³ ibidem

pokroky, že se v nižší skupině pro 3. – 5. třídu po krátké době velmi nudil. Proto mu bylo umožněno po domluvě se školou a Integračním centrem Praha změnit úroveň a z původní skupiny přešel do vyšší určené pro třídy 6. – 8. Jednalo se však patrně o jediný případ takového přestupu mezi skupinami.

2.8 Nedokončení kurzu dětmi

Pomyslnou druhou stranou prostupnosti kurzů je jejich nedokončení dětmi, které začaly kurz navštěvovat. Autora proto zajímalo, zda se naopak stalo, že děti kurzy ve své škole nechtěly po začátku navštěvovat a zda si Integrační centrum Praha zjišťovalo, proč tomu tak bylo. Januševičová na toto poznamenala: „**Určitě se stalo, že děti na kurz nechodily celou dobu či ho nedokončily.** Z jakého důvodu to bylo, na to nedokážu odpovědět, protože jsme **zpětnou vazbu týkající se tohoto problému od dětí nebo rodičů nezjišťovali.** Komunikace s rodiči byla obecně náročná a získat například jejich e-mail byl skoro nemožný úkol.“²⁴

2.9 Hledání důvodu, proč děti na kurz nechodily

Na otázku, zda samo Integrační centrum Praha hledalo důvod toho, proč děti na kurz vůbec nechodily, Januševičová odpověděla: „My sami si vysvětlujeme neúčast dětí na kurzech jejich jinými mimoškolními aktivitami, tudíž byly vytížené a bylo to pro ně náročné. Nemáme žádnou zpětnou vazbu. Jediná, kterou jsme získali, byla od škol.“²⁵ K měnící se docházce v průběhu roku poznamenala: „S lehkým úpadkem docházky jsme se potýkali i během školního roku, apelovali jsme jak na rodiče, tak na školy samotné, aby vyvinula tlak. Pokud by totiž děti nechodily, hrozilo by, že kurz zrušíme. Z mého pohledu jsme dělali vše, co bylo v našich silách, abychom děti a jejich rodiče motivovali k účasti na kurzech. Když ale chybí vnitřní motivace, je to těžké.“²⁶

2.10 Výsledky kurzů, testování dětí na konci, evaluace samotné spolupráce Integračního centra Praha s jednotlivými školami

Autora rovněž zajímalo, zda požadoval zadavatel (ten, kdo kurzy platil – bylo uvedeno výše) nějaké výsledky, evaluaci kurzů, měření. Koordinátorka na to odpověděla: „My samozřejmě reportujeme o tom, jak probíhají všechny naše aktivity hrazené

²⁴ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

²⁵ ibidem

²⁶ ibidem

z nějakého projektu. **Odevzdávali jsme monitoring toho, jak kurzy probíhají, ale nebyla stanovená nějaká cílová hodnota** např. počtem dětí, které mají kurz dokončit.²⁷ Současně upřesnila, že **nebyl stanovený nějaký cíl, sylabus, kurikulum kurzů. V tomto směru nechalo Integrované centrum Praha průběh kurzů na lektory a poměrně volný,** jak dodala. O podobě kurzů z pohledu vyučované látky, ne pouze čistě organizačního, pojednává část **Výběr a charakteristika používaných učebnic a metodiky vyučování, tedy části B a C.**

K evaluaci dodala: **„Proběhla evaluace kurzů z pohledu spolupráce s jednotlivými základními školami i evaluace ze strany jednotlivých lektorů.** Zhodnocena byla i vzájemná spolupráce s jednotlivými školami, co fungovalo, co nefungovalo. Proběhla i naše interní evaluace týkající se toho, jak se celá aktivita výuky na školách povedla.“²⁸

Zmíněná evaluace se však, a to je nutné poznamenat, týkala toliko **spolupráce se školami jako příjemci služby a Integrovaným centrem Praha jako poskytovatelem.** Nedotýkala se vyučované látky, způsobu jejího vyučování, práce lektora ani posouzení výsledků etc.

²⁷ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

²⁸ ibidem

3 DESKRIPTIVNÍ ČÁST A) Získávání, výběr a příprava lektorů – zákonný aspekt

Po představení čistě organizačního aspektu spolupráce mezi Integračním centrem Praha a jednotlivými školami se práce **popíše průběh přípravy kurzů z hlediska výuky a její metodiky**. Nejprve přinese pohled na získávání, výběr a přípravu lektorů označenou ve shodě s anotací práce písmenem A, s ohledem na číslování práce označenou číslem 2.

Autora pochopitelně zajímalo, z jakého oboru museli být uchazeči o výuku v Integračním centru Praha. Je třeba hned na začátku připomenout zmíněnou rychlost přípravy celého projektu, úzkou zaměřenost potenciálních vyučujících a především realitu školství v současnosti - **výuka češtiny pro cizince na prvním a druhém stupni základních škol jako obor studia** je v současnosti (1. pololetí roku 2024) akreditována pouze na Masarykově univerzitě Brno. Stručný přehled vysokých škol, které studium v oboru čeština pro cizince nabízejí, přináší autor níže.

3.1 V současnosti akreditované vysokoškolské obory pro přípravu učitelů češtiny jako cizího jazyka

Karlova univerzita Praha nabízí navazující magisterský obor **Učitelství češtiny jako druhého jazyka pro SŠ**²⁹, Masarykova univerzita Brno rovněž navazující magisterský obor **Učitelství českého jazyka a literatury se zaměřením na žáky s odlišným mateřským jazykem**³⁰ na Pedagogické fakultě určený pro učitele základních škol či obor **Český jazyk a literatura** coby navazující magisterské studium na Filosofické fakultě v prezenční formě, přičemž program je možné studovat jednooborově se specializací **Čeština jako cizí jazyk**³¹. Západočeská univerzita v Plzni nabízí **Studium k prohlubování odborné kvalifikace učitelství českého jazyka pro žáky s odlišným mateřským jazykem na ZŠ a SŠ**, přičemž se ale jedná, jak vyplývá z názvu oboru, o program celoživotního vzdělávání. Jeho ukončením proto nezískává absolvent na rozdíl od výše zmíněných oborů certifikaci, nýbrž osvědčení. Účel vzdělání popisují stránky Jihočeské univerzity takto:

²⁹https://www.ff.cuni.cz/prijimaci-rizeni/studijni-obory/navazujici-magisterske-obory/ucitelstvi_nmgr/ucitelstvi-cestiny-jako-ciziho-jazyka_nmgr/

³⁰ <https://is.muni.cz/obory/22333>

³¹<https://www.phil.muni.cz/pro-uchazece/navazujici-magisterske-studium/24479-cesky-jazyk-a-literatura>

„Studium programu CŽV vede k prohloubení odborné kvalifikace pedagogických pracovníků v souladu s § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb.“³²

Protože je ale studium podle stránek univerzity určeno „učitelům, kteří **úspěšně absolvovali studium učitelství českého jazyka a literatury pro druhý stupeň základní školy** nebo střední školy a kteří si chtějí prohloubit svou odbornou kvalifikaci o aktuální teoretické a praktické otázky související s výukou českého jazyka pro žáky s odlišným mateřským jazykem na ZŠ a SŠ,³³ stane se jeho absolvent plnohodnotným učitelem češtiny pro cizince, jak dokládají stránky, když uvádějí: „Po absolvování budou účastníci kurzu schopni kvalifikovaně vyučovat český jazyk u žáků s odlišným mateřským jazykem na ZŠ a SŠ.“³⁴ Zákonné požadavky pro výkon takové činnosti uvádím níže.

3.2 Zákonné požadavky pro výuku češtiny jako cizího jazyka

V souvislosti s výběrem lektorů je nutné připomenout zákonné požadavky, které stanovuje **Zákon o pedagogických pracovnících** pro výuku češtiny jako cizího jazyka. Ten uvádí: „**Pedagogický pracovník, pro kterého je příslušný cizí jazyk rodným jazykem nebo který jej ovládá na úrovni rodného jazyka**, splňuje pro účely tohoto zákona předpoklad odborné kvalifikace pro výuku konverzace v tomto cizím jazyce, získal-li alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, **nebo pro výuku tohoto cizího jazyka, získal-li vysokoškolské vzdělání.**³⁵

3.3 Požadavky na uchazeče o výuku češtiny jako cizího jazyka dětských kurzů v Integračním centru Praha

Koordinátorka objasnila **požadavky Integračního centra na lektory kurzů češtiny jako cizího při jejich výběru** na otázku „**Z jakého oboru museli být uchazeči o výuku?** takto:

„**Uchazeči nemuseli mít přímo učitelství češtiny jako cizího jazyka, museli ale mít obor humanitního zaměření, filologický obor, pedagogiku, bohemistiku a podobné obory.** Pokud někdo neměl vzdělání z oboru, ale měl dostatečnou praxi a mohl

³²<https://www.pf.jcu.cz/cz/studium/celozivotni-vzdelavani/programy/studium-k-prohlubovani-odborne-kvalifikace-ucitelstvi-ceskeho-jazyka-pro-zaky-s-odlisnym-materskym-jazykem-na-zs-a-ss>

³³ ibidem

³⁴ ibidem

³⁵ 563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících, <https://msmt.gov.cz/file/60354/download/>

ji doložit, přijali jsme jej také. Ve večerních kurzech pro dospělé takové vyučující máme. Dostatečně dlouhá praxe a provedení ukázkové hodiny u nás dostačovaly.“³⁶

Kritéria pro výběr lektorů zmíněná výše muselo splnit všech 10 lektorů, kteří nakonec odučili celkem 20 nabízených kurzů za obě pololetí.

Poznámka ke struktuře práce – pomyslná druhá část věnující se získávání, výběru a přípravě lektorů bude následovat v oddílu označeném **5) DESKRIPTIVNÍ ČÁST B) Získávání, výběr a příprava lektorů – aspekt zkušenosti s výukou.** Je tomu tak proto, že není možné popsat výše uvedený **zákonný aspekt spolu s požadavky Integračního centra v získávání lektorů** a později uvedený **aspekt jejich zkušenosti s výukou**, aniž by byla předtím představena celá situace týkající se výběru používaných učebnic a s tím související předešlé znalosti metodologie vyučování atd. u lektorů (vizte dále). Stejně tak je nutné, aby byla popsána spolupráce se školami a samotný průběh kurzů. Následující část **DESKRIPTIVNÍ ČÁST C) Výběr používaných učebnic, materiální a personální zajištění kurzů, spolupráce se školami. Průběh kurzů, jejich evaluace** je tak pomyslně vložena mezi deskriptivní část týkající se zákonných aspektů a následnou deskriptivní část týkající se zkušenosti s výukou u lektorů.

³⁶ Januševičová, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

4 DESKRIPTIVNÍ ČÁST C) Vznik kurzů. Výběr používaných učebnic, materiální a personální zajištění kurzů, spolupráce se školami. Průběh kurzů, jejich evaluace

Na začátku celé části o výběru a charakteristice používaných učebnic je třeba uvést následující fakta: činnost Integračního centra Praha se při poskytování kurzů (vizte především rozhovor s koordinátorkou Januševičovou v této části práce) překrývala s činností iniciativy **Učebnice pro Ukrajinu**, za jejíhož přispění si některé školy pořídily knihy dopředu samy, nezávisle na činnosti Integračního centra Praha, jak bude uvedeno i dále. Bude proto představena rovněž tato iniciativa spolu se všemi okolnostmi výběru učebnic, jejich poskytováním a metodickou podporou od Integračního centra Praha k nim náležející.

4.1 Koncept kurzů češtiny pro děti z Ukrajiny

Konceptu kurzů češtiny pro děti z Ukrajiny, jejich vznik, komunikaci se školami, ale především výběr používaných učebnic či metodiky vyučování etc. objasnila autorovi práce metodička kurzů českého jazyka Integračního centra Praha Bc. Eva Šenkýřová, jejíž medailonek přináší níže:

Medailonek Bc. Evy Šenkýřové, metodičky kurzů českého jazyka v Integračním centru Praha

Vzdělání:

Karlova univerzita Praha

2013 – 2015 Učitelství češtiny jako cizího jazyka

2012 – 2009 Humanitní studia Bc.

Pracovní kariéra (výběr):

Integrační centrum Praha, o.p.s.

Metodička kurzů českého jazyka

leden 2021 – dosud

Vzdělávací pracovnice, Praha

červen 2020 - prosinec 2020

Univerzita Karlova, ÚJOP

Lektorka češtiny jako cizího jazyka

Únor 2017 – leden 2019

2013 – 2017 Jazykové školy (Czech Courses, Czech School Manchester a další)

Lektorka češtiny jako cizího jazyka

4.2 Vznik kurzů v Integračním centru Praha

První otázka, již autor práce položil **Bc. Evě Šenkýřové**, se týkala samotného vzniku kurzů. Otázka zněla takto: Byl součástí diskuse o konání kurzů češtiny pro děti z Ukrajiny v Integračním centru Praha i požadavek na jejich **podobu**³⁷ ze strany zadavatele, anebo bylo vše v režii IC Praha? Metodička vznik kurzů popsala: „Koncept kurzů jsme vymysleli my v Integračním centru Praha. V projektu financovaném AMIF (Azylový, migrační a integrační fond, pozn. aut. – vizte např. úvodní část o činnosti IC Praha, stejně jako rozhovor s koordinátorkou Januševičovou ve stejné části) chtěl zadavatel vytvořit kurzy pro základní školy, přesněji jejich první a druhý stupeň.“³⁸

4.3 Vybírání vhodných učebnic

Ohledně výběru knih metodička sdělila: „**Výběr učebnic jsem měla na zodpovědnost já**, ovšem je třeba uvést, že kurzy určené pro děti děláme obecně méně. V nabídce IC Praha do té doby figurovaly pouze dětské intenzivní kurzy pro začátečníky a mírně pokročilé s časovou dotací 50 vyučovacích hodin konané přes léto. Knihy jsem nakonec jako metodička češtiny vybrala já, ale o jejich vhodnosti jsem diskutovala s paní **Janouškovou z organizace META, o.p.s.** Meta je neziskovou organizací, která od roku 2006 podporuje vícejazyčné děti a mládež a má s výukou dětí-cizinců na všech stupních vzdělání bohaté zkušenosti, větší, než máme v ICP. Společně jsme řešily, která kniha bude nejvhodnější pro začátečníky na 1. a 2. stupni. Vybrané knihy jsme pak skutečně většinou používali v kurzech.“³⁹

³⁷ O podobě kurzů z pohledu metodičky už bylo krátce napsáno v předešlé části Podoba kurzů, dále však v dané části vychází práce ponejvíce z informací od metodičky Januševičové. Pro snadnější orientaci přináší autor stejnou informaci dvakrát, protože je esenciální pro další popis.

³⁸ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

³⁹ ibidem

4.4 Konečná volba učebnice

Jak metodička poznamenala, často se při zařizování kurzů stalo, že školy už byly nějakým způsobem připravené a mnohdy už měly dokonce knihy koupené/jinak získané. Uvedla přímo: „Školy dostaly knihy a učebnice z projektu „Učebnice pro Ukrajinu“. Nadace Petra Kellnera nechala totiž vytisknout knihy či učební materiály. Napříč školami se ovšem situace velmi lišila, a tak musel být náš přístup individuální. Obecně se dá říct, že na prvním stupni jsme nejvíce pracovali s učebnicí Česky raz dva (Halaštová a kol.) a na druhém stupni pak s Levou zadní (Vališová a kol.).⁴⁰ To byly i učebnice, které měly školy již zajištěné z Nadace PPF + Nadace Petra Kellnera.“⁴¹

4.5 Projekt Učebnice pro Ukrajinu

O projektu Učebnice je nutné uvést více podrobností, neboť knihy z tohoto projektu sloužily jako výukové zdroje na více školách, kde Integrační centrum Praha působilo. Webové stránky Nadace PPF uvádějí: „Od 1. září (2022. pozn. aut.) se v mnoha českých školách a dalších vzdělávacích institucích vyučuje podle učebnic češtiny jako druhého jazyka, které v rámci společného projektu **nechaly vytisknout a zdarma distribuovat Nadace PPF a Nadace The Kellner Family Foundation.**“⁴²

A dále: „Obě nadace se aktivně zapojují do podpory ukrajinských uprchlíků v České republice. Na vzdělávání a integraci ukrajinských dětí vyčlenily společně celkem 100 milionů korun. **V rámci projektu Učebnice pro Ukrajinu iniciovaly nové vydání a bezplatnou distribuci 340 000 výtisků učebnic češtiny pro všechny věkové kategorie a metodických příruček pro výuku češtiny jako druhého jazyka.**“⁴³ Právě o těchto učebnicích mluvila metodička Šenkýřová (vizte výše), přičemž popis jejich reálného objednávání a získávání uvádí stránky PPF rovněž:

„Od června si mohly školy a další vzdělávací instituce výukové materiály **zdarma objednat** na webovém portálu www.ucebniceproukrajinu.cz. **Ten přijal více než 11 000 objednávek a celý náklad byl rozebrán během tří měsíců.** Do škol pak

⁴⁰ Podrobné představení obou učebnic je v části práce Výběr a charakteristika používaných učebnic

⁴¹ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁴² <https://nadaceppf.cz/aktualita/diky-projektu-ucebnice-pro-ukrajinu-maji-tisice-ukrajincu-v-cr-dostatek-materialu>

⁴³ ibidem

učebnice putovaly v druhé polovině srpna, aby se k ukrajinským žákům a studentům dostaly ještě před začátkem školního roku.⁴⁴

4.6 Výběr učebnic pro projekt Učebnice pro Ukrajinu

Autora práce pochopitelně zajímalo, jak nadace PPF a iniciativa Učebnice pro Ukrajinu dospěly ke konečnému výběru knih, z jakých knih vybíraly, kdo se výběru účastnil atd. Podobná informace není veřejně dostupná, kritéria pro volbu knih nejsou nikde specifikována, autor proto kontaktoval s dotazem **koordinátorku Nadace PPF Sabinu Petrovou**, jež cestu k výběru knih popsala takto:

„Učebnice byly vybírány ve spolupráci s organizacemi: META, CIC, Školní inspekce a Ministerstvo školství. Nechali jsme si od nich doporučit, které učebnice fungují, a podle toho jsme nechali na vlastní náklady vytisknout stanovené množství⁴⁵.“

Když se autor pokoušel zjistit podrobnější informace týkající se samotného procesu výběru učebnic, dostalo se mu tohoto upřesnění: **„Výběr byl na základě rychlého řešení. Nebyl čas na svolávání komise. Nechali jsme si doporučit to nejlepší a nejdostupnější pro dotisk v tu danou chvíli. Navíc mnoho na výběr toho nebylo, myšleno z učebnic určených ukrajinsky mluvícím lidem. Metodiku vyučování jsme neřešili – zase jsme spoléhali na odbornost a zkušenosti organizací, které jsme podpořili.“⁴⁶**

Koordinátorka dále připomíná v úvodu práce zmiňovaný časový aspekt, kdy bylo třeba v řádu jednotek týdnů vybrat knihy především však zajistit jejich tisk a dále distribuci do škol, aby byly knihy připraveny k použití dětmi od září či října.

4.7 Povinná/závazná kniha pro lektory

Na základě zmíněných okolností autora zajímalo, zda byla nějaká kniha povinná pro lektory působící pod Integračním centrem v jednotlivých školách. Metodička Šenkýřová k tomu sdělila: **„Nebyla plošně povinná kniha pro lektory, nicméně v každém kurzu se dohodnul učební materiál, podle kterého daný lektor učil. Učební materiál jsme vybrali na základě požadavků a možností školy a pro konkrétní skupinku žáků. Následně**

⁴⁴<https://nadaceppf.cz/aktualita/diky-projektu-ucebnice-pro-ukrajinu-maji-tisice-ukrajincu-v-cr-dostatek-materialu>

⁴⁵ Petrová, Sabina. 2024-5-20. Emailová komunikace

⁴⁶ Petrová, Sabina. 2024-7-17. Emailová komunikace

byl materiál (učebnice) pro lektora závazný. Kurz jsme doladřovali se školami podle jejich očekávání až v průběhu konání kurzů.“⁴⁷

Současně ale dodala další informaci týkající se zajiřtřování knih samotnými školami, které si někdy zajistily knihy samy, často i předtřím, než se dohodly na spolupřáci s Integračním centrem Praha. Metodická přibřížila situaci takto: „**řkoly už často knihy měly zajiřtřeny ze svřých zdrojů**, tudřž jsme před začátkem kurzů přišli do řkol, které už měly knihy na skladě, nikoli, že bychom jim je museli jako IC Praha teprve pořizovat. **Někdy měly řkoly řeřtinu Expres**⁴⁸, ovšem pokud měly k dispozici **řesky raz, dva** nebo **řesky Levou zadní**, tak jsme pochopitelně tyto knihy využili.“⁴⁹

4.8 Materiální a personální zajiřtření kurzů - vznik kurzů a jejich podoba

Jak metodická přiznala, **podoba kurzů byla vytvořena až v závislosti na podmínkách a konkrétní situaci v roce 2022**, tj. nebyla známá v předstihu: „Koncept kurzů jsme vyvinuli v závislosti na podmínkách a požadavcích projektu, jako byl rozpočet a počet kurzů. To byly základní kameny.“⁵⁰

4.9 Nabídka kurzů řkolám

Jak bylo uvedeno v předchozí části, podoba kurzů byla vytvořena až v průběhu. Výsledná podoba byla taková, že se jednalo vřdy o 50hodinové kurzy na jedno pololetí určené dětem navřtřevujícím základní řkolu. Metodická nabřdku řkolám popsala takto: „řkolám jsme poslali konkrétní nabřdku, ve které byla výuka rozdělena na tři skupiny podle věku (1. - 2. třída, 3. - 5. třída a 6. - 9. třída). Nabřdka zněla: **nabřzíme vám a dětem s dlouhodobým pobytem zdarma organizaci kurzů řeřtiny pro cizince**.“⁵¹

⁴⁷ řenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor.

⁴⁸ Jak dokládají webové stránky iniciativy Učebnice pro Ukrajinu, byly knihy řeřtiny Expres A1/1 a A1/2 v projektu k dispozici, ovšem jedná se o knihy určené až středním a vysokým řkolám či dospělým.

⁴⁹ řenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁵⁰ ibidem

⁵¹ ibidem

4.10 Časová dotace kurzů

Z komunikace s metodičkou ale vyplývá, že **původně nabízelo Integrační centrum Praha různý formát kurzů: výuku v délce 90 minut dvakrát týdně, případně výuku v délce 45 minut pětkrát týdně** v závislosti na věku dětí. Metodička k první zmíněné možnosti uvedla: „To se ale nakonec ukázalo jako organizačně velmi náročné a všechny kurzy proto proběhly ve formátu dvakrát 90 minut za týden. Pro dané věkové skupiny jsme měli předvybrané učebnice, ale jak jsem již řekla dříve, jejich finální výběr probíhal ve spolupráci se školou.“⁵²

4.11 Rozdělení dětí do skupin

Autora rovněž zajímalo, **podle jakého klíče byly děti do kurzů rozděleny** a zda toto rozdělení bylo jasně určené hned od začátku. Metodička v rozhovoru sdělila: „Chtěli jsme od začátku rozdělení 1. až 2. třída, dále 3. až 5. třída a nakonec 6. až 9. třída. To byla naše specifická nabídka školám.“⁵³ Na otázku, zda toto rozdělení vzešlo z nějaké hlubší diskuse nebo metodického doporučení, upřesnila: „Prvotním cílem bylo rozdělit přinejmenším 1. a 2. stupeň, ale nakonec jsme rozdělili žáky na 1. až 2. třídu, 3. až 5. třídu a 6. až 9. třídu.“⁵⁴ Ohledně rozdělení dodala: „Snažili jsme se samozřejmě vytvořit co nehomogennější skupinky žáků co do jejich věku. **Prvotní rozdělení vycházelo z naší zkušenosti s pořádáním letních dětských intenzivních kurzů.**“⁵⁵

4.12 Výjimky v rozdělení podle skupin

K výjimkám v tomto rozdělení metodička poznamenala: „Ne na všech školách ale bylo toto rozdělení dodrženo. **Na některých školách nám počet žáků v ročnících umožnil skupiny ještě více rozdělit - např. druhý stupeň na dvě skupiny**, tj. výuka probíhala zvlášť pro šestáky a sedmáky a zvlášť pro osmáky a deváťáky. Toto jsme samozřejmě uvítali. Například na Základní škole Žernosecká, kde bylo více zájemců z řad dětí, bylo možné vytvořit právě jednu skupinu pro šestou až osmou třídu společně a taktéž další skupinu pro třídu devátou.“⁵⁶

⁵² Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor.

⁵³ ibidem

⁵⁴ ibidem

⁵⁵ ibidem

⁵⁶ ibidem

Autora zajímalo, zda se pořádaly ve školách kurzy rozdělené vždy jen podle tříd, anebo i podle úrovně, na což metodička zareagovala: „Primárně byly kurzy rozdělené podle věku a odpovídající třídy, ale toto rozdělení bylo nějakým způsobem flexibilní, a to z obou stran. Pokud někdo do skupiny nepatřil, mohl jít jinam, ale přestupů bylo minimum.“⁵⁷

4.13 Výjimka v docházce do skupin – přeřazení do vyšší třídy podle v průběhu prokázané úrovně

Jelikož autor sám na zmíněné ZŠ Žernosecké učil dvě skupiny dětí (3. až 5. třídu a 6. a 7. třídu), byl svědkem toho, že jeden ze studentů prvně jmenované skupiny byl v Česku delší dobu než ostatní a současně prokazoval už od začátku takové nadání ke studiu českého jazyka, že pro něj velmi brzy přestala být učebnice Česky raz, dva výzvou a prokazatelně se na hodinách nudil. Autor práce a v dané chvíli učitel na ZŠ Žernosecká se proto domluvil jak se zástupci školy, kterým osvětlil realitu, tak s Integračním centrem Praha zosobněným právě metodičkou Evou Šenkýřovou a společně se dohodli, že Michail, jak se daný student jmenoval, mohl zkušebně po dobu dvou týdnů navštěvovat kurz pro starší děti vyučovaný podle jiné knihy (Česky levou zadní), jehož výuka už ovšem byla v běhu. Poté, co se jak lektorovi, tak studentovi změna osvědčila, zůstal Michail až do konce v kurzu vyšší úrovně. Tato výměna však byla i na základě komunikace s Integračním centrem zcela výjimečná.

4.14 Oslovení škol

Na otázku, zda samo Integrační centrum školy oslovovalo, anebo naopak bylo ono oslovováno škola, metodička autorovi práce upřesnila: „**Samo Integrační centrum Praha školy oslovovalo** – jednotlivé školy dostaly nabídku od naší **sít'ařky**, která je v kontaktu s jednotlivými městskými částmi. Následně se školy, které měly zájem spolupracovat, ozývaly a dolad'ovala se spolupráce.“⁵⁸

4.15 Sít'ování a pozice sít'ařky

Výše zmíněné **sít'ování** a **pozice sít'ařky** je třeba na tomto místě specifikovat. Jak uvádí Integrační centrum na svých webových stránkách, tzv. sít'ování je „regionální

⁵⁷ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁵⁸ ibidem

poradní platforma a spolupráce s institucemi“⁵⁹ či „regionální poradní platforma pro oblast integrace cizinců.“⁶⁰

Přesný popis termínu **sít'ování** přebírá práce ze stejných stránek:

„Integrační centrum Praha jako realizátor, iniciátor a koordinátor integračních opatření v rámci hl. m. Prahy vytváří prostor pro setkávání aktérů na poli integrace cizinců na lokální úrovni. Regionální poradní platforma (RPP) je místem pro vzájemné sdílení zkušeností, prezentaci zajímavých projektů a odborných výzkumů. Její členové se podíleli na tvorbě první koncepce hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců (2014–2017), její aktualizace platné pro období 2018–2021, 2022–2027 a na přípravě navazujících Akčních plánů.“⁶¹

Sít'ování může využít podle stejného zdroje „kdokoliv, kdo má zájem o problematiku integrace a chce podílet na dění v této oblasti. Pravidelně se ho účastní zástupci Magistrátu hl. m. Prahy, jednotlivých městských částí, NNO, migrantských sdružení, státních institucí, školských a vzdělávacích zařízení a mezinárodních organizací.“⁶²

4.16 Spolupráce Integračního centra Praha s městskými částmi

Nejčastěji Integrační centrum podle stejného zdroje⁶³ **spolupracuje se samosprávami městských částí** (starostové, radní, zastupitelé), **zaměstnanci úřadů městských částí či dalších institucí** (knihovny, školy, nemocnice, neziskové organizace). Spolupráci s městskými částmi má na starosti **Specialistka sít'ování** s městskými částmi, která zároveň propojuje všechny aktéry integrace, předává know-how i příklady dobré praxe, provádí monitoring situace v Praze a vytváří strategické materiály pro odbornou veřejnost.

⁵⁹ <https://icpraha.com/sitovani/>

⁶⁰ ibidem

⁶¹ ibidem

⁶² ibidem

⁶³ <https://icpraha.com>

4.17 Uspokojení požadavků všech zájemců o kurzy

Jednou z otázek, které autor metodické položil, bylo, zda zaregistrovalo Integrační centrum Praha převis poptávky ze strany škol nad množstvím kurzů, které jim bylo možné v reálu nabídnout, čili zda byl vyčerpán veškerý potenciál daný projektem, anebo mohlo být konáno kurzů více, kdyby byl mezi školami o ně zájem. Metodická odpověděla: „Až později v průběhu roku 2022 se ozvali zájemci, **kteří už jsme z personálních důvodů neuspokojili**. Projekt byl nastavený na realizaci 20 dětských kurzů, na které také byly finance. Jakmile se tento počet naplnil, museli jsme další zájemce odmítat.“⁶⁴

Je zjevné, že problém nebyl s financemi, nýbrž s počtem lektorů, již by mohli kurzy vyučovat. Metodická autorovi výslovně potvrdila, že problém tkvěl v nedostatku lektorů češtiny jako cizího jazyka.

Na související otázku, zda mělo Integrační centrum Praha zkušenost s pořádáním takového množství kurzů pro tolik studentů (z výroční zprávy pro rok 2022 vyplývá, že IC Praha právě v roce 2022 pořádalo celkem 102 kurzů českého jazyka oproti celkovému počtu 65 kurzů českého jazyka – a to pro dospělé - v roce 2021, pozn. aut.), metodická odpověděla: „**Kurzy jsme zajišťovali jeden školní rok, pořádali jsme je v takovém rozsahu poprvé, byla to pro nás jednorázová zkušenost. V tomto formátu a rozsahu a s takovým množstvím žáků a zároveň také v rychlosti, v jaké bylo nutné vše zařídit, to pro nás byla novinka.**“⁶⁵

4.18 Diskuse nad učebními materiály

Po rozdělení dětí do skupin a organizačním zajištění kurzů přišla na řadu otázka výběru knih, ze kterých se učilo. Jak bylo uvedeno výše v kapitole o volbě knih samotným Integračním centrem Praha, nadace PPF knihy zvolila sama a distribuovala je do škol, které se zúčastnily projektu. Jak ale uvedla metodická, školy si často nějaké knihy samy obstaraly předem. Pokud přijaly nabídku poskytnutí knih Integračním centrem Praha, zajímalo autora, zda nějak diskutovaly o tom, z kterých knih se má učit, případně zda byly ke knihám výhrady. Na tuto otázku reagovala metodická: „Školy už často nějaké materiály pro děti s OMJ měly. **V průběhu obou pololetí se ke mně žádné negativní komentáře na výběr knih nedostaly**. Školy si podle mého názoru kurzů velmi cenily, byly rády, že se dětem někdo věnuje a učí je. **Z připomínek jsem ale zaznamenala, že chtěly více**

⁶⁴ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor.

⁶⁵ ibidem

pracovat s látkou, jak ji berou české děti – s českou gramatikou, vzory, slovními druhy atd., tedy látkou, která se v učebnicích pro cizince pojímá jinak. Nejvíce jsme totiž využívali knihy *Česky raz, dva a Levou zadní*.“⁶⁶ Obě knihy jsou představeny v jiné následující části práce.

4.19 Výuka české gramatiky vedle výuky češtiny pro cizince

Vzhledem ke specifčnosti výuky češtiny pro cizince (nejen) u dětí, kdy je například celé pádové paradigma učeno nikoli od začátku, ale často až v průběhu učebnice a to ještě jen u některých slovních druhů, zjišťoval autor, zda některé školy chtěly provázat kurzy s výukou češtiny pro běžné české žáky. Metodička odpověděla: „Na některých školách to bylo přání již od začátku, které se podařilo realizovat a **výuka ČDJ probíhala v užší spolupráci s třídní/učitelem českého jazyka**. Na některých školách toto původně zavedeno nebylo. **V evaluačních dotaznících z těchto škol zaznělo, že by v rámci kurzu bylo dobré se zaměřit i na témata ze školské češtiny.**“⁶⁷ V souvislosti s tímto přáním vzešlých od škol metodička dodala: „Pokud spolupráce pokračovala ve 2. pololetí, **úspěšně jsme se o to snažil. Celkově byly kurzy po obsahové stránce hodnoceny velmi dobře, školy byly spokojené.**“⁶⁸ Evaluací výsledků spolupráce se zabývá podrobně předchozí část práce.

4.20 Spoluúčast⁶⁹ škol při poskytování knih či materiálů k výuce

Autora rovněž zajímalo, zda školy nenabízely spoluúčast při poskytování knih či materiálů, protože, jak bylo uvedeno výše, mnohé z nich si pořídily knihy svépomocí v předstihu. Metodička vysvětlila: „Na všude tomu tak bylo, ale mnohde ano. Náš kolega Matyáš Havel měl na úvodní schůzce na školách za **úkol zjistit očekávání a také to, co školy mají nebo nemají za vybavení právě k výuce češtiny jako cizího jazyka**. Když některá škola něco neměla nebo toho měla nedostatek, nakupovali jsme materiály my.“⁷⁰

⁶⁶ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁶⁷ ibidem

⁶⁸ ibidem

⁶⁹ Tento původně ekonomický termín týkající se obvykle pojistných produktů autor zvolil, protože podle jeho názoru lépe ilustruje situaci, kdy školy pouze nepomáhaly 1) s volbou učebnic či 2) kontaktováním lektorů, ale samy nějak nesly náklady spojené 1) s pořízením knih či 2) zajištěním lektorům či náhradou lektorů vlastními lidskými zdroji, jak bude uvedeno v následujícím bodu.

⁷⁰ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor.

Situaci týkající se vybavení škol učebními pomůckami k výuce češtiny pro cizince specifikovala dále takto: „**Některé školy měly svoje materiály a chtěly je využívat, někde měly školy materiály a nabídly nám je k dispozici, ovšem netrvaly na jejich bezvýhradném použití, některé školy naopak neměly vůbec nic.**“⁷¹

4.21 Spoluúčast škol při samotné výuce češtiny jako cizího jazyka

S ohledem na předchozí odpověď týkající se zajištění čistě materiálních zdrojů k výuce autora rovněž zajímalo, zda nenabídlly školy spoluúčast při výuce samotné. Na tuto otázku metodička odpověděla: „**Samy školy bohužel nic nenabídlly, my sami v Integračním centru Praha jsme na začátku chtěli, aby pokud možno učili rovnou jejich učitelé.** Takovou nabídku bychom přivítali, protože bychom to viděli jako benefit pro všechny, **ale nikde se nám to nepodařilo.** Všechny lektory jsme proto sháněli externě my v Integračním Centru Praha.“⁷²

Pakliže škola nenabídla spoluúčast při výuce, zajímalo autora, zda byla ve školách nějaká skupina, která byla více angažovaná, typicky vyučující českého jazyka. Metodička odpověděla: „**Asi nejsem schopná něco takového posoudit. Vím, že na některých školách fungovala spolupráce mezi našimi lektory a češtináři, kteří se hezky doplňovali.** Informovali se navzájem, co se probíralo a co je potřeba procvičit. Učitelé češtiny často naše lektory informovali, co je potřeba procvičit. Pokud ale spolupráce s někým probíhala, byli to obvykle právě učitelé českého jazyka.“⁷³

4.22 Průběh výuky kurzů češtiny pro cizince Integračního centra Praha na základních školách

Po popisu organizace kurzů a jejich materiálního zajištění přináším odpovědi na dotazy položené metodičce týkající se samotné výuky češtiny pro cizince z praktického pohledu – zda a jak byly děti testovány, (ne)povinnosti kurzů ve školách využívajících služeb Integračního centra Praha, propustnosti kurzů, výběru lektorů a také metodiky výuky.

⁷¹ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁷² ibidem

⁷³ ibidem

4.23 Rozdílná úroveň znalosti jazyka českého jazyka na začátku kurzu

První z otázek, která se týkala průběhu výuky, se ptala na to, jak se řešila rozdílná úroveň dětí, co se úvodní znalosti českého jazyka týče. Metodička nejprve přiblížila situaci: „Záleželo na tom, jaká ve škole byla situace – na některých školách byl zaměstnanec na pozici koordinátora pro děti s odlišným mateřským jazykem či obdobné pozici, který měl dobrý přehled o žácích a jejich úrovních.“⁷⁴ Ohledně samotné výuky pak vysvětlila: „**Někde škola měla evidenci toho, jakou znalost češtiny děti mají a skupinky samy dala dohromady s ohledem na úroveň znalosti češtiny.** Pokud tomu tak nebylo, **děti byly rozděleny do tříd na základě věku** a my jsme měli ze školy přibližnou informaci o jejich jazykové úrovni.“⁷⁵ O rozdělení podle věku bylo uvedeno výše, že se až na malé výjimky dodržovalo.

4.24 Testování dětí na začátku kurzu

K iniciačnímu testování dětí koordinátorka uvedla: „My sami jsme na úvod děti netestovali ohledně jejich znalosti češtiny jako cizího jazyka, zmíněný koordinátor ze školy vytvořil skupiny a Integrační centrum **obdrželo informace o dětech, jejich věku a znalosti češtiny ve vypracované tabulce.**“⁷⁶ Jak však metodička dodala, kurzů se neúčastnily pouze děti z Ukrajiny, ač jich bylo z logiky věci nejvíce: „**Kurzy ale nebyly určené výhradně pro ukrajinské děti, zájemce o výuku s jiným mateřským jazykem jsme nevyřazovali** – podmínkou bylo, že dítě ze třetí země má v ČR pobyt delší než 90 dní.“⁷⁷ O nutnosti mít pobyt delší než 90 dní a všech dalších organizačních náležitostech vizte rozhovor s koordinátorkou Januševičovou v předchozí části práce.

4.25 Znalost češtiny vyučovaných dětí na základě informací z jednotlivých škol

Výše zmíněná tabulka od škol však podle informací od koordinátorky do Integračního centra nedorazila ve všech případech: „**Často jsme od školy vstupní úroveň předem nedostali. Složení skupin bylo v režii škol samotných, ony samy uznaly za vhodné, kdo by do kurzů chodit měl a kdo nikoliv, protože žáky znaly.**“⁷⁸ K organizaci

⁷⁴ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁷⁵ ibidem

⁷⁶ ibidem

⁷⁷ ibidem

⁷⁸ ibidem

kurzů jako takových pak dodala: „Je důležité ještě dodat, že na některých školách, kde nebyl kurz povinný, přihlašovali děti na kurz jejich rodiče. Byla to aktivita, kterou škola nabídla, a rodič se rozhodnul, zda dítě bude kurz navštěvovat či nikoliv. Zde tedy složení skupin čistě v režii školy nebylo.“⁷⁹

V takovém případě však přineslo nedodání informací o znalosti češtiny u dětí další problémy, jak vysvětlila metodička: „My jsme poté obdrželi pouze jmenný seznam dětí, které budou kurz navštěvovat, a řešili jsme registraci, přihlášku a další organizační záležitosti. Současně některé děti přijížděly až v průběhu a začaly kurz navštěvovat téměř okamžitě, aniž bychom se něco předem dozvěděli.“⁸⁰ Na tomto místě je však nutné připomenout, že podle informací z Integračního centra Praha i na základě osobní zkušenosti autora někdy přijely do školy téměř ze dne na den děti, které postupovaly po své ose. Obráceně pak děti, které byly nahlášeny jako studenti dané třídy, v několika případech nikdy nedorazily – taková byla alespoň autorova zkušenost z výuky.

4.26 Povinnost docházet do kurzu na jednotlivých školách

Autora rovněž zajímalo, **zda byly kurzy nabízené Integračním centrem Praha z principu povinné**, nebo si děti či jejich rodiče mohli zvolit, zda kurz budou navštěvovat. Metodička uvedla: „**Každá škola si nastavila kurz jinak**. Někdy byl kurz pro všechny děti povinný, jinde volitelný. Škola v případě volitelných či dobrovolných kurzů nabídla náš kurz rodičům dětí, o kterých si myslela, že by pro ně byl kurz vhodný, a až rodiče rozhodovali, jestli dítě přihlásí.“⁸¹ Analogicky autora zajímalo, zda někdy nenastala obrácená situace, že by škola chtěla, aby dítě na kurz chodilo, ale rodiče se rozhodli, že dítě kurz navštěvovat nebude. Metodička uvedla: „Možná se to několikrát stalo, ale nebylo možné s tím nic dělat, protože velmi záleželo na tom, jak škola celý kurz od začátku prezentovala a nastavila. Informace o tom se k nám ale nedostaly, takže se jedná spíše odhady.“⁸²

⁷⁹ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁸⁰ ibidem

⁸¹ ibidem

⁸² ibidem

4.27 Rozdíl v docházce dětí u povinného vs. nepovinného kurzu češtiny jako cizího jazyka

V souvislosti s výše zmíněnou povinností či nepovinností kurzu autora zajímalo, zda **pokud byl kurz volitelný, chtěly děti spíše chodit, nebo chodit nechtěly. Metodička uvedla:** „Z našeho pohledu byl nakonec znát rozdíl, zda kurz byl povinný a škola mu dávala prioritu, anebo se jednalo o nepovinný či volnočasový kurz po škole, to se pak docházka dětí velmi lišila, stejně jako šance na úspěšné dokončení kurzu. Například ZŠ Žernosecká, kde jsi učil ty (myšleno autor této práce, pozn. aut. - o ZŠ Žernosecká a jejím přístupu, organizaci kurzu i výuce pojednává poslední část práce), byla v tomto ohledu zodpovědná a bylo to znát na spolupráci (kurz češtiny byl na zmíněné škole povinný pro všechny děti, pozn. aut.). Škola brala náš kurz jako prioritu a uvolnila studenty z jiných předmětů, aby mohly na kurz chodit.“⁸³

4.28 Nově příchozí děti a jejich účast na povinném kurzu

Jak bylo uvedeno výše, nově příchozí děti, které nebyly v systému přihlášeny, nemohly navštěvovat kurzy, byť by splňovaly podmínku neznalosti češtiny a byly z Ukrajiny či jiného místa zasaženého konfliktem (některé děti, které vyučoval sám autor kurzu na zmíněné ZŠ Žernosecká, byly z Ruska a nikoli Ukrajiny). Metodička k výuce nově příchozích dětí uvedla: „Další děti už jsme v průběhu kurzu nepřibírali, skupiny byly stabilní. **Děti musely splnit docházku, na základě této jejich docházky se počítala úspěšnost a dítě by proto nemohlo kurz splnit, pokud by nastoupilo v průběhu kurzu.** Pokud si pamatuji správně, děti nepřestupovaly.“^{84, 85} K situaci ohledně přicházení dětí v průběhu školního roku dodala: „**Celkově byla situace extrémně náročná na organizaci, protože samy školy na začátku, až téměř do konce září, nevěděly, kdo ze žáků nakonec opravdu nastoupí.** Proto poskytnout nám předem seznam, který jsme potřebovali už někdy v srpnu, nebylo technicky možné.“⁸⁶

⁸³ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁸⁴ Jak je uvedeno v předchozí části práce, výjimečně se přestupy povolovaly z věkově nižší do vyšší skupiny.

⁸⁵ Šenkýřová, Eva 2024-4-29. Osobní rozhovor.

⁸⁶ ibidem

4.29 Požadavky zadavatele kurzů na výsledky či evaluaci kurzů

Autora rovněž zajímalo, zda požadoval zadavatel či jednoduše řečeno ten, kdo kurzy platil (jednalo se o AMIF - vizte výše), nějaké výsledky, evaluaci kurzů, měření úspěšnosti. Metodička odpověděla: „My sami jako Integrační centrum jsme si dělali evaluaci, protože to tímto způsobem děláme vždy.“⁸⁷ **Evaluace byla podle ní dvojitá – za prvé zpětná vazba od lektorů, v níž bylo 5 proměnných u žáků a škála zlepšení nebo nezlepšení.** Sami lektori po odučeném kurzu hodnotili své žáky, do jaké míry se dítě podle jejich názoru zlepšilo, případně N, pokud nebylo možné hodnotit.

Jako druhá se podle metodičky konala evaluace celkové spolupráce mezi školami a Integračním centrem Praha, o níž podrobně pojednává část **Evaluace kurzů školami,** kdy autor přibližuje především pohled hlavní koordinátorky kurzu Jany Januševičové. Metodička ale přiblížila i zmíněnou organizační evaluaci: „Vždy se konaly schůzky nebo telefonáty se zástupci školy, na nichž jsme zjišťovali, jak byl kdo spokojený s průběhem kurzů. Tuto část evaluace měl na starosti kolega Matyáš Havel. Z této evaluace existují záznamy, já sama jsem sepisovala její základní otázky.“⁸⁸

Níže autor práce přikládá **evaluační dotazník pro lektora,** který měl zhodnotit práci studentů v kurzu, a rovněž **evaluační dotazníky týkající se samotné organizace kurzů,** o nichž koordinátorka hovořila rovněž.

Evaluační dotazníky pro školu týkající se spokojenosti se spoluprací a pro lektora týkající se práce žáka v kurzu (textová podoba – originály jsou přiložené k práci)⁸⁹:

⁸⁷ Šenkýřová, Eva 2024-4-29. Osobní rozhovor

⁸⁸ ibidem

⁸⁹ Šenkýřová, Eva 2024-6-25. E-mailová komunikace

Evaluace DK⁹⁰ – otázky pro metodiky/zástupce školy:

Jak jste byl/a celkově spokojen/a s organizací kurzů u vás na škole? (představte si celý proces

od oslovení s nabídkou ze strany ICP, přes vykomunikování parametrů kurzu, informační schůzky s rodiči až po samotné zahájení kurzu)

Jak byste ohodnotil/a komunikaci mezi vámi a ICP (byla dostatečná, měl/a jste pocit, že jste

dostatečně informován/a o situaci, o následujících krocích, o průběhu kurzu – pokud jste tyto informace chtěl/a)

V průběhu pololetí (a zejména na začátku) jsme se potýkali s potížemi v e-mailové komunikaci s některými rodiči. Osvědčila se vám jiná forma komunikace s rodiči (např. přes školní systém apod.)?

Vyhovoval vám a vašim žákům formát kurzu? Pokud ne, jaký formát by vašim potřebám vyhovoval lépe?

Můžete-li zhodnotit, byl obsah kurzů adekvátní potřebám vašich žáků? Pokud ne, v čem? Jak by se jeho obsah dal lépe uzpůsobit?

Jak vy nebo kolegové hodnotíte pokrok v češtině u žáků, kteří se zúčastnili našich kurzů češtiny?

Jak jste byli spokojeni s lektorským obsazením kurzu?

Jakou zpětnou vazbu na kurz máte od rodičů žáků nebo od žáků samotných?

(jen pro vybrané kurzy s nízkou docházkou) V kurzu jsme zaznamenali častou absenci u některých žáků. Máte zkušenosti (návrh, nápad), jak tuto situaci efektivně řešit, aby žáci do výuky docházeli?

⁹⁰ DK – dětských kurzů

Hodnocení pokroku žáků kurzu ICP-Dx lektor/ka:

Zhodnoťte na škále 1 až 5 zlepšení studentů vašeho kurzu v následujících oblastech. Zvažte prosím individuálně,

s jakou znalostí jednotliví žáci přišli a s jakou znalostí kurz ukončili. (1 – velký pokrok, 5 – žádný pokrok N – nelze hodnotit, irelevantní)

Jméno žáka:

1/ Rozvoj slovní zásoby

1 2 3 4 5 N

2/ Mluvení

1 2 3 4 5 N

3/ Gramatika

1 2 3 4 5 N

4/ Čtení s porozuměním

1 2 3 4 5 N

5/ Psaní, písemný projev

1 2 3 4 5 N

(originální vzhled obou dokumentů vizte v příloze práce)

5 DESKRIPTIVNÍ ČÁST B) Získávání, výběr a příprava lektorů – aspekt zkušenosti s výukou

Na úvod kapitoly týkající se výběru lektorů je třeba znovu připomenout velký časový tlak, jemuž bylo Integrační centrum vystaveno při organizování kurzů, srov. např. s kapitolou o obstarávání a vytištění učebnic, kdy na začátku nebylo k dispozici ani dostatečné množství knih, přičemž s lektory byla situace analogická. Metodička Šenkýřová prvotní kritéria pro výběr lektorů popsala takto: „**Lektory jsme vybírali na základě výběrového řízení, které museli všichni z nich absolvovat. Měli jsme současně požadavky na minimální vzdělání a zkušenosti s výukou. Hledali jsme primárně někoho se zkušenostmi s výukou cílové skupiny, nikoliv úplně nováčky.**“⁹¹

5.1 Kritéria pro výběr lektorů

Autor práce proto položil metodičce otázku, **zda museli lektori sami splňovat nějakou jazykovou úroveň a mít zkušenost s výukou.** Metodička přiblížila kritéria takto: „Lektori už museli reálně učit, ne pouze studovat, a také museli mít pedagogickou zkušenost, ideálně s výukou dětí odpovídajícího věku s OMJ⁹². Samozřejmě to byly ve většině případů lektorky⁹³ se zkušenostmi s výukou OMJ.“⁹⁴ Na tomto místě je třeba připomenout, že **vyučovat češtinu jako cizí jazyk** smí podle **Zákona o pedagogických pracovních** „Pedagogický pracovník, pro kterého je příslušný cizí jazyk rodným jazykem nebo který jej ovládá na úrovni rodného jazyka, splňuje pro účely tohoto zákona předpoklad odborné kvalifikace pro výuku konverzace v tomto cizím jazyce, získal-li alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou, nebo pro **výuku tohoto cizího jazyka, získal-li vysokoškolské vzdělání.**“^{95, 96}

⁹¹ Šenkýřová, Eva 2024-4-29. Osobní rozhovor.

⁹² Termínem OMJ je označován žák s odlišným mateřským jazykem

⁹³ Nejedná se o chybu v použití rodu, slovo lektorky ilustruje většinové genderové zastoupení vyučujících této věkové skupiny cizinců.

⁹⁴ ibidem

⁹⁵ § 22 odst. (8) zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovních. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/file/60354/download>

⁹⁶ Vizte předchozí DESKRIPTIVNÍ ČÁST A) Získávání, výběr a příprava lektorů – zákonný aspekt

Metodička výběr a kritéria popsala takto: „V našem projektu **bylo nutné přijímat lektory, kteří mají buď odpovídající vzdělání, anebo zkušenosti. Nebylo možné přijmout někoho, kdo nikdy neučil.** Měli jsme ale i studentky oboru, tuším, že pedagogiky, které ještě neměly žádný vysokoškolský obor absolvovaný. Vždy ale musel být uchazeč z oboru (pro přiblížení tohoto oboru vizte rozhovor s koordinátorkou v předchozí části práce), a **protože jsme nabízeli hezké platové ohodnocení, chtěli jsme někoho, kdo učit umí.**“⁹⁷

5.2 Nedostatek lektorů na začátku spolupráce

Autora rovněž zajímalo, jaký byl vzhledem k dříve uvedenému časovému tlaku o pozice lektorů zájem a zda bylo více uchazečů než nabízených míst či naopak. Metodička odpověděla: „**Lektorů byl tehdy opravdu nedostatek, proces výběru ale byl opravdu náročný.** I proto, že jsme chtěli někoho, kdo už má s výukou zkušenosti.“⁹⁸ Jak vyplývá z tohoto vyjádření, i přes nedostatek lektorů neslevilo Integrační centrum Praha z nároků na lektory a všichni museli projít výše popsaným výběrovým řízením.

⁹⁷ Šenkýřová, Eva 2024-4-29. Osobní rozhovor.

⁹⁸ ibidem

6 DESKRIPTIVNÍ ČÁST C) Výběr a charakteristika metodiky vyučování a charakteristika užívaných učebnic

6.1 Metodika vyučování, použití zprostředkovacího jazyk

Po popsání způsobu výběru lektorů je možné přiblížit náplň jejich práce a především metodiku, která k výuce náležela, stejně jako učebnice, z nichž nakonec tito lektoři učili. Metodická na otázku, zda **měli lektoři instrukce používat přímou metodu, nebo byla výhoda, pokud lektor ovládal jazyk studentů**, odpověděla: „Obecně je v Integračním centru Praha metodický pokyn používat zprostředkovací jazyk co nejméně, ideálně vůbec. Nejsme ale tak rigidní, že by se to nesmělo vůbec. Tento pokyn dostali a dostávají všichni. Každý lektor měl jiný přístup, ve výuce se to určitě odráželo, ovšem **žádný kurz nebyl veden ve zprostředkovacím jazyce.**“⁹⁹

Se zmíněným užíváním či nepoužíváním **zprostředkovacího jazyka** souvisela otázka na původ lektorů a jejich **první či mateřský jazyk**. Jak uvádí Šebesta a kol.: „**První jazyk** – jazyk, jež si dítě osvojí na samém počátku, tj. jeho mateřština,“¹⁰⁰ **mateřský nebo rodný jazyk** pak je „jazyk osvojený v raném dětství, neboť se užívá v rodině a/nebo zemi, kde dítě vyrůstá. Rodný jazyk je zpravidla prvním jazykem, který si dítě osvojí.“¹⁰¹ Autor se dotázal, zda v Integračním centru **učili pouze lektoři s češtinou jako mateřským jazykem, anebo také rodilí mluvčí ukrajinštiny či ruštiny**. Metodická ohledně země jejich původu uvedla: „**Měli jsme pouze jednu slečnu původem z Ukrajiny či Ruska, ovšem byla to současně vystudovaná bohemistka, jinak u nás učili pouze rodilí Češi a Češky**. Někdy u nás učili i vyučující **starší generace, která ještě rusky umí, ale v lekcích tento jazyk nepoužívali.**“¹⁰²

6.1.1 Používané učebnice, metodika výuky k nim, workshopy pro lektory

Co se metodiky výuky týče, uvedla metodická autorovi následující: „Za běžných okolností pořádáme workshopy pro učitele u kurzů pro dospělé, ale protože výuka byla jednorázová, žádné workshopy pro učitele u dětských kurzů neprobíhaly. **Metodika výuky**

⁹⁹ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

¹⁰⁰ Šebesta a kol., 2017, str. 64

¹⁰¹ Šebesta a kol., 2017, s. 69

¹⁰² Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor.

od nás nebyla, používali jsme metodiky jednotlivých učebnic.“¹⁰³ Vysvětlení tohoto postupu odkazuje k otázce na způsob výběru lektorů a odpovědi na ni, která je uvedena výše: „Právě proto jsme vybírali lektory, kteří měli už rovnou zkušenosti s výukou, aby workshopy a úvody do knih nebyly příliš potřeba.“¹⁰⁴

6.2 Metodiky z jiných zdrojů

Pokud by metodiky bylo potřeba, mohli lektori využít některou z knih, jejichž přehled práce přináší níže a chronologicky podle roku jejich vzniku – nejobecnější v daném přehledu jsou díla „**Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách**“, které v roce 2011 sepsali Radostný a kol. v organizaci META.¹⁰⁵ Dále Šindelářová a Škodová v roce 2012 napsaly pro MŠMT dílo, které je na stránkách stejné organizace uvedené takto: „MŠMT nabízí k využití při výuce žáků-cizinců v základních školách odbornou metodickou příručku, zpracovanou odborníky v této oblasti“¹⁰⁶ s titulem **METODIKA PRÁCE S ŽÁKY-CIZINCI V ZÁKLADNÍ ŠKOLE**¹⁰⁷, přičemž metodika je volně přístupná ke stažení a použití.

Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ) a editorka Linda Doleží už přináší metodiky určené přímo pro specifickou věkovou skupinu, když v roce 2014 vydaly „Příručku pro lektorky a lektory“ s podtitulem „**Začínáme učit češtinu pro děti-cizince**“ a specifikací „**Mladší školní věk**“, která byla vydána v projektu Metodická a didaktická podpora výuky českého jazyka jako cizího jazyka v rámci integračního procesu cizinců na území ČR v roce 2013 za finanční podpory Dotačního programu MŠMT na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území ČR v roce 2013.¹⁰⁸ Tato kniha je určena přímo pro práci s dětmi na prvním stupni, pro stupeň druhý pak je určena „**Příručka pro lektorky a lektory**“ s podtitulem „**Začínáme učit češtinu pro náctileté cizince**“ a specifikací „**2.**

¹⁰³ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

¹⁰⁴ ibidem

¹⁰⁵ Radostný a kol, 2011

¹⁰⁶ <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodika-prace-s-zaky-cizinci-na-zakladnich-skolach>

¹⁰⁷ Šindelářová a Škodová, 2012

¹⁰⁸ Doleží, L. (Ed.), 2014

Stupeň ZŠ a SŠ“ opět editorky Lindy Doleží z roku 2016 vydaná stejným vydavatelem ve stejném projektu jako dílo předchozí.¹⁰⁹

Další zdroje, jež nejsou přímo metodikami, ovšem metodiku pro práci s dětmi s OMJ ve svém obsahu nabízejí, jsou kurzy NIDV¹¹⁰ **Prázdninová škola češtiny** autorek Jaurisová a Pánová z roku 2016¹¹¹, přičemž podtitul díla zní: „Soubor materiálů k podpoře výuky českého jazyka pro cizince na úrovni začátečník – 10denní kurz českého jazyka.“¹¹² Jeho obsahem je 10 metodických listů s tématy z denního života, přičemž ke každému z těchto listů náleží podrobné metodické pokyny.

Další kurz spojený s metodikou je dílo **Hezky česky** Jany Táborkové z roku 2016, vydané rovněž NIDV¹¹³. Ve své vlastní specifikaci uvádí: „Soubor materiálů k podpoře výuky českého jazyka pro cizince na **úrovni začátečník** zahrnuje pracovní listy s tematicky uspořádanými lekcemi a metodické pokyny.“¹¹⁴ Zmíněných lekcí je pět, ke každé náleží cca 1 A4 strana metodické podpory.

Na první díl navazuje **Hezky česky II.**¹¹⁵ z roku 2017 od stejné autorky, přičemž se opět jedná o pracovní listy a metodické pokyny, které autorka specifikuje jako „Soubor materiálů k podpoře výuky českého jazyka pro cizince na **úrovni začátečník a mírně pokročilý**.“ Označení lekcí je jiné – nazývají se „Orientace v prostoru – doma“, „Orientace v čase – den“, „Orientace v čase – týden“ a „Orientace v čase – rok“¹¹⁶, přičemž všechny začínají metodickým pokynem, za nímž následuje pracovní list a jeden až dvě přílohy.

Je potřeba zmínit, že i vzhledem k okolnostem výběru lektorů zmíněným metodičkou, kdy lektoři museli už opravdu učit a tudíž měli s výukou dětí s odlišným mateřským jazykem zkušenosti, že lektoři výše zmíněné metodiky dobře znali, jelikož se jedná o první věc, kterou učitelé češtiny jako cizího jazyka obvykle začnou studovat.

¹⁰⁹ Doleží, L. (Ed.), 2016

¹¹⁰ Národní institut pro další vzdělávání

¹¹¹ Jaurisová, P a Pánová, M. 2016

¹¹² Jaurisová, P a Pánová, M., 2016, bez čísla stránky

¹¹³ Táborková, J. 2016.

¹¹⁴ Táborková, 2017, s. 1

¹¹⁵ Táborková, 2017

¹¹⁶ Táborková, 2017

6.3 Učebnice používané při výuce v dětských kurzech Integračního centra Praha

Na tomto místě je už možné blíže představit učebnice, jejichž volba a obstarávání byly popsány výše (vizte především subkapitoly **Výběr učebnic pro projekt Učebnice pro Ukrajinu** a **Povinná/závazná kniha pro lektory**). Pro snazší orientaci připomene autor sdělení od metodičky Šenkýřové: „Někdy měly školy **Češtinu Express**, ovšem pokud měly k dispozici **Česky raz, dva** nebo **Levou zadní**, tak jsme pochopitelně tyto knihy využili.“¹¹⁷ Výše byly popsány pouze organizační náležitosti získávání knih a nikoli knihy samotné – předně proto, že metodické hledisko bude popsáno právě v následující části práce. Jak uvádí portál ppf.cz a jeho podstránka „Učebnice pro Ukrajinu: 340 000 výtisků učebních materiálů“¹¹⁸: „Na portálu budou k dispozici tyto učebnice a vzdělávací materiály:“¹¹⁹

Česky raz dva: výukový materiál, metodická podpora pro učitele a rozšiřující aktivity pro I. stupeň ZŠ

Vzdělávací materiál připravený Centrem pro integraci cizinců o.p.s.

Levou zadní: učebnice a pracovní sešit pro žáky pro II. stupeň ZŠ a SŠ

Vzdělávací materiál připravený Meta o.p.s.

Čeština expres 1 (A1/1): učebnice a pracovní sešit pro SŠ, VŠ a dospělé

Úvodní vzdělávací materiál nakladatelství Akropolis.

Čeština expres 2 (A1/2): učebnice a pracovní sešit pro SŠ, VŠ a dospělé

Navazující vzdělávací materiál nakladatelství Akropolis.

Česky krok za krokem 1: učebnice a 2 pracovní sešity pro SŠ, VŠ a dospělé

Vzdělávací materiál nakladatelství Akropolis.

Česko-ukrajinský ilustrovaný slovník

¹¹⁷ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

¹¹⁸ <https://nadaceppf.cz/projekt/ucebnice-pro-ukrajinu-200-000-vytisku-ucebnich-materialu-na-pomoc-s-jazykovym-vzd>

¹¹⁹ Jaurisová, P a Pánová, M., 2016

Materiál pro všechny věkové kategorie sloužící k usnadnění dorozumívání v českém jazyce.

Učíme češtinu jako druhý jazyk: metodická příručka pro učitele

Metodika pro učitele, zejména na 1. stupni ZŠ, připravená Meta o.p.s.

Žák s odlišným mateřským jazykem v české škole (2 díly)

Pracovní listy s metodickými pokyny pro začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem a pro výuku vlastivědy.

První dvě uvedené učebnice – **Česky raz dva** a **Levou zadní** - jsou z logiky věci právě těmi knihami, z nichž učili lektori pracující pod Integračním centrem Praha v jednotlivých školách, poněvadž se jedná o **jediné dvě učebnice určené přímo pro základní školy**. Česky raz dva je určená pro děti prvního stupně, Levou zadní pak stupně druhého. Metodickou výše zmíněná situace, kdy si škola sama předem obstarala knihy Čeština express a lektori poté měli problémy s výukou dětí, se tím jen potvrzuje. V další kapitole práce přináší podrobnou specifikaci obou knih, z nichž se na ZŠ Žernosecká v kurzech pořádaných Integračním centrem Praha učilo.

6.4 Charakteristika užívaných učebnic - Učebnice ČESKY RAZ DVA

6.4.1 Vznik knihy

Autorkou první z dvojice užívaných učebnic s podtitulem „výukové materiály pro děti“ je Andrea Halaštová a kolektiv, kniha byla vydána roku 2022. Vydavatel učebnice, **Centrum pro integraci cizinců**, o.p.s., o dílu na svých webových stránkách uvádí:¹²⁰ „**Materiály byly vytvořeny z důvodu nestandardní situace příchodu množství ukrajinských obyvatel a jsou zaměřeny na děti z Ukrajiny**, nicméně je lze snadno aplikovat také na výuku dětí-cizinců jiných národností.“

6.4.2 Cílová skupina

Ohledně cílové skupiny Centrum pro integraci cizinců dále uvádí: „Materiály jsou určeny pro **výuku dětí v přibližném věku od 7 do 12 let** na úrovni **úplných** začátečníků a předpokládají, že děti **již umí číst a psát**.“¹²¹

6.4.3 Témata a obsah knihy

„Témata materiálů jsou uspořádána tak, aby se děti naučily základní slovní zásobu a praktické fráze včetně gramatických pravidel pro úroveň úplný začátečník. Témata jsou prezentována **v rámci komunikačních situací, kde děti nabývají také znalost lingvoreálií a učí se, jak se v různých komunikačních situacích chovat**.“¹²²

6.4.4 Cena knihy

Pro úplnost je třeba uvést, že kniha byla distribuována **zdarma**, v případě Integračního centra Praha děti na ZŠ Žernosecké dostávaly vytištěné brožované knihy i pracovní sešity, ovšem k dispozici byly materiály i ve formátu PDF pro případ vlastního vytištění, jak autoři uvádějí: „Nabízíme **zdarma ke stažení a vlastnímu vytisknutí materiály pro výuku češtiny pro děti s odlišným mateřským jazykem ČESKY RAZ DVA**.“¹²³

¹²⁰ <https://www.cicops.cz/cz/45-kurzy-cestiny/655-nova-ucebnice-cesky-raz-dva>

¹²¹ ibidem

¹²² ibidem

¹²³ ibidem

6.4.5 Charakteristika knihy ČESKY RAZ DVA 1

Jak uvádí Centrum pro integraci cizinců na svých webových stránkách, **soubor materiálů ČESKY RAZ DVA sestává ze tří částí:**

- 1) učebnice (výukové materiály pro děti)
- 2) rozšiřující aktivity k výuce
- 3) materiály pro učitele

Česky raz dva: výukové materiály pro děti obsahuje **fonetický úvod, 14 lekcí (kapitol) a gramatické shrnutí.**

(obálka knihy¹²⁴)

Úplná bibliografická citace:

Česky raz dva: výukové materiály pro děti

Autorka: Halaštová, Andrea a kol.

ISBN: 978-80-908603-0-8

CIC, o. p. s. 2022

¹²⁴https://www.cicops.cz/images/cestina_pro_cizince/materialy_ke_stazeni/%C4%8Desky_raz_dva_pro_d%C4%9Bti.jpg

6.4.6 Specifikace knihy:

Každé téma obsahuje učební list a pracovní list. Učební listy jsou vytvořeny tak, aby se s nimi mohli učit i **nejmenší z cílové skupiny**. **Využívají jednoduchý jazyk i metajazyk a slovní zásoba i gramatická pravidla jsou zahrnuta v ilustrovaných komunikačních situacích, nejsou vysvětlována explicitně.** Jako rozšíření lekcí o vysvětlení gramatických pravidel a utužení slovní zásoby byl pro starší děti vytvořen pracovní list. Je na zvážení vyučujícího, **do jaké míry se rozhodne zapojit pracovní list do výuky.** Je také možné jej dětem zadat za domácí úkol.¹²⁵

6.4.7 Charakteristika knihy **ČESKY RAZ DVA rozšiřující aktivity k výuce**

Sešit **Česky raz dva: rozšiřující aktivity k výuce** obsahuje celkem **44 aktivit a her: 2 aktivity k fonetickému úvodu a následně 3 aktivity ke každé lekci.** Autoři uvádějí: „Tyto doplňkové materiály k Česky raz dva lze volně kopírovat pro potřeby výuky. Obsahují doprovodné aktivity, které může učitel využít k edukačním hrám. Vedle jazykově-vzdělávací funkce mají často aktivity také socializační charakter, děti se při nich seznamují a utužují vztahy. Návod, jak lze s jednotlivými materiály pracovat, učitelé najdou v metodické podpoře (**ČESKY RAZ DVA: výukové materiály s metodickou podporou** – vizte dále). Velkou část z těchto materiálů lze také využít vícero způsoby, jedná se o adaptace běžně známých her jako je například domino, kvarteto apod. Ke každé kapitole jsou vytvořeny tři doprovodné aktivity, jejichž grafické zpracování koresponduje s učebnicí. Pro snadnou orientaci jsou aktivity očíslované.“¹²⁶

Rovněž **ČESKY RAZ DVA rozšiřující aktivity k výuce** byla v době výuky ukrajinských dětí, o níž pojednává práce, a stále je zdarma ke stažení na webových stránkách CIC.

Problémem je nepřítomnost audio nahrávek, kterou autorka vysvětluje takto: „K vytvoření audio materiálu z časových důvodů zatím nedošlo, poslechové dovednosti tedy budou děti trénovat hlavně v závislosti na vyučujícím.“¹²⁷ Autorka ovšem doplňuje: „**Pro porozumění instrukcí je vhodné využívat pantomimické posunky, gesta, ikony,**

¹²⁵ <https://www.cicops.cz/cz/45-kurzy-cestiny/655-nova-ucebnice-cesky-raz-dva>

¹²⁶ ibidem

¹²⁷ Halašková, A. a kol, 2022A, str. 8

obrázky a jiný signální aparát. Také učební a pracovní listy využívají signálního aparátu pro vědomé i nevědomé osvojení si prezentovaných jevů, proto je žádoucí, aby byly materiály vytištěny dětem barevně.“¹²⁸

6.4.8 Metodická podpora pro lektory

Vedle učebnic a rozšiřujících aktivit k výuce měl lektor v Integrovaném kurzu k dispozici rovněž poslední z materiálů vztahující se ke jmenované řadě učebnic **ČESKY RAZ DVA: materiály pro učitele**. Vydavatel o materiálu uvádí, že **“obsahuje v každé lekci metodickou podporu a pokyny pro učitele, učební list, list s rozšiřujícími gramatickými cvičeními a klíče ke gramatickým cvičením. Ke každé lekci jsou také vytvořeny doprovodné aktivity a hry, které učitelé mohou zapojit do výuky.”**¹²⁹

Později se na základě připomínek lektorů objevila v nabídce rovněž **ČESKY RAZ DVA: Bonusová příloha** s následujícím obsahem:

- A) slovní zásobu na téma pomůcky, s nimiž děti v lekcích pracují
- B) fráze a instrukce, které vyučující a děti často používají
- C) seznam infoboxů z Česky raz dva s frázemi, které se dětem mohou hodit¹³⁰

Pro úplnost je třeba dodat, že po první řadě knih přišla i řada druhá, označená analogicky **ČESKY RAZ DVA 2**, která ovšem ještě nebyla v době konání předmětného kurzu pro ukrajinské děti k dispozici.

6.4.9 Koncepce knihy, její kapitoly a specifika z hlediska výuky češtiny jako cizího jazyka

O koncepci knihy uvádí autoři následující: **„Materiály začínají seznámením s českou abecedou a některými principy české výslovnosti, zvláště těmi, které dělají problém ukrajinským mluvčím češtiny. Následně je tvoří 14 lekcí a končí dvojlistem základních gramatických pravidel: kategorizací přítomného času používanou pro cizince, rody v češtině a skloňováním jednotného čísla.”**¹³¹

¹²⁸ Halašková, A. a kol., 2022A, str. 8

¹²⁹ ibidem

¹³⁰ <https://www.cicops.cz/cz/45-kurzy-cestiny/655-nova-ucebnice-cesky-raz-dva>

¹³¹ Halašková, A. a kol., 2022B, str. 6

Hned na úvod je proto zřejmé, že učebnice je ponejvíce určena ukrajinským dětem, které provádí na úvod českou fonetikou i fonologií a následně **těmito kapitolami**:

Abeceda a fonetický úvod
Lekce 1: PŘEDSTAVUJEME SE
Lekce 2: SEZNAMUJEME SE
Lekce 3: NAKUPUJEME
Lekce 4: JÍME A PIJEME
Lekce 5: CO MÁME VE MĚSTĚ?
Lekce 6: JDEME DO MĚSTA
Lekce 7: BYDLÍME
Lekce 8: HRAJEME SI
Lekce 9: JSME VE ŠKOLE
Lekce 10: POZNÁVÁME BARVY A OBLEČENÍ
Lekce 11: JDEME VEN
Lekce 12: JSME U DOKTORA
Lekce 13: CO JSME DĚLALI VČERA?
Lekce 14: JAK SE CÍTÍME?
Gramatická příloha
Klíč k rozšiřujícím gramatickým cvičením

(převzato z knihy Česky RAZ DVA¹³²)

6.5 Charakteristika vyučovací metody na základě učebnice

Učebnice používá toliko přímou metodu spolu s metodou komunikační. Překlad se nepoužívá, byť je možné využít širokou škálu doprovodných ilustrací a používat obrázkovou metodu výuky, aby byl význam slov (lexika) zřejmý. Kniha **nepoužívá signální gramatiku**, což je s ohledem na věk žáků 9 až 12 let vcelku logické, ovšem **podle vlastní zkušenosti autora lze hned na začátku děti naučit barevné rozlišení rodů** (zelená barva pro neutrum, červená pro femininum a modrá barva pro maskulinum s tím dovětkem, že pro rozdělení maskulinum animatum/inanimatum autor sám používal podtrhávání maskulina animata) a učebnici využít i tímto způsobem.¹³³

Ve zmiňované knize pro učitele označené jako **výukové materiály s metodickou podporou** je nejprve třístránkový úvod autorky osvětlující koncepci Česky raz dva, dále přinášející doporučenou **Strukturu jednotlivých lekcí** a nakonec **Pár rad pro výuku**.

¹³² Halašková, A. a kol., 2022A, str. 5

¹³³ Vizte fotografie z používání zmíněného systému v části Charakteristika vyučovací metody na základě učebnice dále – obrázek je umístěn z důvodu své velikosti právě tam

Např. doporučená struktura jednotlivých lekcí je popsána takto: „Každá lekce se ve verzi pro vyučující skládá z pěti částí: **metodické pokyny, učební list, pracovní list, doprovodné aktivity a klíč k pracovním listům**. Metodické pokyny poskytují informace o cíli lekce, o tom, jak pracovat s učebním i pracovním listem a doprovodnými aktivitami.“¹³⁴ Ohledně použitého jazyku i metajazyku autoři dále o cvičeních uvádí: „Využívají jednoduchý jazyk i metajazyk a slovní zásoba i gramatická pravidla jsou zahrnuta v ilustrovaných komunikačních situacích, nejsou vysvětlována explicitně.“¹³⁵

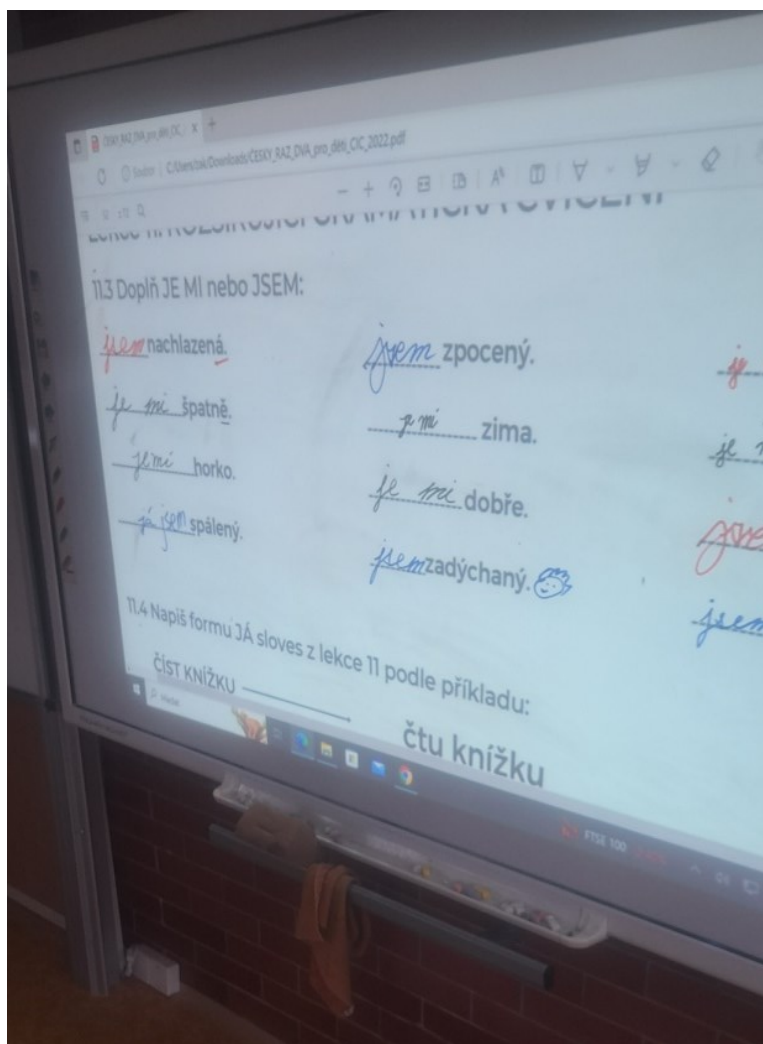
Ke každé lekci je vytvořen pracovní list, k němuž autoři poznamenávají: „Jako rozšíření lekcí o vysvětlení gramatických pravidel a utužení slovní zásoby byl pro starší děti vytvořen pracovní list. Je na zvážení vyučujícího, do jaké míry se rozhodne zapojit pracovní list do výuky. Je také možné jej dětem zadat za domácí úkol“.¹³⁶

Ukázky **použití zmíněné signální gramatiky dětmi** přímo z hodiny jsou v příloze práce a rovněž dále. Vzhledem k velikosti obrázku je tento umístěn na další straně, aby bylo vidět, na co autor poukazuje:

¹³⁴ Halaštová a kol., 2022B, str. 6

¹³⁵ Halaštová a kol., 2022B, str. 6

¹³⁶ <https://www.cicops.cz/cz/45-kurzy-cestiny/655-nova-ucebnice-cesky-raz-dva>

(obrázek z průběhu hodiny dne 13. 3. 2013 na ZŠ Žernosecká ve skupině mladších dětí, použití knihy Česky RAZ, DVA. Snímek pořídil autor práce)

Povšimněte si barvy vepsaného textu – rovněž verbum „jsem“ ve větě „jsem nachlazená“ je napsáno červeně, protože z kontextu věty je jasné, že se jedná o ženu či dívku. Analogicky „jsem zpocený“ je napsáno modrou barvou, neboť je patrné, že větu pronesl muž/chlapec. Důležité je zmínit, že do textu dopisovaly přímo děti, jak je ostatně patrné z rozdílného písma na tabuli, tudíž je zjevné, že byly signální gramatiku schopny nejen chápat, nýbrž i používat. O signální gramatice vizte dále Charakteristika vyučovací metody na základě učebnice Levou zadní.

6.5.1 Učebnice LEVOU ZADNÍ I.

Druhou knihou poskytovanou základním školám iniciativou **Učebnice pro Ukrajinu** byla publikace **LEVOU ZADNÍ I.** vydávaná organizací **META, o. p. s. – Podpora příležitostí ve vzdělávání.** Jak uvádí instituce na svých webových stránkách: „První díl učebnice češtiny jako druhého jazyka je určen pro úplné začátečníky a po jejím absolvování studenti dosáhnou úrovně A1–A2. Učebnice využívá českou jazykovědnou terminologii a je určena pro výuku bez zprostředkujícího jazyka. Cílovou skupinou jsou vícejazyční žáci ve věku 14–18 let, lze ji však využívat i pro žáky od 12 let.“¹³⁷

Výše bylo uvedeno, že Integrační centrum Praha kniha využívalo v kurzech pro výuku dětí ze šestých a vyšších tříd druhého stupně, tedy staré nejméně 12 let – věkově byli proto někteří žáci na úplně dolní věkové hranici podle doporučení autorů. Jak bude ovšem uvedeno dále, pracovní sešit ke knize náležející je určen podle autorů pro děti ve věku 14 až 18 let, což vytváří nesoulad mezi učebnicí a k ní příslušejícím pracovním sešitem.

6.5.2 Charakteristika knihy:

Autorky na webových stránkách meta-ops.cz uvádějí: „Učebnice vznikla v rámci ročního kurzu češtiny jako druhého jazyka, kde se studenti s odlišným mateřským jazykem připravovali ke studiu na střední škole v České republice (2016–2018). Kurz je koncipován pro asi 360 hodin výuky bez zprostředkujícího jazyka. Je proto možné jej využívat při výuce studentů s různými mateřskými jazyky.“¹³⁸ Úplná bibliografická charakteristika knihy bude uvedena níže včetně vzhledu její obálky.

¹³⁷ <https://ceskylevouzadni.cz/ucebnice/>

¹³⁸ <https://meta-ops.eu/publikace/levou-zadni-i-cestina-jako-druhy-jazyk/>

(Obálka knihy¹³⁹)

Úplná bibliografická citace:

Autorky: Titěrová, Kristýna; Vališová, Pavlína; Cergí Fierrez; Kateřina; Šustrová, Nela

Rok vydání: 2018

ISBN: 987-80-88171-17-1

Počet stran: 256

Vydavatel: META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů

6.5.3 Pracovní sešit Levou zadní

6.5.4 Charakteristika knihy

Vedle knihy *Levou zadní* je k dostání k učebnici náležející pracovní sešit. Samy autorky o něm uvádějí: „Pracovní sešit, stejně jako učebnice, vznikl během ročního přípravného kurzu češtiny jako druhého jazyka, kde se mladí studenti s odlišným mateřským jazykem připravovali ke studiu na střední škole v České republice.“¹⁴⁰ Ve vztahu k učebnici jej popisují takto:

„Pracovní sešit *Levou zadní I* je doplňkový materiál, který slouží k procvičování učiva z učebnice *Levou zadní I*. Soustředí se na slovní zásobu, gramatiku a psaní

¹³⁹https://meta-ops.eu/wp-content/uploads/2019/12/meta_levou_zadni_ucebnice_cestiny.jpg

¹⁴⁰ <https://meta-ops.eu/publikace/levou-zadni-i-pracovni-sesit/>

a věnuje se nácviку výslovnosti a pravopisu. Doporučujeme především pro skupinovou výuku ve třídě v interakci s učitelem.“¹⁴¹

(Obálka pracovního sešitu¹⁴²)

Věkové určení pracovního sešitu je podle autorek následující: „Cílovou skupinou jsou studenti s OMJ žijící v ČR ve věku 14–18 let“¹⁴³, přičemž je ale zjevné, že pokud studují samotnou knihu děti mladší, rovněž jim je sešit určen.

Úplná bibliografická citace:

Autorky: Titěrová, Kristýna; Vališová, Pavlína; Cergí Fierrez; Kateřina; Šustrová, Nela

Rok vydání: 2018

ISBN: 987-80-88171-17-1

Počet stran: 156

Vydavatel: META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů

¹⁴¹ <https://meta-ops.eu/publikace/levou-zadni-i-pracovni-sesit/>

¹⁴² https://meta-ops.eu/wp-content/uploads/2019/12/meta_levou_zadni_i_pracovni_sesit.jpg

¹⁴³ <https://meta-ops.eu/publikace/levou-zadni-i-pracovni-sesit>

6.5.5 Další volitelné součásti

Ke knize a pracovnímu sešitu rovněž náleží volitelná **Gramatická příručka**, která je doplňkem učebnic **Levou zadní I, II, III** a obsahuje gramatická pravidla a tabulky jazykové úrovně A1–B1.

6.5.6 Online nástroje

Ke knize autorky poskytují také online nástroje¹⁴⁴:

Čeština levou zadní je mobilní výuková aplikace určená k procvičování slovní zásoby a gramatiky z učebnice *Levou zadní I*.

Levou zadní online je online výuková platforma pro vyučující a jejich studenty, ale i pro studenty samouky. Obsahuje materiály k vytištění i online cvičení pro jazykovou úroveň A1–A2.

6.5.7 Online obsah

Vedle online nástrojů nabízí vydavatel knihy rovněž online obsah označený „pro vyučující“, jenž rozšiřuje jednak knihu samotnou, zároveň ale přináší manuály pro vyučující obdobně jako v případě výše zmiňované *Česky RAZ DVA*.

6.5.8 Testy

Online dostupné testy k učebnici *Levou zadní I* obsahují:

Test ke každé lekci učebnice

Poslech, čtení, psaní a gramatiku

Přepisy poslechů – čte vyučující, nahrávky zatím nejsou¹⁴⁵

6.5.9 Konverzace levou zadní

Soubor konverzačních aktivit je doplňkem k učebnici *Levou zadní I*, ale podle autorek jej lze využít i samostatně nebo aktivity adaptovat na jiná témata. Jak dále uvádějí: „Konverzace levou zadní není učebnice, ale soubor aktivit a cvičení, které si může vyučující vybírat a kreativně s nimi pracovat. Slouží k procvičování a automatizaci slovní zásoby i gramatiky především ústně bez učebnice, případně v simulované situaci.“¹⁴⁶

¹⁴⁴ <https://ceskylevouzadni.cz>

¹⁴⁵ <https://ceskylevouzadni.cz/ucebnice/levou-zadni-i/pro-vyucujici/>

¹⁴⁶ *ibidem*

Konverzace levou podle stejného zdroje zadní obsahuje¹⁴⁷:

popisy aktivit ke každé lekci

obrázky a cvičení k vytištění

aktivity ve dvojicích a ve skupinách

pohybové aktivity a hry

Manuál k výuce konverzace stručně popisuje nejčastěji využívané aktivity. Autorky uvádějí: „Mnoho z nich je jistě známých a využívaných v jazykové výuce, v jednotlivých lekcích jsou však různě obměňovány a také jsou vždy svázány s tématem lekce.¹⁴⁸

6.5.10 Rychlokurz pro Slovaný

Autorky uvádějí na stejné webové stránce „Učebnice **Levou zadní I** byla vytvořena pro intenzivní kurz a heterogenní skupiny studentů (asi 250 vyučovacích hodin). Vzhledem k tomu, že studenti hovořící slovanským jazykem mohou postupovat rychleji, vytvořili jsme pro ně sylabus kratšího kurzu.“¹⁴⁹

Sylabus obsahuje:

80hodinový sylabus podle učebnice Levou zadní I

výběr hlavních témat lekcí

hodinovou dotaci jednotlivých témat

metodická doporučení k sylabu

tipy na další materiály

Pro výuku pouze ukrajinsky hovořící studenty lze využívat také česko-ukrajinské Quizlet sady ke každé lekci (autorka: Olha Futoran).

Další inspirující materiály rozčleněné podle témat či podle pokročilosti lze dále nalézt také na webovém portálu METY Inkluzivní škola (ibidem).

Stránky nabízí ještě **10 plakátů do třídy** s těmito tématy: **Instrukce ve škole; Fráze ve třídě; Instrukce v učebnici; Souhlásky a samohlásky; Ženský rod; Střední rod; Mužský rod životný; Mužský rod neživotný; Přídavná jména; Slovesa**¹⁵⁰.

¹⁴⁷ <https://ceskylevouzadni.cz/ucebnice/levou-zadni-i/pro-vyucujici/>

¹⁴⁸ ibidem

¹⁴⁹ ibidem

¹⁵⁰ ibidem

6.6 Koncepce knihy, její kapitoly a specifika z hlediska výuky češtiny jako cizího jazyka

Obdobně jako Český RAZ DVA je rovněž Levou zadní učebnicí využívající přímou metodu bez překladu do mateřského jazyka studentů a výuku komunikační, jak dokládá i níže uvedený seznam lekcí v učebnici:

- 1 Jak se jmenuješ?
- 2 Čí je to tužka?
- 3 Píšeme dneska test?
- 4 Kam jedeš, Christiane?
- 5 Máš bratra nebo sestru?
- 6 Nechceš jít ven?
- 7 Chutná ti to?
- 8 Co jsi dělala včera, Li?
- 9 Líbí se ti Emil?
- 10 Co budeš dělat o víkendu?
- 11 Co je ti, Kát'o?
- 12 Co víš o Česku?¹⁵¹

Metodická podpora pro lektory

Ohledně metodické podpory je třeba uvést následující – **v době výuky kurzu pro ukrajinské děti od října 2022**, jíž se účastnil rovněž autor práce, byla metodická podpora ke knize poskytnuta **toliko na webových stránkách knihy**, přičemž pokyny byly určeny pro každou lekci zvlášť. Jak autoři knihy sdělili autorovi práce v osobním rozhovoru: „Do roku 2023 materiál existoval, ale v nejednotné podobě materiálů k jednotlivým lekcím na tom samém webu. Pak v r. 2023 se web dost změnil a daly se do jednotné podoby i ty manuály (k LZ1 a LZ2).“¹⁵²

V současnosti (červen 2024) jsou všechny materiály dostupné ke stažení **v jednom dokumentu** z roku 2023 nazvaném **Manuál pro vyučující s podtitulem Doplnující materiál k učebnici Levou zadní I.**¹⁵³

¹⁵¹ Titěrová et al., 2018, upraveno

¹⁵² Paldusová, M., emailová komunikace, 2024-07-16

¹⁵³ https://ceskylevouzadni.cz/wp-content/uploads/Manual_LZ1_FINAL.pdf

Autorky Cegrí-Fiérrez, K., Rakovská (Šustrová), N., Paldusová, M., Štencová, L. a Vališová, P. nabízejí na 200 stranách **množství doplňujících úkolů, tzv. extra aktivit a příloh k učebnici stejně jako pracovnímu sešitu**. U každé lekce je uvedena slovní zásoba a rovněž gramatika, které jsou v ní přítomny, k nim doplnily autorky pomůcky s látkou. Nechybí ani obrazové materiály **k nastříhání, návody na činnosti při výuce** apod.

Jako **ukázkou autor práce zvolil úvod ke 2. lekci z manuálu ke knize Levou zadní**, která ilustruje výše zmíněné¹⁵⁴:

2 ČÍ JE TO TUŽKA?

Slovní zásoba:

- **podstatná jména:** muž/žena, učitel/učitelka, student/studentka, žák/žákyně, tabule, pastelka, pero, kniha, lepidlo, pravítko, penál, nůžky, guma, tužka, sešit, fixa, lavice, počítač, batoh, židle, dveře, koš, propiska, papír, mapa, učebnice, ořezávátko, okno
- **přídavná jména:** nový/starý/mladý, ošklivý/hezký, velký/malý, studený/teplý, dobrý/špatný, veselý/smutný, teplý/studený, rychlý/pomalý, sympatický/nesympatický, zdravý/nemocný, tlustý/štíhlý, dlouhý/krátký, moderní/nemoderní
- **barvy:** červená, modrá, zelená, růžová, žlutá, oranžová, černá, hnědá, fialová, béžová, šedá, bílá
- **instrukce:** spojte, napište, namalujte, zavřete, otevřete, poslouchejte, doplňte, čtěte, sedněte si, postavte se, odpovídejte, ptejte se, podívejte se, škrtněte, zakroužkujte, podtrhněte

Gramatika:

- **gramatický rod:** podstatná jména, přídavná jména a přivlastňovací zájmena
- **množné číslo:** jen okrajově

(převzato z Cegrí-Fiérrez, K. et al., 2023, s. 16)

¹⁵⁴ převzato z Cegrí-Fiérrez, K. et al., 2023, s. 16 a 17

Extra materiály a aktivity ke cvičením v učebnici:

2.1 POMŮCKY

cv. 2:

- U rozmístí po třídě karty s ilustracemi a s instrukcemi, S mají za úkol ve dvojici zkompletovat co nejvíce instrukcí (ilustrace + slovo), následně instrukce demonstrují. (PŘÍLOHA 1)

cv. 3:

- S si stoupnou a U vyjmenovává jednotlivé školní pomůcky. S se musí vždy dané pomůcky dotknout. Kdo se jí nedotkne, vypadává.
- chňapačka, chodička, obracečka na školní pomůcky (PŘÍLOHA 2)

cv. 6:

- U může využít PŘÍLOHY 2 a třídít se S slova podle rodů.

cv. 8:

- Každý S dostane jednu kartu s přídavným jménem (PŘÍLOHA 3) a hledá mezi spolužáky svůj protějšek.
- Následně mohou S předvádět adjektiva pantomimou.

cv. 9:

- chňapačka s barevnými kartami (PŘÍLOHA 4)

(převzato z Cegrí-Fiérrez, K. et al., 2023, s. 17)

6.7 Charakteristika vyučovací metody na základě učebnice

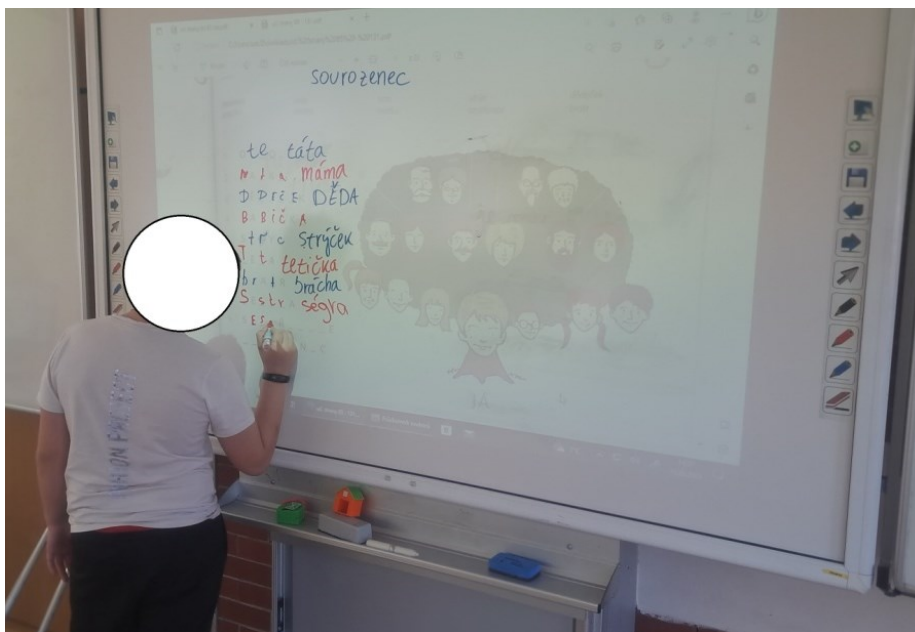
Podobně jako prvně jmenovaná kniha určená pro věkově mladší žáky **Česky RAZ, DVA**, používá rovněž **Levou zadní** toliko přímou metodu spolu s metodou komunikační. Překlad se nepoužívá, ovšem na rozdíl od prvně jmenované knihy **Ize v Levou zadní nalézt signální gramatiku téměř od samého začátku (od strany 34 ze 156 stran) - zelenou barvu** pro neutrum, **červenou barvu** pro femininum, **světle modrou barvu** pro maskulinum animatum a nakonec **tmavě modrou barvu** pro maskulinum inanimatum. Učebnice je plná barevných ilustrací, pracovní sešit je naproti tomu pouze dvoubarevný – použité písmo je tmavě modré.

Široké je využití **nahrávek k poslechu** přítomných jak v učebnici, tak pracovním sešitě, případně lze využít online materiály a aplikaci (vizte výše).

Po přiblížení učebnic může autor pokračovat informacemi zjištěnými od metodičky, jelikož další otázka úzce souvisela s výše zmíněným: autor se metodičky zeptal právě na metodiky k učebnicím či signální gramatiku. Otázka zněla „Využívala se signální gramatika, jaké učebnice byly využívány, byla metodika vázána?“, přičemž metodička osvětlila: „**Nedokážu posoudit, zda všichni lektori používali signální gramatiku** (obrací

se na mne coby autora práce a zároveň toho, kdo klade otázky). Vím, že ty jsi signální gramatiku používal a s tebou i děti, ale zda to dělali kontinuálně i všichni ostatní lektori, nedokážu posoudit.“¹⁵⁵

Obrazová ukázka je z hodiny ve skupině starších dětí s použitím knihy **Levou zadní**, vzhledem k velikosti obrázku je obrázek na další straně:

(obrázek z průběhu hodiny dne 16. 3. 2013 na ZŠ Žernosecká ve skupině starších dětí, použití knihy Česky Levou zadní. Snímek pořídil autor práce)

Jak je zjevné z obou snímků z hodin v této práci, text na tabuli psali samotní žáci a byli zvyklí používat právě signální barvy nejen pro substantiva, nýbrž například i pro verba v případě, kdy až z kontextu bylo poznat, kdo větu pronáší. Na druhém obrázku jsou jasně vidět signální barvy u použití se substantivy, rovněž hovorové výrazy jsou napsány signálními barvami (tyto výrazy ovšem dopsal sám autor práce coby vyučující dané lekce, jelikož děti samy znaly spíše zmíněné hovorové nežli spisovné výrazy pro označení příbuzných).

¹⁵⁵ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor.

6.8 Supervize výuky

Autora rovněž zajímalo, zda chodil do výuky **supervizor** a zda se pořizovaly z pozorování písemný záznam. Metodička odpověděla: „Já sama jsem na několika výukách byla v rámci hospitací nebo náslechu, zápisy existují.“¹⁵⁶

6.9 Cíl výuky

Výše zmíněné knihy, použité ve výuce, a jejich metodika byly podrobně popsány především proto, jelikož jak metodička autorovi sdělila, byly právě ony stěžejní pro celý kurz. Metodička na otázku, jaký byl cíl výuky, který si Integrační centrum Praha vytyčilo, sdělila: „Vycházeli jsme z knih, které byly dané. Vše bylo proto předem vytvořeno autory učebnic a tím byla i dána výuka v kurzech a jeho náplň, nové sylaby jsme netvořili. Lektoři si ale pochopitelně vytvářeli nové materiály podle potřeby studentů.“¹⁵⁷ Zmíněné nové materiály byly například lekce v programu Kahoot, které se autorovi práce velice osvědčily – stejně jako práce na interaktivní tabuli či alespoň whiteboardu, na nějž lze promítat a tím pádem i dopisovat text barevnými fixami a mohou tak činit i samotné děti, jak bylo ukázáno na obrázku výše.

6.10 Naplnění kurikula knihy

Jelikož výuka začala až v říjnu a žáci byli z různých věkových kohort, specifikovala metodička i princip práce s knihami: „**Nešlo o to co nejrychleji s dětmi projít knihu, ale chtěli jsme, aby naše kurzy zjednodušily fungování dětí a jejich výuku ve zbytku školní docházky.** Cílem nebylo udělat kapitoly 1 až 10, protože by například kapitoly 8 děti v české škole vůbec nevyužily, ale pomoci jim celkově se zapojením do výuky a umožnit jim, aby mohly fungovat s českými spolužáky.“¹⁵⁸

6.11 Získávání kompetencí pro studium jiných předmětů než českého jazyka

Autora na základě předchozí odpovědi metodičky zajímalo rovněž to, zda si Integrační centrum Praha v kurzech vytklo i jiný cíl ohledně zapojení se dětí do běžné výuky, do vyučování jiných předmětů nežli obecné (ve škole vyučované) češtiny. Metodička odpověděla: „Ano, cílem bylo také to, aby se děti více zapojily do běžné výuky

¹⁵⁶ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor.

¹⁵⁷ ibidem

¹⁵⁸ ibidem

a aby se ve škole cítily lépe. Hodně se lišila například docházka ve školách, tedy jak moc děti chodily do odpoledních kurzů.“¹⁵⁹

6.12 Docházka do kurzů a úspěšné splnění jeho podmínek

Jak je zmíněno už v rozhovoru s koordinátorkou, existovala jistá hranice účasti pro úspěšné splnění kurzu a předání certifikátu o úspěšném splnění. Metodička na otázku, zda bylo nějaké minimum pro docházku, aby byl kurz splněn jako úspěšný a zda se nějak lišila docházka na jednotlivých školách, odpověděla: „Splnění programu kurzu bylo závislé právě na docházce, standardně jsme požadovali 70% docházku pro úspěšné splnění kurzu a obdržení závěrečného certifikátu.“¹⁶⁰ K docházce dětských kurzů poznamenala: „Docházka se ale na jednotlivých školách lišila značně, byl vidět rozdíl v přístupu škol a odráželo se to právě v docházce dětí do kurzů. Setkali jsme se nakonec s tím, že na některých školách kurz nedokončilo větší množství dětí než na školách ostatních.“¹⁶¹

6.13 Spokojenost škol se spoluprací

Také na základě informace o větším množství dětí, které kurz nedokončily, se autor dotázal metodičky na to, zda se školy nějak vyjádřily ke spolupráci s Integrovaným centrem Praha. Metodička poznamenala: „Na závěrečných schůzkách, kterých se účastnil kolega Matyáš Havel, se školy často vyjadřovaly, že **pozorovaly zlepšení u žáků našich kurzů**, ale jsme se vědomi toho, že se v takovém případě nedá ukazovat jen na roli našeho kurzu a žádné další okolnosti.“¹⁶²

Ohledně spokojenosti škola metodička sdělila, že školy byly spokojené s organizací i obsahem kurzů, dále byly spokojené s lektorkami a lektory kurzů a stály o pokračování spolupráce. Na přímou otázku „kolik procent škol bere spolupráci jako úspěšnou“ odpověděla: „Z evaluačních rozhovorů vyplývá, že **všechny školy považovaly spolupráci za přínosnou**.“¹⁶³

¹⁵⁹ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

¹⁶⁰ ibidem

¹⁶¹ ibidem

¹⁶² ibidem

¹⁶³ ibidem

6.14 Problémy se spoluprací ze strany lektorů

Je nutné přinést také popis hlavních problémů, které se při spolupráci objevily a jež metodička autorovi popsala takto:

„Bylo velmi obtížné sladit čas výuky na školách spolupracujících s IC Praha s časy, kdy měli naši lektori volno. Často se stalo, že jsme spolupráci chtěli navázat, ale nesetkaly se naše časové možnosti. Škola typicky potřebovala výuku v úterý a čtvrtek, ale lektorka nemohla. Školy byly pochopitelně po celé Praze a mnohdy byly pro lektory zkrátka příliš daleko. Nejtěžší v tomto ohledu byla situace na Praze 10, Zahradní město. **Některé kurzy jsme nerozjeli jen z důvodu neobsazení lektory, nikoli kvůli nedostatku peněz.** Většinou alespoň jeden kurz na škole probíhal, ovšem nepodařilo se obsadit všechny, které by bývaly mohly být obsazeny.“¹⁶⁴

Metodička tím potvrzuje informace, které autorovi sdělila koordinátorka v předchozí části práce (vizte výše).

¹⁶⁴ Šenkýřová, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

7 PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE – Vzdělávání žáků s OMJ na veřejných základních školách městské části Praha 8

7.1 Úvod k praktické části práce

V praktické části práce se autor bude věnovat popisu a přiblížení způsobu vyučování žáků s OMJ na vybrané základní škole – v práci již několikrát zmíněné **Základní škole Žernosecká**, přičemž přinese nejprve celkový pohled na základní vzdělávání v Praze 8, kam tato základní škola náleží, poté srovná počet tříd a žáků právě na ZŠ Žernosecká s počty žáků a tříd na ostatních veřejných základních školách Prahy 8. Dále se bude podrobně věnovat vzdělávání **žáků s nedostatečnou znalostí vyučovaného jazyka** na těchto základních školách, což je termín, který se v dostupných materiálech vyskytuje pro popis žáků s OMJ. Na základě zmíněných materiálů popíše další **rozdělení této skupiny žáků do tří různých stupňů znalosti českého jazyka**, což je rovněž termín používaný oficiálními dokumenty (především výročními zprávami Odboru školství Městské části Praha 8). Přinese rovněž přehled národností těchto žáků.

Poté se bude zabývat zákonným rámcem vzdělávání dětí-cizinců, popíše, jak se dítě-cizinec stane žákem české školy a do jaké školy náleží podle spádovosti. Popíše rovněž, jaké má povinnosti a jaká práva. Po představení těchto zákonných podmínek se bude věnovat specifikaci Základní školy Žernosecká, přinese pohled na školou uskutečňovaný vzdělávací program, její zaměření, rozvíjené klíčové kompetence a především rozdělení školního učebního plánu ŠVP podle jazykové/nejazykové skupiny ve škole.

Bude informovat o poklesu počtu jejích studentů ve sledovaných letech, ovšem současném nárůstu počtu dětí s OMJ, což ve svém důsledku vedlo ke spolupráci ZŠ Žernosecká s Integračním centrem Praha. V případové studii proto práce popíše, jak probíhal příchod ukrajinských dětí do školy, jak zástupci školy chtěli řešit výuku češtiny u těchto dětí a jak ji nakonec vyřešili. Popíše, jaký byl konečný počet kurzů pro ukrajinské děti ve škole, jaké byly podmínky pro účast dětí na kurzu, zda byly děti zařazeny do jazykové či nejazykové skupiny. Především však popíše, jak výslednou spolupráci s Integračním centrem ve škole hodnotili, co podle názorů školy byly slabé stránky. Nakonec přinese informaci, kolik dětí kurz skutečně dokončilo a zda ve škole pokračují ve studiu či nikoliv.

7.2 Základní vzdělávání na Praze 8 s přihlédnutím ke vzdělávání žáků s OMJ

Pro možnost vzájemného srovnání údajů a porovnání počtu žáků s češtinou jako prvním jazykem a žáků s OMJ je nutné na začátku uvést počet všech žáků na základních školách Prahy 8 a počet cizinců na nich vzdělávaných. Využívám informace o základních školách poskytované odborem školství pro Prahu 8 na jeho internetových stránkách.

Počet ZŠ	Základní škola, Praha 8,		šk. rok 2021/22	šk. rok 2022/23
1	ZŠ a MŠ, Lyčkovo nám. 6 2. místo Pernerova 29	tříd	35	34
		žáků	790	798
2	ZŠ a MŠ P. Strozziho, Za Invalidovnou 3	tříd	16	16
		žáků	307	330
3	Palmovka 8	tříd	14	15
		žáků	248	281
4	Bohumila Hrabala, 2. místo Na Korábě 2	tříd	38	37
		žáků	887	899
5	ZŠ a MŠ, U Školské zahrady 4	tříd	18	18
		žáků	369	392
6	ZŠ a MŠ Na Slovance, Bedřichovská 1	tříd	27	27
		žáků	564	588
7	Burešova 14	tříd	34	33
		žáků	819	860
8	Žernosecká 3	tříd	29	26
		žáků	657	667
9	Hovorčovická 11	tříd	19	19
		žáků	441	447
10	Na Šutce 28	tříd	24	24
		žáků	505	526
11	ZŠ a MŠ Ustavní, 2. místo Na Bendovce 20	tříd	25	24
		žáků	547	567
12	ZŠ a MŠ, Dolákova 1	tříd	19	19
		žáků	383	395
13	Mazurská, Svídnická 1a	tříd	25	26
		žáků	496	546
14	Glowackého 6	tříd	34	34
		žáků	759	778
15	Libčická 10	tříd	19	19
		žáků	381	397
	Celkem	tříd	376	371
	Celkem	žáků	8153	8471

(vzhledem k velikosti tabulky je popis ek umístěn na další straně)

Počty tříd a počty žáků ZŠ, bez žáků § 38 a § 41 školského zákona, zřízených Městskou částí Praha 8, ¹⁶⁵ upraveno (z tabulky byly vybrány jen sloupce „roky 2021/2022 a 2022/2023“ vztahující se k práci)

Poznámka k údajům v tabulce a jejímu popisu:

žáci podle § 38 školského zákona jsou žáci vzdělávání

a) ve škole mimo území České republiky,

b) ve škole zřízené při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky,

c) v zahraniční škole uskutečňující na území České republiky vzdělávání podle zahraničního vzdělávacího programu, nebo

d) v evropské škole působící na základě Úmluvy o statutu Evropských škol (dále jen „evropská škola“) ¹⁶⁶

podle § 41 jsou individuálně vzdělávání žáci prvního stupně na základě povolení ředitele školy¹⁶⁷

7.3 Počet tříd a žáků na ZŠ Žernosecká v porovnání s ostatními školami

Pokud vypočítáme průměrný počet žáků i tříd na jednotlivých školách (m počtu tříd je 24,7; čili 25, jelikož třída je nominální proměnnou, průměrný počet žáků je 564,7; čili 565 žáků ze stejných důvodů), je patrné, že na ZŠ Žernosecká, jejíž řádek je v tabulce zvýrazněn, byl ve školním roce 2021/2022 lehce nadprůměrný (+4) počet tříd a **silně nadprůměrný počet žáků (+102)**. ZŠ Žernosecká byla počtem žáků pátou nejjobsazenější školou z celkových 15 na Praze 8.

7.4 Vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovaného jazyka ve školách na Praze 8

Jak se uvádí ve stejném materiálu ke vzdělávání žáků s nedostatečnou znalostí vyučovaného jazyka (termín je převzat z tohoto materiálu):

¹⁶⁵ <https://m.praha8.cz/file/YIO/Pocty-zaku-ZS-MC-P8-od-sk-r-2008-2009-k-30-09-2023.pdf>

¹⁶⁶ Školský zákon 561/2004 Sb., <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-3-hlava-1-paragraf-41>, zkráceno

¹⁶⁷ <http://zakony.centrum.cz/skolsky-zakon/cast-3-hlava-1-paragraf-41>

„Krajský úřad, Hlavní město Praha, vyhlásil v roce 2017 pilotní projekt nazvaný „**Systémová podpora výuky českého jazyka jako cizího jazyka ve 22 městských částech na území hlavního města Prahy**“ pro žáky s odlišným mateřským jazykem (OMJ). Pilotní školou projektu se ve správním obvodu Praha 8 stala od školního roku 2019/2020 **Základní škola a mateřská škola, Praha 8, Lyčkovo náměstí 6**. Realizuje třídu výuky českého jazyka pro žáky nižších ročníků, kteří neovládají čtení a psaní. Cílem intenzivního kurzu je seznámit děti se základními pravidly české školy, naučit je běžně používané fráze potřebné ve škole, zaměřit se na výslovnost a intonaci. **Výuka probíhá denně dopoledne 4 vyučovací hodiny**. V případě volné kapacity může žák navštěvovat jídelnu a školní družinu. **Kurz je podle potřeby žáka 3-5měsíční** a po jeho ukončení žák obdrží osvědčení a informaci o tom, na jaké úrovni jsou jeho jazykové kompetence. Ve školním roce **2022/2023 absolvovalo tento kurz 18 dětí.**“¹⁶⁸

7.5 Školy pro poskytování jazykového vzdělávání žákům cizincům

Jak vyplývá ze stejného zdroje, ve správním obvodu Prahy 8 bylo určenou krajem Hlavním městem Prahou **11 základních škol pro poskytování jazykového vzdělávání žáků cizinců**, jak materiál žáky s OMJ označuje. Data o jejich počtech přináším níže¹⁶⁹:

Děti s potřebou podpory doučování českého jazyka

Stupeň znalosti českého jazyka	Počet dětí
Úplná neznalost ČJ	236
Nedostatečná znalost ČJ	402
Znalost ČJ s potřebou doučování	410

Metodika k určení stupně znalosti bohužel není ve zprávě zmíněna a jako taková nelze dohledat. Seznam 11 základních škol zmíněných výše přináší práce ve své příloze.

7.6 Národnosti děti vzdělávaných na školách Prahy 8

Stejný zdroj uvádí i počty žáků podle jednotlivých národností. Tento seznam uvádím níže:

¹⁶⁸ VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI ZÁKLADNÍCH ŠKOL SPRÁVNÍHO OBVODU PRAHA 8 ŠKOLNÍ ROK 2022/2023, 2023, s. 10 a 11“

¹⁶⁹ VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI ZÁKLADNÍCH ŠKOL SPRÁVNÍHO OBVODU PRAHA 8 ŠKOLNÍ ROK 2022/2023, 2023, s. 12, upraveno

7.6.1 Děti cizích státních příslušníků z devíti států Evropské unie:

Slovensko 87 žáků
Rumunsko 21 žáků
Maďarsko 15 žáků
Bulharsko 14 žáků
Polsko 8 žáků
Francie 5 žáků
Litva 4 žáci
Itálie 2 žáci
Německo 1 žák

Ze států EU celkem 157 žáků

7.6.2 Děti cizích státních příslušníků z třiatřiceti ostatních států¹⁷⁰:

Ukrajina 796 žáků
Rusko 70 žáků
Vietnam 63 žáků
Čína 18 žáků
Turecko 9 žáků
Bělorusko 8 žáků
Ázerbájdžán 6 žáků
Uzbekistán 6 žáků
Kazachstán 5 žáků
Spojené státy americké 5 žáků
Bangladéš 4 žáci
Kyrgyzstán 4 žáci
Venezuela 4 žáci
Indie 3 žáci
Korejská republika 3 žáci
Moldavsko 3 žáci
Filipíny 3 žáci
Bosna a Hercegovina 2 žáci
Brazílie 2 žáci
Kapverdy 2 žáci
Indonésie 2 žáci
Libanon 2 žáci
Mongolsko 2 žáci
Srbsko 2 žáci
Severní Makedonie 2 žáci
Gruzie 1 žák
Izrael 1 žák

¹⁷⁰ VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI ZÁKLADNÍCH ŠKOL SPRÁVNÍHO OBVODU
PRAHA 8 ŠKOLNÍ ROK 2022/2023, 2023, s. 12

Japonsko 1 žák
Madagaskar 1 žák
Pákistán 1 žák
Sýrie 1 žák
Thajsko 1 žák
Velká Británie 1 žák

Z ostatních států 1034 žáků.

7.7 ZŠ Žernosecká – charakteristika školy, spádové oblasti, zákonné podmínky vzdělávání

Před charakterizováním samotné ZŠ Žernosecká je nutné uvést **právní aspekty (nejen) základního vzdělávání v ČR** a uvést je to kontextu se vzděláváním cizinců. Údaje důležité pro kontext práce autor zdůraznil tučným fontem.

7.7.1 Povinnost školní docházky

Školský zákon ve své třetí části a hlavě 1 určuje **povinnost školní docházky takto:**

§ 36 Plnění povinnosti školní docházky

(1) **Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků**, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku (dále jen "povinná školní docházka").

(2) **Povinná školní docházka se vztahuje na státní občany České republiky a na občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů.**

Dále se povinná školní docházka vztahuje na jiné cizince, kteří jsou oprávněni pobývat na území České republiky trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů¹⁷¹, a na účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany.¹⁷²

Obráceně ve svém paragrafu 21 mluví zákon o právu (a povinnosti) žáků v České republice:

7.7.2 Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

(1) **Žáci a studenti mají právo**

a) **na vzdělávání a školské služby podle tohoto zákona,**

¹⁷¹ Srov. S rozhovorem s koordinátorkou i metodičkou Integračního centra Praha, v nichž obě hovořily o nutnosti mít pobyt delší než 90 dní pro možnost účastnit se projektu a tedy i výuky.

¹⁷² Zákon č. 561/2004 Sb., 2004, část třetí, odst. 7 §36

b) na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání.“¹⁷³

Děti nacházející se na území hlavního města Prahy, plnící povinnou školní docházku, **docházejí do školy podle spádovosti¹⁷⁴**, případně do školy podle svého výběru, jak uvádí zákon v paragrafu 36. Stejně je to v případě cizinců.

7.8 Jak se cizinec stane žákem české ZŠ

Školský zákon uvádí také způsob, jak se české dítě či cizinec stanou žáky:

„Žák **plní povinnou školní docházku v základní škole** zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu (§ 178 odst. 2), v němž má žák místo trvalého pobytu, v **případě cizince místo pobytu žáka (dále jen "spádová škola")**, pokud zákonný zástupce nezvolí pro žáka jinou než spádovou školu. Pokud je dítě přijato na jinou než spádovou školu, oznámí ředitel této školy tuto skutečnost řediteli školy spádové, a to nejpozději do konce května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.“¹⁷⁵

7.9 Charakteristika školy ZŠ Žernosecká

Jak uvádí webové stránky školy: „Základní škola Žernosecká se nachází v příjemné, zelení obklopené lokalitě v blízkosti Ďáblického háje na severním okraji Prahy.“¹⁷⁶ Do jejích **spádových ulic** patří 36 ulic na Praze 8, byť některé z nich pouze částečně (obvykle část lichých či sudých čísel, vizte přílohu práce se seznamem ulic).

7.10 Spádovost škol

Spádové, někdy též školské obvody základních škol, určuje Obecně závazná vyhláška hlavního města Prahy o školských obvodech základních škol. V ní se píše: „Zastupitelstvo hlavního města Prahy se usneslo dne 25. 1. 2024 vydat podle § 44 odst. 3 písm. d) zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, a § 178 odst. 2 písm. b) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), tuto obecně závaznou vyhlášku:

¹⁷³ Zákon č. 561/2004 Sb., 2004, část první, odst. 1 §21

¹⁷⁴ Vizte část o spádovosti dále

¹⁷⁵ Zákon č. 561/2004 Sb., 2004, část třetí, odst. 1 §36

¹⁷⁶ <https://www.zernosecka.cz/skola/o-skole>

§ 1 Školské obvody základních škol zřízených městskými částmi jsou stanoveny v příloze k této vyhlášce.¹⁷⁷

Právě tato vyhláška uvádí na straně 45¹⁷⁸ výše zmíněný seznam ulic spádových pro ZŠ Žernosecká. Jak uvádí Školský zákon,

„(5) **Žák plní povinnou školní docházku v základní škole zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu (§ 178 odst. 2), v němž má žák místo trvalého pobytu, v případě cizince místo pobytu žáka (dále jen "spádová škola"),** pokud zákonný zástupce nezvolí pro žáka jinou než spádovou školu. Pokud je dítě přijato na jinou než spádovou školu, oznámí ředitel této školy tuto skutečnost řediteli školy spádové, a to nejpozději do konce května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.“¹⁷⁹

Dále stejný zákon¹⁸⁰ uvádí, že:

„(7) **Ředitel spádové školy je povinen přednostně přijmout žáky s místem trvalého pobytu v příslušném školském obvodu** a žáky umístěné v tomto obvodu ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, a to do výše povoleného počtu žáků uvedené ve školském rejstříku.“¹⁸¹

7.11 Vzdělávání dětí – cizinců ze spádové oblasti na ZŠ

V případě výuky cizinců platí informace obsažené v **paragrafu 20** stejného zákona o **Vzdělávání cizinců a osob pobývajících dlouhodobě v zahraničí**.¹⁸² V nich se uvádí:

¹⁷⁷ <https://praha.eu/documents/42409/12895030/vyhl%C3%A1%C5%A1ka+%C4%8D.+3-2024.pdf/ef9ea824-0abd-131c-ec69-aa891776fd48?t=1717140734439>

¹⁷⁸ ibidem

¹⁷⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., 2004, odst. 5 §36

¹⁸⁰ ibidem

¹⁸¹ Zákon č. 561/2004 Sb., 2004, odst. 7 §36

¹⁸² ibidem

„(1) Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mají přístup ke vzdělávání a školským službám podle tohoto zákona za stejných podmínek.

(2) Osoby, které nejsou uvedeny v odstavci 1, mají za stejných podmínek jako občané Evropské unie přístup:

a) **k základnímu vzdělávání**, včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, **pokud pobývají na území České republiky**,

b) ke školnímu stravování a **k zájmovému vzdělávání** poskytovanému ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání v pravidelné denní docházce, **pokud jsou žáky základní školy**, odpovídajícího ročníku střední školy nebo odpovídajícího ročníku konzervatoře

c) ke střednímu vzdělávání a vyššímu odbornému vzdělávání, včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, pokud pobývají oprávněně na území České republiky,

d) k předškolnímu vzdělávání, základnímu uměleckému vzdělávání, jazykovému vzdělávání a ke školským službám podle tohoto zákona, **pokud mají právo pobytu na území České republiky na dobu delší než 90 dnů**, popřípadě pokud jsou osobami oprávněnými pobývat na území České republiky za účelem výzkumu, azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany **nebo osobami požívajícími dočasné ochrany**.¹⁸³

Dále, pokud žák **není občanem Evropské unie**, což ukrajinské děti z této práce nebyly, platí pro něj následující pravidlo:

„(5) **Pro žáky, kteří jsou dětmi osoby se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie, a kteří na území České republiky**, kde taková osoba vykonává nebo vykonávala pracovní činnost v základním pracovněprávním vztahu nebo samostatně výdělečnou činnost, nebo na území České republiky studuje, anebo získala právo pobytu na území České republiky z jiného důvodu, **dlouhodobě pobývají a kteří plní povinnou školní docházku podle tohoto zákona, zajistí krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy**

¹⁸³ Zákon č. 561/2004 Sb., 2004, odst. 1 a 2 §20

a) **bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků**, b) podle možností ve spolupráci se zeměmi původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jeho původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.

(6) Krajský úřad vykonává činnosti uvedené v odstavci 5 písm. a) i pro ostatní cizince.

(7) **Krajský úřad zajistí přípravu pedagogických pracovníků, kteří budou uskutečňovat vzdělávání podle odstavce 5.**

(8) **Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem formu, obsah a organizaci bezplatné přípravy podle odstavce 5 písm. a).**¹⁸⁴

7.12 Charakteristika výuky na ZŠ Žernosecká - zaměření školy, velikost, školní učební plán (ŠVP) a počty žáků

V následujícím oddíle autor popíše zaměření Základní školy Žernosecká z pohledu jejího zaměření, uskutečňovaných vzdělávacích programů,

7.12.1 Výuka jazyků

Jak uvádí škola na svých internetových stránkách¹⁸⁵, je zaměřena především na **rozšířenou výuku anglického a německého jazyka.**

Anglický jazyk se ve škole vyučuje od 1. třídy a u skupin s rozšířenou výukou jazyků se od 6. ročníku doplňuje další cizí jazyk.

¹⁸⁴ ibidem

¹⁸⁵ www.zernosecka.cz/skola/o-skole

V 8. ročníku v neязыkových třídách škola nabízí další cizí jazyk, a to němčinu a ruštinu. V rámci Školního klubu se podle zájmu otevírají kroužky s výukou či prohlubování znalostí cizích jazyků.

7.12.2 Velikost školy ZŠ Žernosecká a počet tříd

Webové stránky školy uvádí: **Celková kapacita školy je 730 žáků.** Je členěna na první a druhý stupeň. První stupeň je tvořen prvním až pátým ročníkem, druhý stupeň šestým až devátým ročníkem. **Třídy se naplňují do maximálního počtu 30 žáků.** V ročníku bývají většinou dvě až čtyři třídy. **Od čtvrtého ročníku se zřizují skupiny s rozšířenou výukou cizích jazyků. Cizí jazyky jsou též nabízeny v rámci Školního klubu.**¹⁸⁶

7.13 Zaměření školy

Jak uvádí stejný dokument, z důvodu zachování třídního kolektivu, zamezení selekce dětí na chytré a slabé třídy **jsou žáci rozdělení v rámci třídy na jazykové a neязыkové skupiny od čtvrtého ročníku po rozřazovací zkoušce z anglického jazyka - tato zkouška má písemnou i ústní podobu; a z českého jazyka – tato zkouška je pouze písemná.** Zkouška se obvykle koná ve druhém pololetí třetího ročníku.

Škola se kromě klasického základního vzdělávání **specializuje na následující oblasti:**

Výuku cizích jazyků od 1. ročníku

Sportovní výchovu

Širokou nabídku volnočasových aktivit

V neязыkových skupinách jsou posíleny hodiny českého jazyka ve 4. až 7. ročníku, hodiny matematiky v 6. a 7. ročníku.¹⁸⁷

7.14 Rozvíjené klíčové kompetence

Jak uvádí materiál, „výchové a vzdělávací strategie vedou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Ty představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“¹⁸⁸

¹⁸⁶ ŠVP ZŠ Žernosecká, 2023

¹⁸⁷ ŠVP ZŠ Žernosecká, 2023

¹⁸⁸ ŠVP ZŠ Žernosecká, 2023, s. 9

Podle ŠVP školy¹⁸⁹ jsou rozvíjeny především **kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní, kompetence digitální.**

7.15 Rozdělení na jazykovou a nejazykovou skupinu

Jak bylo uvedeno výše, **od čtvrtého ročníku jsou žáci rozdělení na tzv. jazykovou a nejazykovou skupinu.** Toto rozdělení spočívá především v jiné hodinové dotaci hodin jazyků – českého jazyka a anglického jazyka na stupni první a stejně tak jiné hodinové dotaci hodin českého jazyka, anglického jazyka, konverzace v anglickém jazyce a dalším cizím jazyce na stupni druhém.

Tabulky s vyznačením výše zmíněného modrou barvou (zvýraznění přítomné už v originálu je červené).

7.15.1 První stupeň

4.1 Školní učební plán ŠVP ZŠ Žernosecká – 1. stupeň – nejazyková skupina

Vzdělávací oblasti	Vyučovací předměty	Min. časová dotace	1. r.	2. r.	3. r.	4. r.	5. r.	Celkem
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk	33	7+1	6+1	6+2	7+1	7+1	33+6
	Anglický jazyk	9	1	2	3	3	3	9+3
Matematika a její aplikace	Matematika	20	4+1	4+1	4+1	4+1	4+1	20+5
Informatika	Informatika	2	0	0	0	1	1	2
Člověk a jeho svět	Prvouka	11	2	2	2	0	0	6
	Vlastivěda		0	0	0	1+1	1+1	3+2
	Přírodověda		0	0	0	1	2	3
Umění a kultura	Hudební výchova	12	1	1	1	1	1	5
	Výtvarná výchova		1	2	2	1	1	7
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	10	2	2	2	2	2	10
Člověk a svět práce	Praktické činnosti	5	1	1	1	1	1	5
Disponibilní časová dotace		16	3	4	3	3	3	16
Celková povinná časová dotace		118	18+3	18+4	21+3	22+3	23+3	102+16

(ŠVP ZŠ Žernosecká, 2023, str. 18, modré barevné zvýraznění autor práce)

¹⁸⁹ ŠVP ZŠ Žernosecká, 2023

4.2 Školní učební plán ŠVP ZŠ Žernosecká – 1. stupeň – jazyková skupina

Vzdělávací oblasti	Vyučovací předměty	Min. časová dotace	1. r.	2. r.	3. r.	4. r.	5. r.	Celkem
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk	33	7+1	6+1	6+2	7	7	33+4
	Anglický jazyk	9	1	2	3	3+1	3+1	9+5
Matematika a její aplikace	Matematika	20	4+1	4+1	4+1	4+1	4+1	20+5
Informatika	Informatika	2	0	0	0	1	1	2
Člověk a jeho svět	Prvouka	11	2	2	2	0	0	6
	Vlastivěda		0	0	0	1+1	1+1	3+2
	Přírodověda		0	0	0	1	2	3
Umění a kultura	Hudební výchova	12	1	1	1	1	1	5
	Výtvarná výchova		1	2	2	1	1	7
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	10	2	2	2	2	2	10
Člověk a svět práce	Praktické činnosti	5	1	1	1	1	1	5
Disponibilní časová dotace		16	3	4	3	3	3	16
Celková povinná časová dotace		118	18+3	18+4	21+3	22+3	23+3	102+16

(ŠVP ZŠ Žernosecká, 2023, str. 18, modré barevné zvýraznění autor práce)

Jak je patrné z tabulek a ze zvýraznění modrou barvou, **nejazyková skupina** má týdně více hodin českého jazyka ve čtvrté a páté třídě (7+1, resp. 8+1), ovšem ve stejných třídách má pouze 3 hodiny jazyka cizího. Naproti tomu **jazyková skupina** nemá týdně jednu hodinu českého jazyka navíc v analogické čtvrté a páté třídě, ovšem namísto nich má jednu hodinu anglického jazyka.

7.15.2 Druhý stupeň

Na druhém stupni začíná od 8. třídy a ve třídě 9. pokračuje ve stejné **nejazykové skupině** výuka dalšího cizího jazyku s hodinovou dotací 3 hodiny týdně. V 6. a 7. třídě je navíc jednohodinová konverzace v anglickém jazyce.

Na druhém stupni u **jazykové skupiny** začíná hned v 6. třídě výuka **dalšího cizího jazyka** s dotací 3 vyučovacími hodinami týdně po všechny zbývající ročníky studia, ovšem **nekoná se konverzace v jazyce anglickém.**

4.3 Školní učební plán ŠVP ZŠ Žernosecká – 2. stupeň – neязыková skupina

Vzdělávací oblasti	Vyučovací předměty	Min. časová dotace	6. r.	7. r.	8. r.	9. r.	Celkem
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk	15	4+1	4+1	3+1	4+1	15+4
	Anglický jazyk	12	3	3	3	3	12
	Konverzace v anglickém jazyce	0	1	1	0	0	2
	Další cizí jazyk	6	0	0	3	3	6
Matematika a její aplikace	Matematika	15	4+1	3+2	4+1	4+1	15+5
Informatika	Informatika	4	1	1	1	1	4
Člověk a společnost	Dějepis	10	1+1	2	2	2	7+1
	Občanská výchova		1	1	1	0+1	3+1
Člověk a příroda	Fyzika	20	1	1+1	2	2	6+1
	Chemie		0	0	2	2	4
	Přírodopis		1+1	1+1	2	1	5+2
	Zeměpis		2	1+1	1+1	1	5+2
Umění a kultura	Hudební výchova	9	1	1	1	1	4
	Výtvarná výchova		2	1	1	1	5
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví	10	1	1	0	0	2
	Tělesná výchova		2	2	2	2	8
Člověk a svět práce	Praktické činnosti	3	1	1	1	0	3
Volitelné předměty			0	0	0	0	0
Disponibilní časová dotace		18	5	7	3	3	18
Celková povinná časová dotace		122	25+5	23+7	29+3	27+3	104+18

(ŠVP ZŠ Žernosecká, 2023, str. 19, modré barevné zvýraznění autor práce)

4.5 Školní učební plán ŠVP ZŠ Žernosecká – 2. stupeň – jazyková skupina

Vzdělávací oblasti	Vyučovací předměty	Min. časová dotace	6. r.	7. r.	8. r.	9. r.	Celkem
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk	15	3+1	4	4	4+1	15+2
	Anglický jazyk	12	3	3	3	3	12
	Další cizí jazyk	6	3	3	3	3	6+6
Matematika a její aplikace	Matematika	15	3+1	4	4+1	4+1	15+3
Informatika	Informatika	4	1	1	1	1	4
Člověk a společnost	Dějepis	10	1+1	2	2	2	7+1
	Občanská výchova		1	1	1	0+1	3+1
Člověk a příroda	Fyzika	20	1	1+1	1+1	2	5+2
	Chemie		0	0	2	2	4
	Přírodopis		1+1	1+1	2	1	5+2
	Zeměpis		2	1+1	2	1	6+1
Umění a kultura	Hudební výchova	9	1	1	1	1	4
	Výtvarná výchova		2	1	1	1	5
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví	10	1	1	0	0	2
	Tělesná výchova		2	2	2	2	8
Člověk a svět práce	Praktické činnosti	3	1	1	1	0	3
Volitelné předměty			0	0	0	0	0
Disponibilní časová dotace		18	7	6	2	3	18
Celková povinná časová dotace		122	23+7	24+6	30+2	27+3	104+18

(ŠVP ZŠ Žernosecká, 2023, str. 19, modré barevné zvýraznění autor práce)

7.16 Počet žáků na ZŠ Žernosecká a jeho nárůst v důsledku konfliktu na Ukrajině

7.16.1 Počet žáků v letech 2021-2022 a 2022-2023

Na ZŠ Žernosecká v letech 2021-2022 studovalo 691 žáků, jak vyplývá z Výroční zprávy o činnosti školy za školní rok 2021/2022.¹⁹⁰

Výkony jednotlivých součástí školy Údaje k 30. 6. 2022	Počet žáků	Počet tříd / oddělení	Průměrný počet žáků
Základní škola	691	29	23,83

Další školní rok, v letech 2022-2023, na stejné škole studovalo 655 žáků, jak vyplývá z Výroční zprávy o činnosti školy za školní rok 2022/2023.¹⁹¹

Výkony jednotlivých součástí školy Údaje k 30. 6. 2023	Počet žáků	Počet tříd / oddělení	Průměrný počet žáků
Základní škola	655	26	25,19

Je, zřejmé, že ve sledovaných letech se celkový počet žáků snížil (o 36 žáků), což odpovídá více než jedné průměrně obsazené třídě v obou letech (přesně se jedná o 1,4 násobek průměrného počtu žáků ve třídě v roce 2022/2023 dle výše citovaných údajů)

7.16.2 Počet žáků – cizinců v letech 2021-2022 a 2022-2023

Ačkoli se celkový počet žáků snížil (vizte výše), žáků-cizinců naopak ve škole přibýlo. Jak uvádí Výroční zpráva 2021-2022, cizinců tehdy studovalo 15 ze zemí EU, z ostatních států pak 17. Tabulku s údaji a nejvíce zastoupenými národnostmi uvádím níže:

¹⁹⁰ Dostupné z: <https://www.zernosecka.cz/wp-content/uploads/2022/10/Z%C3%A1kladn%C3%AD-%C5%A1koly-%E2%80%93-formul%C3%A1%C5%99-pro-p%C5%99%C3%ADpravu-v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1vy-2022.pdf>, upraveno

¹⁹¹ Dostupné z: https://www.zernosecka.cz/wp-content/uploads/2023/10/Vyrocn%C3%AD_zprava_2022_2023.pdf

7.16.3 Počet cizinců ve školním roce 2021/2022

5. Vzdělávání cizinců

	Počet cizinců
EU	15
Ostatní státy	17

Nejvíce zastoupené země (podle počtu žáků)	
Slovensko	12
Ukrajina	12
Polsko	2

Převzato z VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI ŠKOLY ZA ŠKOLNÍ ROK 2021/2022¹⁹²

7.16.4 Počet cizinců ve školním roce 2022/2023

V roce 2022 až 2023 došlo k celkovému nárůstu počtu cizinců, ovšem jak uvádí tabulka níže z Výroční zprávy za rok 2022-2023, snížil se počet dětí-cizinců ze zemí EU, naopak se zvýšil počet dětí-cizinců z jiných států, a to především Ukrajiny.

5. Vzdělávání cizinců

	Počet cizinců
EU	10
Ostatní státy	65

Nejvíce zastoupené země (podle počtu žáků)	
Slovensko	8
Ukrajina	55
Ruská federace	5

Převzato z VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI ŠKOLY ZA ŠKOLNÍ ROK 2022/2023¹⁹³

¹⁹² www.zernosecka.cz/wp-content/uploads/2022/10/Základní-školy---formulář-pro-přípravu-výroční-zprávy-2022.pdf

Jak je patrné z dokumentů výše, mezi lety 2021 a 2023 ve škole **přibylo 43 dětí-cizinců**, přičemž tento nárůst odpovídá **přesně nárůstu dětí ukrajinské národnosti**. Pochopitelně je tato úvaha omezená tím, že nevíme, zda zůstaly všechny ukrajinské děti z roku 2021/2022 ve škole, ale to by nic neměnilo na tom, že by zase nějaké jiné ukrajinské děti přibyly.

Zároveň je zjevné, že **ukrajinské děti tvořily největší poměrnou část cizinců vzdělávaných na škole**. V letech 2021-2022 to bylo 12 žáků z celkových 32, tedy 37,5 % všech cizinců, v letech 2022-2023 už 55 žáků ze 75, tedy téměř 75 % všech cizinců (přesně 73,3 %).

7.17 Celkový počet všech ukrajinských žáků na školách zřizovaných MČ Praha 8 podle informací Odboru školství městské části Praha 8

Celkový počet ukrajinských žáků v letech 2021-2023 uprchlých před válkou a vzdělávaných na základních školách Prahy 8 nelze zjistit z žádných veřejně dostupných zdrojů, autor práce se proto obrátil na vedoucího Odboru školství Prahy 8, Mgr. Petra Svobodu, který mu požadované informace zaslal emailem a objasnil i postup, jakým se městská část ubírala při zařizování jejich vzdělávání. Ten autorovi práce sdělil: „**počet ukrajinských žáků byl přibližně 635. V první vlně příchodu UA dětí vznikaly na našich školách adaptační skupiny a také byly zajišťovány kurzy českého jazyka pro děti.**“¹⁹⁴ Stejný odbor upřesnil i způsob jazykové podpory: „**Zřízeno bylo 16 adaptačních skupin a zaplnily celkem 22 tříd v mateřských a základních školách. Do každé třídy chodilo cca 21 dětí.** Vzhledem k jazykové bariéře k nim byli zajištěni ukrajinští asistenti pedagoga.“¹⁹⁵

Počet je přibližný proto, jelikož jak vyplývá z dřívější osobní komunikace, počet aktuálně vyučovaných dětí se měnil a nastaly také problémy s určením národnosti a znalosti českého jazyka a tedy toho, zda je dítě vůbec cizinec patřící do kategorie dětí

¹⁹³ https://www.zernosecka.cz/wp-content/uploads/2023/10/Vyrocní_zprava_2022_2023.pdf

¹⁹⁴ Červenková, Kateřina. 2024-6-12. Dotaz na počet ukrajinských žáků ve školách MČ Praha 8 v roce 2022/2023. E-mailová komunikace

¹⁹⁵ Červenková, Kateřina. 2024-6-12. Dotaz na počet ukrajinských žáků ve školách MČ Praha 8 v roce 2022/2023. E-mailová komunikace

potřebujících vzdělání v českém jazyce jako OMJ. Některé ukrajinské děti z dřívějšíka totiž už pochopitelně česky uměly.

7.18 Procentuální zastoupení ukrajinských dětí a ZŠ Žernosecká vzhledem k procentuálnímu zastoupení ukrajinských dětí na ostatních školách Prahy 8

Pakliže na ZŠ Žernosecká přišlo 43 ukrajinských dětí (vizte výše), lze napsat, že **ZŠ Žernosecká převzala necelých 7 % všech dětí z Ukrajiny (N=635)** a v podstatě přesný počet žáků, kolik by činil průměr žáků přepočítaný na jednu školu podle vzorce celkový počet ukrajinských dětí dělený počtem škol (N=15) na území Prahy 8, tedy $635 / 15 = 42$.

Podle těchto údajů lze s jistou tolerancí napsat, že **ZŠ Žernosecká nijak nevyčnívala ani na jednu stranu od průměru, tedy nevyučovala méně či více žáků, než by měly vyučovat ostatní školy přepočteno na prostý průměr.**

8 Praktická část – případová studie kurzů češtiny pro cizince pořádaných Integračním centrem Praha na ZŠ Žernosecká

8.1 Informace o průběhu příchodu ukrajinských dětí a jejich výuce češtiny jako cizího jazyka přímo na ZŠ Žernosecká

V předešlé části zmíněný počet dětí jsou děti, které na ZŠ Žernosecká přišly a zůstaly až do konce školního roku, ovšem jejich počet se průběžně měnil (nejčastěji v souvislosti s jejich stěhováním po Praze či celé ČR, případně návratem zpět na Ukrajinu).

8.2 Příchod ukrajinských dětí na ZŠ Žernosecká

Jak vyplývá z komunikace s **koordinátorem žáků s OMJ**¹⁹⁶ Mgr. et Mgr. Tomášem Stuchlíkem, **žáci z Ukrajiny začali na Žernoseckou přicházet téměř ihned po začátku konfliktu 21. 3. 2022**, kdy dorazily první děti do třídy 3. B. Koordinátor ale při emailové komunikaci upřesnil, že jejich **příchod „byl ve vlnách, bezprostředně po konfliktu a dále se začátkem dalšího školního roku.“**¹⁹⁷

8.3 Počet žáků a jejich rozdělení do jednotlivých tříd

Ze stejné komunikace vyplývá¹⁹⁸, že nejvíce bylo žáků z Ukrajiny v jeden moment ve **škole 57** (srov. s informací výše o 55 studentech), přičemž **vedení školy se snažilo tyto žáky rozptýlit napříč třídami** tak, aby počty dětí z Ukrajiny v jednotlivých třídách byly srovnatelné.

8.4 Výuka češtiny jako cizího jazyka u ukrajinských dětí

Na otázku „Kdy jste přibližně začali přemýšlet o tom, že by tyto děti měl učit někdo se zkušenostmi s výukou češtiny jako cizího/druhého jazyka?“ odpověděl koordinátor

¹⁹⁶ Takový je přesný název jeho funkce převzatý z webových stránek ZŠ Žernosecká: <https://www.zernosecka.cz/skola/nas-tym>

¹⁹⁷ Stuchlík, Tomáš. 2024-6-24. Otázky na základě Zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím - vzdělávání ukrajinských žáků na Vaší škole v letech 2021/2022 a 2022/2023. E-mailová komunikace

¹⁹⁸ ibidem

Stuchlík: „Ihned v souvislosti s jejich příchodem.“¹⁹⁹ Současně ale dodal, že jejich výuku se ve škole snažili pokrývat původně z vlastních zdrojů²⁰⁰.

8.5 Spojení Integrované centrum Praha – ZŠ Žernosecká

Autora práce rovněž zajímalo, zda ZŠ Žernosecká sama oslovila **Integrované centrum Praha**, či byla jím oslovena. Koordinátor Stuchlík osvětlil: „jednalo se o nabídku na poradě ředitelů škol městské části Praha 8.“²⁰¹

8.6 Počet kurzů češtiny pro cizince vyučovaných na ZŠ Žernosecká a počet lektorů kurzy vyučujících

Koordinátor Stuchlík dále specifikoval, že **původně byly na škole tři, posléze čtyři skupiny**²⁰², v nichž se děti učily češtině pro cizince s vyučujícími z Integrovaného centra Praha, kterým byla výuka personálně zabezpečována. Tyto skupiny byly tvořeny vždy dětmi ze tříd podle rozdělení 1. až 2. třída (**skupina 1**), 3. až 5. třída (**skupina 2**), 6. a 7. třída (**skupina 3**) a nakonec 8. a 9. třída (**skupina 4**).

Všechny tyto skupiny učili dva lektori podle klíče **skupina 1 a 4 první lektor, skupiny 2 a 3 druhý lektor**.

8.7 Získání financí na kurzy a zabezpečení prostor a časové organizace kurzů

Na otázku, zda byl nějaký problém se získáním peněz na tyto kurzy, koordinátor ve stejném rozhovoru odpověděl, že kurzy byly financovány IC Praha, a na následující otázku „Jak obtížné bylo dohodnout prostory a časovou organizaci kurzů (čas lektorů/čas školy/kdy děti končily)?“ odpověděl, že to bylo bez výrazných obtíží.

8.8 Podmínky pro vzdělávání na českých školách a speciálně ZŠ Žernosecká

Jak bylo uvedeno v práci dříve a bude uvedeno rovněž v rozhovoru s metodičkami IC Praha, pro výuku dětí v programu stejné organizace bylo nutné, aby dítě mělo uděleno tzv. **dočasnou ochranu**.

¹⁹⁹ Stuchlík, Tomáš. 2024-6-24. Otázky na základě Zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím - vzdělávání ukrajinských žáků na Vaší škole v letech 2021/2022 a 2022/2023. E-mailová komunikace

²⁰⁰ ibidem

²⁰¹ ibidem

²⁰² ibidem

8.8.1 Co je dočasná ochrana

Popis dočasné ochrany přináší Evropská rada a Rada Evropské unie na svých webových stránkách: „**Dočasná ochrana** je mechanismus EU, který lze aktivovat za výjimečných okolností v případě hromadného přílivu osob s cílem:

poskytnout vysídleným osobám kolektivní ochranu
zmírnit tlak na vnitrostátní azylové systémy zemí EU.“²⁰³

8.8.2 Co získává držitel dočasné ochrany?

Možnost pobývat na území České republiky aktuálně do 31. 3. 2025

Přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění (stát hradí pojištění po dobu 150 dní od udělení dočasné ochrany)

Přístup ke vzdělávání,

Volný přístup na trh práce,

Nárok na státní humanitární ubytování.

Dočasná ochrana, čerpáno z **Oficiální webový portál pro cizince, kteří žijí nebo chtějí žít v České republice**²⁰⁴

8.9 Zařazení žáků z Ukrajiny do jazykových/nejazykových skupin vzdělávaných na ZŠ Žernosecká (vzdělávací program vizte výše)

Koordinátor uvedl na otázku, zda se někdy stalo, že by dítě nemělo dočasnou ochranu, aby mohlo být v kurzu vzděláváno, že se tomu tak nikdy nestalo.²⁰⁵ Současně dodal, že „Všichni žáci z Ukrajiny byli alokováni do nejazykových skupin.“²⁰⁶

²⁰³ <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-response-ukraine-invasion/refugee-inflow-from-ukraine/>

²⁰⁴ <https://frs.gov.cz/docasna-ochrana/>

²⁰⁵ Stuchlík, Tomáš. 2024-6-24. Otázky na základě Zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím - vzdělávání ukrajinských žáků na Vaší škole v letech 2021/2022 a 2022/2023. E-mailová komunikace

²⁰⁶ ibidem

S alokováním žáků do tříd souvisela i otázka, zda byly děti, které přišly z Ukrajiny, vedeny jako žáci **Individuálně integrovaní se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)**. Podle informací od koordinátora škola postupovala individuálně dle jazykové vybavenosti žáků.²⁰⁷

8.10 Navštěvování kurzů dětmi, které přišly až po jeho oficiálním začátku

Tak, jako kurz musely povinně navštěvovat děti z Ukrajiny, které už ve škole byly a neovládaly dostatečně češtinu, musely tak činit i děti, které přišly až po jeho započetí. Koordinátor autorovi sdělil, že i takové děti mohly kurz navštěvovat a látku si doplnily.

8.11 Spolupráce s vyučujícími Českého jazyka na škole

Na otázku, jak vnímali výuku IC Praha kolegyně a kolegové češtináři, chtěli se na ní nějak podílet, znát její průběh, výsledky ap., koordinátor odpověděl, že „vázla propojenost a spolupráce s aprobovanými učiteli českého jazyka, neměli dostatečný přehled o obsahu lekcí a jak navazovat v běžné výuce.“²⁰⁸

Současně ale autorovi sdělil na otázku „chtěli jste nějak zasahovat do materiálů, ze kterých se děti učily, nebo jste nechali jejich volbu na vyučující organizaci?“, že jejich volbu nechali v kompetenci IC Praha.²⁰⁹

8.12 Hodnocení výsledné spolupráce

Na otázky „Jak hodnotíte výslednou spolupráci? Jak ji hodnotili češtináři a další učitelé?“ koordinátor v rozhovoru odpověděl: „Nelze jednoznačně posoudit a diferencovat výstupy ukrajinských žáků pramenící z kurzů českého jazyka v porovnání s výstupy z běžných hodin a také vliv interakce ukrajinských žáků v českém prostředí.“²¹⁰

²⁰⁷ Stuchlík, Tomáš. 2024-6-24. Otázky na základě Zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím - vzdělávání ukrajinských žáků na Vaší škole v letech 2021/2022 a 2022/2023. E-mailová komunikace

²⁰⁸ ibidem

²⁰⁹ ibidem

²¹⁰ ibidem

8.13 Dokončení kurzů žáky z Ukrajiny, pokroky v ovládnání češtiny, jejich setrvání ve škole a úspěšnost ve výuce

Koordinátor uvedl na otázku, **kolik dětí kurz dokončilo, následující: „Všechny, pokud neopustily naši školu.** Bližší informace poskytne IC Praha, které žáky a žákyně evidovalo.“²¹¹ Tyto informace jsou v části mé práce o Integračním centru jako takovém.

Z informací od koordinátora však vyplývá, že **na ZŠ Žernosecká zůstala většina dětí,** které v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině dorazila.

Na otázku, jak se jim daří ve výuce, odpověděl koordinátor: „Postupují do dalších ročníků, úspěchy souvisejí s jejich volnými vlastnostmi a přístupem ke studiu.“²¹²

²¹¹ Stuchlík, Tomáš. 2024-6-24. Otázky na základě Zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím - vzdělávání ukrajinských žáků na Vaší škole v letech 2021/2022 a 2022/2023. E-mailová komunikace

²¹² ibidem

9 Závěr

Předkládaná diplomová práce byla deskriptivní případovou studií **Integračního centra Praha, o.p.s.** se zaměřením na **výuku češtiny pro cizince po ruské invazi na Ukrajinu** v roce 2022. Po příchodu velkého množství **ukrajinských dětí**, které neuměly česky, vznikla potřeba jejich efektivní integrace do českého školství. **Integrační centrum Praha** bylo jednou z organizací, která nabízela **kurzy češtiny** pro děti školního věku.

Cílem práce bylo zjistit, jak **Integrační centrum Praha** pomáhalo školám s výukou **češtiny pro děti s ukrajinštinou či ruštinou jako prvním jazykem** od začátku války na Ukrajině. Práce přinesla pohled na vzdělávací systém ČR s **vyznačením úrovní zkoumaných v práci** a popsala nárůst počtu žáků následkem uprchlické vlny v českých školách po roce 2022.

Diplomová práce dále přinesla pohled na **Integrační centrum Praha** jako obecně prospěšnou společnost, její vize, služby a projekty, včetně statistik pomoci za rok 2022. Dále se věnovala organizačnímu hledisku **nárůstu počtu jím pořádaných kurzů češtiny pro děti** (z 65 na 103 kurzů) mezi školními roky 2021/2022 a 2022/2023.

Pro popis výše zmíněného používala práce ve shodě s metodologií tvorby případových studií jednak veřejně dostupné informace (obchodní rejstřík, sbírka zákonů, dokumenty Integračního centra Praha – závěrečné zprávy, webové stránky), dále pak osobní rozhovory s koordinátorkou Integračního centra Janou Januševičovou a s metodičkou vyučování češtiny u stejné organizace Evou Šenkýřovou.

Díky těmto zdrojům informací pojednala práce podrobně o způsobu financování celého projektu, počtu kurzů, které byly uskutečněny za získané finance, ale především o způsobu, jakým Integrační centrum Praha organizovalo tyto kurzy – popsala původní představu zadavatele (AMIF) o podobě kurzů, dále nabídku školám od Integračního centra, poté začátek spolupráce na kurzech a postup přihlašování klientů – dětí do kurzů.

Poté byl popsán samotný průběh kurzů z organizačního hlediska: počet škol zapojených do projektu i informace z průběhu kurzů – zda děti někdo testoval ze znalosti českého jazyka; jaký musely mít druh pobytu, aby se směly kurzů účastnit; zda se kurz účastnily i děti, které dorazily do ČR až po oficiálním začátku kurzů; jaký byl podle názoru obou respondentek největší problém spojený s pořádáním kurzů.

Po přiblížení organizačních náležitostí práce popsala ve své části 3) **DESKRIPTIVNÍ ČÁST A) Získávání, výběr a příprava lektorů – zákonný aspekt** právě zákonné aspekty k výuce **organizovaných kurzů**. Nejprve přinesla přehled

v současnosti nabízených vysokoškolských oborů či oborů celoživotního vzdělávání, jejichž absolventi se přímo učí, jak vyučovat žáky s odlišným mateřským jazykem. Poté specifikovala zákonné požadavky pro výuku **češtiny jako cizího jazyka** na českých školách a dala je do souvislosti s požadavky **Integračního centra Praha** na lektory kurzů, jichž se předkládaná práce týká především.

V části 4) **DESKRIPTIVNÍ ČÁST C) Vznik kurzů. Výběr používaných učebnic, materiální a personální zajištění kurzů, spolupráce se školami. Průběh kurzů, jejich evaluace** byl představen vznik kurzů češtiny pro děti z Ukrajiny v Integračním centru Praha a rovněž tak metodička Integračního centra Praha Bc. Eva Šenkýřová, s níž autor práce učinil polostrukturovaný rozhovor a zjištění z něj spolu se skutečnostmi získanými z veřejných zdrojů byla hlavní náplní této části. Dále popsal projekt Nadace PPF Učebnice pro Ukrajinu, který pořízení učebnic finančně zaštitil. Koordinátorka Nadace PPF Sabina Petrová spolu s metodičkou Šenkýřovou autorovi přiblížily způsob výběru učebnic a proces jejich výsledného obstarávání, přičemž popsaly pro celý popis důležité časové hledisko – vzhledem k rychlosti organizace kurzů nebyl čas na konání metodických úvodů. Na základě informací od metodičky pak autor popsal nabídku na konání kurzů, již Integrační centrum zaslalo školám, původně plánové okolnosti konání těchto i jejich konečnou podobu. Rovněž autor uvedl, podle jakého klíče byly děti rozděleny do skupin ve výuce a podle čeho toto rozdělení vzniklo.

V souvislosti s organizační stránkou konání kurzů popsala práce také počátek konání kurzů spočívající v oslovení škol síťačkou Integračního centra Praha, přičemž termín síťování je v práci rovněž ozřejměn, stejně jako spolupráce zkoumané organizace s jednotlivými městskými částmi. Bylo ozřejmeno, kolik kurzů nakonec Integrační centrum Praha ve zkoumaném období nabídlo (N=20), i ten aspekt, že více jich nemohlo uspořádat nikoli z finančních, nýbrž čistě personálních důvodů – nebylo totiž k dispozici dost vyučujících češtiny jako cizího jazyka.

Vzhledem k předešlému popisu volby učebnic byla přinesena také informace o tom, že školy nakonec použité materiály hodnotily kladně, stejně jako celou spolupráci, které si dle slov metodičky cenily. Byly však nastíněny rovněž výhrady škol k výuce a informace, že některé z nich chtěly více provázat výuku češtiny pro cizince zajišťovanou právě Integračním centrem Praha s výukou běžné češtiny ze školních osnov. V souvislosti s tímto požadavkem ale přinesla práce rovněž pohled metodičky na spoluúčast škol na výuce, z něhož vyplývá, že některé školy měly obstarané materiály pro výuku a podle situace je

bud' chtěly využívat, anebo na používání přímo nelpěly, ovšem v případě samotné výuky školy podle metodičky nenabídkly žádnou spolupráci, byť původně zamýšleli představitelé Integračního centra zapojit do výuky nejvíce právě učitele školy.

Z výše zmíněného důvodu následovala po oddílu označeném A) právě část C), protože v době psaní anotace k práci nebyly dané skutečnosti (rychlý výběr knih a nedostupnost metodik předem, což platí zvláště o knize Česky RAZ DVA) známy.

Část 5) nazvaná **DESKRIPTIVNÍ ČÁST B) Získávání, výběr a příprava lektorů – aspekt zkušenosti s výukou** proto následovala po specifikování učebních materiálů a popisu začátku spolupráce, protože zmíněný aspekt sehrál podle vyjádření metodičky zásadní roli. Bylo podle ní možné přijímat pouze lektory, kteří mají buď odpovídající vzdělání, anebo zkušenosti s výukou dané věkové skupiny. Autor proto přinesl rovněž popis kritérií, která musí podle Zákona o pedagogických pracovních splňovat lektor, aby směl vyučovat češtinu jako cizí jazyk.

Část 6) nazvaná **DESKRIPTIVNÍ ČÁST C) Výběr a charakteristika metodiky vyučování a charakteristika užívaných učebnic** popsala metodiku vyučování v dětských kurzech. Nejprve se zabývala nepoužíváním zprostředkovacího jazyka v kurzech, přičemž přinesla pohled na národnosti vyučujících ve zmíněném projektu pro základní školy. Poté se věnovala v kurzech používaným učebnicím, metodikami k nim a workshopy pro lektory. Výsledná podoba výuky ke kurzům totiž nakonec vzešla právě z metodik k učebnicím, jak potvrdila metodička v rozhovoru, neboť vinou časového tlaku nebyl čas pořádat workshopy a vytvářet vlastní metodiky. Metodička zdůraznila, že právě proto Integrační centrum vybíralo už předem lektory, kteří měli zkušenosti s výukou, aby takový postup byl vůbec možný. Autor práce proto přibližuje rovněž metodiky z jiných učebnic či materiálů určených pro výuku dětí s OMJ. Učinil tak proto, jelikož si byl vědom faktu, že dané metodiky vyučující pro Integrační centrum znali a mohli jimi suplovat případný metodický nedostatek.

Po tomto popisu práce přinesla seznámení se všemi knihami projektu Učebnice pro Ukrajinu a pro podrobný popis vybrala ty knihy, jež používali lektori na dětských kurzech. Byla tudíž podrobně popsána dvojice učebnic – **Česky RAZ DVA** a **Čeština Levou zadní**, které používala v kurzech ZŠ Žernosecká. Ve zmíněné škole působil v dotčeném čase autor práce coby lektor češtiny pro cizince zaměstnaný právě Integračním centrem Praha, přičemž popis spolupráce se ZŠ Žernosecká je náplní poslední kapitoly diplomové práce.

V části **7) PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE – Vzdělávání žáků s OMJ na veřejných základních školách městské části Praha 8** práce přinesla nejprve celkový pohled na základní vzdělávání v Praze 8, aby mohla srovnat počty žáků a tříd na všech ostatních základních školách Prahy 8 s analogickými údaji ze ZŠ Žernosecká. Poté popsala zákonné podmínky pro vzdělávání žáků na českých základních školách, jejich práva a povinnosti. Představila Základní školu Žernosecká – její velikost, školní učební plán (ŠVP) a počty žáků. Zabývala se jejím zaměřením na výuku jazyků, rozvíjenými klíčovými kompetencemi a především rozdělením na jazykovou a nejazykovou skupinu při výuce ve škole. Práce ukázala, že ačkoli se snížil celkový počet žáků školy mezi školními roky 2021/2022 v porovnání s roky 2022/2023, počet žáků-cizinců, jak je výroční zpráva školy označují, naopak narostl. S ohledem na zmíněný konflikt na Ukrajině je očekávatelné, že nárůst byl z důvodu příchodu dětí z Ukrajiny. V souvislosti s tím práce přinesla informace od odboru školství Prahy 8 o celkové strategii zapojování právě dětí-žáků z Ukrajiny do vzdělávacího procesu v této městské části, o vytvoření adaptačních skupin – jejich počtu, počtu dětí tyto skupiny navštěvujících či zajištění asistentů do hodin.

V části **8 nazvané Praktická část – případová studie kurzů češtiny pro cizince pořádaných Integračním centrem Praha na ZŠ Žernosecká** práce podrobně popisuje průběh a organizaci těchto kurzů. Na základě studia materiálů školy a informací od koordinátora žáků s OMJ, Mgr. et Mgr. Tomáše Stuchlíka, přiblížila, jak ukrajinské děti na ZŠ Žernosecká přicházely, kolik jich nejvíce v jeden moment ve škole bylo, jak škola postupovala při jejich umisťování do jednotlivých tříd. Dále se už práce zabývala čistě kurzy češtiny jako cizího jazyka – popsala, jak se započala spolupráce školy s Integračním centrem Praha a kolik bylo skupin pro výuku češtiny, stejně jako klíč, podle něhož se děti rozřazovaly do skupin. Přiblížila také, jak spolupráci s lektory Integračního centra vnímali vyučující Českého jazyka ve škole, a také výsledné hodnocení celé spolupráce Integrační centrum Praha – Základní škola Žernosecká.

10 Co se podařilo – příklady dobré praxe a z ní vzešlá doporučení

Z výsledků případové studie je zřejmé, že zásadní pro úspěšné konání kurzů bylo koncipovat kurzy coby povinné pro všechny děti a případně je zprostit jiných školních povinností, pakliže kolidovaly časy kurzů a běžné výuky. S ohledem na materiální stránku kurzů a požadovanou rychlost jejich realizace se ukázalo, že je záhodno mít dostatečné zásoby ověřených použitelných učebnic i k nim náležejících dalších materiálů. Co se personálního zajištění týče, je vhodné mít kontakty na lektory, kteří jsou schopní začít učit téměř okamžitě, protože pokud je třeba komplikovaného výběru lektorů a školení pro seznámení lektorů s novými knihami, jejich specifickou metodikou, použitými nástroji a podobně, stává se spolupráce těžko proveditelnou. Pakliže ale lektori mají zkušenost s výukou dané věkové skupiny, byť za použití jiné (starší) knihy, lze případnou neznalost určitého vyučovacího materiálu podle informací, které diplomová práce získala, snáze překonat.

11 Seznam použité a prostudované literatury:

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ŽIVOT CIZINCŮ V ČR 2023. Praha: Český statistický úřad. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/docs/107508/796916e5-9c67-c6ca-0589-a081cf46e785/29002623.pdf> [cit. 2024-18-03]
- DOLEŽÍ, Linda (ed.), 2014. *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince*. Příručka pro lektorky a lektory. Praha: AUČCJ – Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka
- DOLEŽÍ, Linda (ed.), 2016. *Začínáme učit češtinu pro náctileté cizince*. Příručka pro lektorky a lektory. 2. Stupeň ZŠ a SŠ. Praha: AUČCJ – Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka
- FRS.GOV.CZ. Oficiální webový portál pro cizince, kteří žijí nebo chtějí žít v České republice, , n.d. *Trvalá ochrana*. <https://frs.gov.cz/docasna-ochrana/>
- GALBA, Jaroslav a SPIŠÁK, Ján. Speciální vojenská operace v kontextu interpretace Ruska. *Vojenské rozhledy*. 2023, 32 (1), 050-068. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (online). Available at: www.vojenskerozhledy.cz.
- HALAŠTOVÁ, Andrea a kol., 2022. *Česky RAZ, DVA. Výukové materiály pro děti*. Praha: Centrum pro integraci cizinců, o. p. s. ISBN: 978-80-908603-0-8
- HALAŠTOVÁ, Andrea a kol., 2022. *Česky RAZ, DVA. Výukové materiály s metodickou podporou*. Praha: Centrum pro integraci cizinců, o. p. s. ISBN: 978-80-908603-1-5
- HALAŠTOVÁ, Andrea a kol., 2022. *Česky RAZ, DVA. Rozšiřující aktivity k výuce*. Praha: Centrum pro integraci cizinců, o. p. s. ISBN: ISBN: 978-80-908603-2-2
- JAURISOVÁ, Pavla a PÁNOVÁ, Martina, 2016. *Prázdninová škola češtiny*. Soubor materiálů k podpoře výuky českého jazyka pro cizince na úrovni začátečník – 10denní kurz českého jazyka. Národní institut pro další vzdělávání. ISBN 978-80-86956-94-7
- JUSTICE.CZ. Veřejný rejstřík a sbírka listin: Integrační centrum Praha, o.p.s. [online]. Dostupné z [www:](http://www.ias.justice.cz) <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=99512&typ=PLATNY> [cit. 2024-18-01]
- MŠMT (n.d.). Informace ke vzdělávání dětí a žáků – cizinců a osob, které pobývaly dlouhodobě v zahraničí. (n.d.). Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vzdelavani-deti-a-zaku-cizincu-dle-zakonne-upravy>.
- NÁRODNÍ VZDĚLÁVACÍ FOND, o. p. s. Vzdělávací systém České republiky [leták]. 2. vydání, 2016. Praha: Národní vzdělávací fond, o. p. s. ISBN 80-86728-29-3

- NOSÁLOVÁ, Barbora a kol., 2020 (2. vydání). *Učíme češtinu jako druhý jazyk. Příručka pro učitele*. Praha_ META, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů. ISBN: 978-80-88171-27-0, ISBN online verze: 978-80-88171-28-7
- RADOSTNÝ a kol., 2011. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů. ISBN: 978-80-254-9175-1, ISBN online verze: 978-80-254-9175-1
- ŠEBESTA, Karel a kol. (2014). *DRUHY A CIZÍ JAZYK: OSVOJOVÁNÍ A VYUČOVÁNÍ. Terminologický slovník*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7308-554-4 (print). ISBN 978-80-7308-629-9 (online: pdf)
- ŠEBESTA, Karel a kol., 2017. *VYUČOVÁNÍ CIZÍHO JAZYKA*. Terminologický slovník. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. 978-80-730-8743-2
- ŠINDELÁŘOVÁ, Jaromíra a ŠKODOVÁ, Svatava, 2012. *METODIKA PRÁCE S ŽÁKY-CIZINCI V ZÁKLADNÍ ŠKOLE*. Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodika-prace-s-zaky-cizinci-na-zakladnich-skolach>. [cit. 2024-14-04]
- ŠORMOVÁ, Kateřina a HUDÁKOVÁ, Andrea a kol. (2019). *ČEŠTINA JAKO DRUHÝ JAZYK*. Metodická perspektiva. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7308-966-5 (online: pdf)
- TÁBORKOVÁ, Jana, 2016. *Hezky česky*. Soubor materiálů k podpoře výuky českého jazyka pro cizince na úrovni začátečník zahrnuje pracovní listy s tematicky uspořádanými lekcemi a metodické pokyny. Národní institut pro další vzdělávání. ISBN 978-80-86956-89-3
- TÁBORKOVÁ, Jana, 2017. *Hezky česky II*. Soubor materiálů k podpoře výuky českého jazyka pro cizince na úrovni začátečník a mírně pokročilý (pracovní listy a metodické pokyny). ISBN 978-80-7578-004-1
- ÚSTAV JAZYKOVÉ A ODBORNÉ PŘÍPRAVY, 2015. *GRAMATIKA VE VÝUCE A TESTOVÁNÍ CIZÍCH JAZYKŮ (VČETNĚ ČEŠTINY PRO CIZINCE) Sborník z mezinárodní konference*. Dostupné z: http://ujop.cuni.cz/upload/stories/vtc/konference/UJOP_2015_konference_sbornik.pdf.
- ÚVODNÍ ZJIŠTĚNÍ ZNALOSTI Z ČJ U ŽÁKŮ S ČJČJ, (n.d.) Dostupné z: https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Uvodni_zjistení_znalosti_z_cj_0.doc

WIDLAK, Beate, PETRAVIĆ, Ana, ORG, Helgi and ROMCEA, Rodica, 2010. *Norimberská doporučení k ranému osvojování cizího jazyka*. Goethe-Institut. České vydání, nové zpracování. ISBN 978-3- 939670-38-4.

12 Osobní rozhovory a emailová komunikace

ČERVENKOVÁ, Kateřina. 2024-6-12. *Dotaz na počet ukrajinských žáků ve školách MČ Praha 8 v roce 2022/2023*. E-mailová komunikace

JANUŠEVIČOVÁ, Jana. 2024-5-6. Osobní rozhovor

PETROVÁ, Sabina. 2024-5-20. *Otázka na Knihy pro Ukrajinu*. E-mailová komunikace

PETROVÁ, Sabina. 2024-7-17. *RE: Otázka na Knihy pro Ukrajinu*. E-mailová komunikace

STUHLÍK, Tomáš. 2024-6-24. *Otázky na základě Zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím - vzdělávání ukrajinských žáků na Vaší škole v letech 2021/2022 a 2022/2023*. E-mailová komunikace

ŠENKÝŘOVÁ, Eva. 2024-4-29. Osobní rozhovor

ŠENKÝŘOVÁ, Eva. *Re: Rozhovor k autorizaci + doplňující otázky*. 2024-6-25. E-mailová komunikace

13 Seznam obrázků:

Obálky knihy Česky RAZ DVA.....	str. 41
Obrázek z průběhu hodiny dne 13. 3. 2013 na ZŠ Žernosecká ve skupině mladších dětí, použití knihy Česky RAZ, DVA.....	str. 46
Obálka knihy Čeština LEVOU ZADNÍ.....	str. 48
Obálka pracovního sešitu Čeština LEVOU ZADNÍ.....	str. 49
Obrázek z průběhu hodiny dne 16. 3. 2013 na ZŠ Žernosecká ve skupině starších dětí, použití knihy Česky Levou zadní.....	str. 55
ŠVP ZŠ Žernosecká 1. stupeň – nejazyková skupina.....	str. 71
ŠVP ZŠ Žernosecká 1. stupeň – jazyková skupina.....	str. 72
ŠVP ZŠ Žernosecká 2. stupeň – nejazyková skupina.....	str. 73
ŠVP ZŠ Žernosecká 2. stupeň – jazyková skupina.....	str. 74